תלמוד ירושלמי · מפרשים · פני משה על תלמוד ירושלמי · סדר נשים

פני משה על תלמוד ירושלמי נדרים

רבי משה מרגלית

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פני משה על תלמוד ירושלמי נדרים

רבי משה מרגלית

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פני-משה-על-תלמוד-ירושלמי-נדרים/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161422 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ב 12
הלכה ג 14
הלכה ד 17
פרק ב 18
הלכה א 18
הלכה ב 19
הלכה ג 21
הלכה ד 22
הלכה ה 24
פרק ג 25
הלכה א 25
הלכה ב 28
הלכה ג 32
הלכה ד 34
הלכה ה 35
הלכה ו 37
הלכה ז 38
הלכה ח 39
הלכה ט 39
פרק ד 41
הלכה א 41
הלכה ב 42
הלכה ג 43
הלכה ד 44
הלכה ה 45
הלכה ו 45
הלכה ז 47
הלכה ח 47
הלכה ט 47
הלכה י 48
פרק ה 51
הלכה א 51
הלכה ב 54
הלכה ג 54
הלכה ד 55
הלכה ה 56
הלכה ו 57
פרק ו 58
הלכה א 58
הלכה ב 60
הלכה ג 61
הלכה ד 61
הלכה ה 63
הלכה ו 64
הלכה ז 64
הלכה ח 64
הלכה ט 70
הלכה י 70
הלכה יא 71
פרק ז 71
הלכה א 71
הלכה ב 73
הלכה ג 74
הלכה ד 75
הלכה ה 75
הלכה ו 75
הלכה ז 76
הלכה ח 76
הלכה ט 76
הלכה י 77

הלכה יא 77
פרק ח 77
הלכה א 77
הלכה ב 80
הלכה ג 81
הלכה ד 82
הלכה ה 83
הלכה ו 84
הלכה ז 85
הלכה ח 86
הלכה ט 87
פרק ט 87
הלכה א 87
הלכה ב 90
הלכה ג 92
הלכה ד 92
הלכה ה 93
הלכה ו 94
הלכה ז 95
הלכה ח 96
הלכה ט 96
פרק י 96
הלכה א 96
הלכה ב 99
הלכה ג 101
הלכה ד 102
הלכה ה 102
הלכה ו 103
הלכה ז 104
הלכה ח 105
פרק יא 109
הלכה א 109
הלכה ב 114
הלכה ג 115
הלכה ד 118
הלכה ה 119
הלכה ו 120
הלכה ז 120
הלכה ח 121
הלכה ט 121
הלכה י 122
הלכה יא 123
הלכה יב 123

פרק א

הלכה א

כל כינויי נדרים כנדרים. בבבלי מוקמינן דרישא דמתני' חסורי מחסרא וה"ק כל כינויי נדרי' כנדרים כל ידות נדרים כנדרים ואלו הן ידות נדרים האומר לחבירו מודר אני ממך כו' ואלו הן כינויי נדרי' קונם קינח קונס. ידות נדרים כמו בית יד של בלי שאוחזין אותו בו כך ידות הנדרים שבהם הנדרים נאחזים. כינויי נדרים. כמו המכנה שם לחבירו שאינו עיקרו של שם:

מודר אני ממך. אם אמר אחד מלשונות הללו מודר אני ממך שאיני אוכל לך ושאיני טועם לך או מופרש אני ממך שאיני אוכל לך ושאיני טועם לך או מרוחק אני ממך שאיני אוכל כו' הויא ידות נדרים ואסור לאכול ולטעום עמו אבל אם אמר מודר אני ממך בלבד אין במשמעות. דבריו אלא שלא ידבר עמו ומופרש אני ממך בלבד משמע שלא ישא ויתן עמו ומרוחק אני ממך בלבד משמע שלא ישב בארבע אמותיו ואינו אסור לאכול עמו אא"כ פירש ואמר עם כל אחד מלשונות הללו שאיני אוכל לך ושאיני טועם לך משום דקי"ל ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים:

רבי עקיבה היה חוכך בזה. כלומר מחכך שפתיו זו בזו ולא רצה לאסור בפירוש אבל היה נראה מדעתו שהוא אוסר:

כנדרי רשעים כו'. בגמ' מפרש היכי קאמר:

כנדרי כשרים לא אמר כלום. לפי שהרשעים הם שנודרים ונשבעים לא הכשרים שהם יריאים שלא לעבור על בל תאחר ונזהרים שלא להוציא שבועה מפיהם ולפיכך כנדרי כשרים לא אמר כלום:

כנדבותם. אם אמר כנדבות כשרים הריני נזיר או הרי זה קרבן אם אוכל ככר זו ואכלה חייב בנזיר או בקרבן וכן אם אמר כנדבות כשרים הריני נזיר והרי זה קרבן אם אוכל ועבר ואכל חייב בנזיר ובקרבן לפי שהכשרים פעמים שהן נודרי' בנזיר לאפרושי מאיסורי ומתנדבי' בקרבן שמביאין קרבן לפתח העזרה ומקדישין אותם שם כדי שלא יבאו בם לידי מכשול. נדבה היא כשאומר הרי זו ונדר הרי עלי לפיכך הכשרים מתנדבים אבל אינם נודרים כי היכי דלא ליתו לידי תקלה:

גמ' **כתיב איש כי ידר**. ומה תלמוד לומר עוד נדר אלא מכאן לרבות כינויי נדרים כנדרים וכן כולם:

עד כדון כר"ע. דאמר בכל מקום לא דברה תורה כלשון בני אדם וכפל המקרא לרבות הוא כדאמר בהערל ובהרבה מקומות:

כר"י. אבל לר' ישמעאל דס"ל בכל מקום לשונות כפולין הן והתורה דיברה כדרכה ולא לרבות אתא אלא כדרך הכופל בלשונו כמו שמצינו במקרא הלך הלכת כו' מנלן לרבות כינויי נדרים:

מה ת"ל ככל היוצא וגו'. דהא כבר כתיב לא יחל דברו אלא לרבות כינויי נדרי' ושבועות דבכל לשון שיוציא מפיו יעשה:

ומניין. לכינויי חרמים דלא כתיבי בהאי פרשה:

נדר נדר. כתיב הכא נדר וכתיב בפ' ערכין וחרמים איש כי יפליא נדר:

מיכן לנדר שבטל מקצתו בטל כולו. ודריש לה הכי אם הנדר חל ככל היוצא מפיו יעשה ואם לאו בטל כולו:

ולית ליה לר' ישמעאל כן. בתמיה:

כולה מן תמן אית ליה. תרוייהו דריש להו מהאי קרא לכינויי נדרים כנדרים ולנדר שהותר מקצתו הותר כולו מדהוי מצי למיכתב כל וכתיב ככל:

מה מקיים ר' ישמעאל נדר נזיר להזיר. דהכא לא שייכא דברה תורה כלשון בני אדם דהא לא כתיב לנזיר נזיר:

מיכן שאדם קובע. שאם היה נזיר ואמר הריני נזיר חל עליה נזירות וכשהשלים נזירות הראשון צריך להיות עוד נזיר פעם אחרת:

ולית לר"ע כן. דהא לדידיה איצטריך לכינויי נזירות וג"ש לא גמיר:

אית ליה וכולה מתמן אית לי'. מדכתי' נדר נזיר לרבות כינוי נזירות ומדכתיב להזיר ללמד שאדם קובע נזירות בתוך נזירות:

והלא הערכין והתמורות וההקדשות בפרשה היו. כלומר כולהו בתורה כתיבי ולמה לא תנינן ג"כ בהו כינוי ערכין כו':

ומשני ואלו תנינן מה הוינן מיתני. מה היה לנו לשנות בהו ערפין ערצין כו' הני לשונות לא שייכי וכמ"ד לקמן כינויים לשונות נכרים הם שדרכם לנדור באלו הלשונות שמנו חכמים במשנה והני לשונות לא מצינו בהו:

ניחא כמ"ד סתם חרמים לבדק הבית. פלוגתא דר"י בן בתירה וחכמים בפ"ח דערכין ולמ"ד לבדק הבית הרי הן כהקדש ולא דמו לתרומה:

ברם כמ"ד. התם סתם חרמים לכהנים דכתיב כשדה החרם לכהן תהיה ותנינן בהו כינויי ולמה לא תנינן ג"כ בתרומ' שהיא לכהנים להיות נמי אם הפריש בכינוי תרומה כתרומה כמו בחרמין:

ומשני ואילו כו':

ה"ג דר' יוחנן אמר אין לוקין על האיסרות וכן הוא לקמן ברישׁ נזיר. דלא קאי אלא באיסור בל יחל ואיך לוקין על הקונמות ר"א אמר לוקין:
על דעתך דאת אמר לוקין והא תנינן. לקמן פ"ד המודר הנאה מחבירו ונכנס לבקרו עומד אבל לא יושב כדמפרשינן התם טעמא ולדידך דחמירא וחייב עליו מלקות לא יכנס כלל:
שנייא היא תמן. דהתירו מצות ביקור חולים מפני דרכי שלום:
אם מפני דרכי שלום אפי' בשבועות יהא מותר. דרך שאלה הוא אם נימא דאפילו בשבועות שנשבע שלא יכנס לבית חבירו אם התירו לבקר מפני דרכי שלום:
ותנינן נדרים אסור ושבועות מותר. כל זה מן השאלה כלומר דתנינן לקמן פ"ב אמר קונם סוכה שאני עושה כו' בנדרים אסור ובשבועות מותר שהנדר חל על דבר מצוה והשבועה אינה חלה על דבר מצוה והכא מאי אם נימא דדרכי שלום מצוה דרבנן הוא והשבועה חלה או דאפי' בשבועה מותר דמה נדר שהוא חל על מצוה דאורייתא אפ"ה התירו מפני דרכי שלום שבועה לכ"ש. א"נ י"ל דהאי ותנינן פשיטות הבעיא דר' יוסי היא דמדתנן אפי' במצוה דאוריית' שבועות מותר ואפי' מה שבנדרים אסור מכ"ש במה שהתירו חכמים מפני דרכי שלום אפילו בנדר:
איזהו איסר. האמור בתורה:
והוא שיהא נדור באותו יום. שקיבל עליו בנדר שלא לאכול ביום שמת בו אביו או שנהרג בו פלוני ועכשיו מתפיס יום זה כיום שמת בו אביו והוי מתפיס בדבר הנדור:
אם בשיהא נדור באותו היום למה לי איסר. למה לו לומר עכשיו אסור עלי כיום שמת בו אביו:
וימר כאותו היום. כלו' אפילו אינו אומר אלא הריני כאותו היום בלבד נמי מתפיס בנדר הוא דהא כבר נדור הוא באותו יום:
איסר זו שבועה. אם אמר איסר ככר זה עלי או מבטא ככר זה עלי שבועה היא:
אם אומר את כו'. לקמיה מפרש לה:
אסר זו שבועה. כמו אמר מר הוא ופריך ותימר אם אומר את כן בתמיה דברישא קאמר איסר כשבועה והדר קאמר כמסתפק אם אומר את כן:
תרי תניין אינון. תנאי היא דתנא דרישא סבירא ליה איסר כשבועה הוא ותנא דסיפא מספקא ליה:
ר' ירמיה. אמר לעולם חד תנא הוא וסיפא פירושא דרישא היא וה"ק איסורו של איסר כך הוא פעמים הוא כנדר ופעמים כשבועה אמרו בלשון נדר שאמר איסר ככר זה עלי את תופסו בלשון נדר ואם אמר בלשון שבועה את תופסו במקום שבועה כדמפרש ואזיל:

אסר הרי הוא על ידי את תופסו בלשון נדר. כלומר אם אמר אסור הוא על ידי לשון נדר הוא:

אסר ואיני טועמו את תופסו במקום שבועה. אם אמר אסר ככר זה שאיני טועמו את תופסו בלשון שבועה וחייב עליו קרבן אם אכלו. והכי מסיק לה אליבא דרבא בבבלי שבועות ריש פ"ג:

אם אומר כו'. כמו אמר מר וקאמר ר' יוסי עלה לא אתייא הא דאמרי' דחייב על כל איסר ואיסר אלא בחמשה ככרין והיינו דקאמר ועל כל שבועה ושבועה כלומר בהאי ענינא דחייב על כל שבועה ושבועה חייב על כל איסר ואיסר והוא בחמשה ככרין:

עשאו כנבילה. דכבר מושבע ועומד הוא ומכאן ואילך אם נשבע עליו כמיחל שבועות על האיסרין ואין שבועה חלה על האיסר כשם שאין שבועה חלה על שבועה כדאנן בפ"ב:

ר' חנניה אמר. אפי' בככר אחד משכחת לה וכגון שנשבע לשעבר דלא שייכא אין שבועה חלה על שבועה בלשעבר שמיד שיצתה שבועה הראשונה מפיו יצתה לשקר והלכה לה והשניה שבועה אחרת היא וחייב לעצמה ואין לך לפוטרו משום אין שבועה חלה על השבועה אלא בלהבא שחוזר ואוסר עליו את האסור והוי ליה נשבע לקיים את המצות:

כהדא דתני. בתוספתא וכן קאמר בבבלי שבועות דף כ"ח גבי עיפה דתני שבועות בי רבה:

אם אומר את אין איסר מין שבועה. שהוציאו בלשון נדר כדמפרש לעיל לעולם חייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו דיש נדר בתוך נדר:

אמר ר' יודן. אדלעיל קאי הא דאמרינן אין שבועות חלות על האיסרין דוקא שהזכיר נדר ואח"כ שבועה:

נדרים חלין על האיסרין. כלומר אפילו על מה שאסר עליו בלשון שבועה ואין שבועות חלין על האיסרין אפילו על מה שאסר עליו בלשון נדר וטעמא דמילתא משום דשבועה איסור גברא הוא שאוסר עצמו מן החפץ ונדר איסור חפצא הוא שאוסר החפץ עליו והילכך אם הזכיר לשון שבועה מתחילה דהוא איסור גברא ואח"כ נדר מוסיף איסור חפצא נמי עליה אבל אם הזכיר בלשון נדר ליכא למימר דניתוסף אח"כ איסור גברא עליה דמכיון שאסרו עליו בנדר קאי עליה בלא יחל דברו ואית ביה בהאי לאו נמי איסור גברא ככל לא תעשה שבתורה והילכך אין מקום לשבועה שתחול:

ר' יוסי פתר. קרא דכתיב לאסור אסר בשבועה ובא ללמדינו דאחד שאסרו עליו בלשון נדר ואחד שאסר עליו בלשון שבועה דשבועה בלשון נדר נמי מהני כדמפרש ואזיל:

הרי הוא עלי אסור הרי עליו אסור. כלומר בין שאסר עליו בין שאסר דבר על חבירו אסור וזהו לשון נדר:

שבועה. וכן אם אמר אסור שבועה הרי הוא עלי או אסור הרי עליו בשבועה אסור דשבועה שהוציאה בלשון נדר הויא ומהני:

ר' יודן. פליג וקאמר בנדרים אסור באומר עלי דוקא דהוא לשון נדר אבל אם אמר בלשון שבועה מותר כדמפרש ואזיל:

אסר הרי עלי או אסר הרי עליו אסור. אבל אמר אסור שבועה הרי עלי או אסור שבועה הרי עליו מותר משום דהזכיר שבועה ואמר עלי הוי שבועה בלשון נדר ושבועה שהוציאה בל' נדר לאו כלום היא:

מודר אני ממך. קתני במתני' וקאמר ר"י בן חנינה בכה"ג שניהם אסורים זה בזה דהוי כמו שאמר ואנא מינך שמדיר את חבירו ג"כ ממנו והיינו דמסיים התנא במתני' שאיני אוכל לך כו' משום דאי לאו הכי אלא שאמר מודר אני ממך לחוד ולא אמר שאיני אוכל לך שניהם אסורין:

אמר הככר הזה כו'. כלומר הרי זה דומה למי שאומר הככר הזה בדור ממני דודאי ואנא מינה קאמר שהרי הככר לאו בר הנאה מיניה הוא וכאומר הריני נדור מככר זה והוא ממני:

הוא הימך היא ממך. בין שאמר מודר אני הימך או ממך שניהם אסורין:

אמר היא כו'. כלומר בין שאמר הרי אני לך או הרי אני עליך ובין הרי את לי ובין הרי את עלי כל אלו הלשונות אסורין משום ידות נדרים. אבל בבבלי דף ה' מסיק דלא כר' יוסי ב"ח והא דמסיים התנא שאיני אוכל לך משום דאי לאו הכי מודר אני ממך ולא משתעינא בהדך משמע כו' כדפרישית במתני':

תנא כלוי. כלומר אם אמר לשונות אלו כלוי אני ממך נכלא ומנוע הוא ממנו או פרוש ממנו כולן ידות נדרים הן:

ולמה לא תנינן. נמי נטול הוא ממנו דהוי כנדר:

ותניתא בסופה. כלומר דהרי תנינן בסוף מכלתין אם אמרה ונטולה אני מן היהודים גבי שלש נשים כז' ושמעינן דהוי כלשון נדר:

שאיני אוכל לך כו' תופסין אותו משום יד לקרבן. כלומר אפילו לא אמר קונם אלא שאיני אוכל לך ושאיני טועם לך לחוד הוי יד לקרבן ואסור משום ידות נדרים:

אם אמר לא אוכל לך. לחוד ולא אמר שבועה מקודם מהו אם תופסין אותו משום יד לשבועה כמו בקונם:

אורחיה דבר נש מימר קנתה דכולכא. קנתה יד הכלי כמו קתא דסכונא כולכא מין ירק ודרך בן אדם לומר אחוז ביד הירק או שמא הוא אומר בירק היד בתמיה וה"נ דרך לומר שבועה לא אוכל לך או שמא הוא אומר לא אוכל לך שבועה דפשיטא דלאו כלום הוא. וגי' הרשב"א ז"ל בהדיא אורחיה דבר נש למימר שבועה לא אוכל לך דלמא לא אוכל לך שבועה:

הי' חוכך בזה להחמיר. ומפרש מאי להחמיר לאסור כל נכסיו ליהנות ממנו כדמצינו דלשון נדוי חל על הנכסי' כד"א יחרם כל רכושו בעזרא שגזר עליהם לבא ולהבדל מנשים נכריות וכל אשר לא יבא בעצת הסגנים יחרם כל רכושו:

מה עבדין לה רבנן. להאי קרא:

חומר הוא בנידוי ב"ד. שאני נדוי ב"ד דחמיר ואין למידין ממני:

לצדדין היא מתניתא. הא דקאמר בנזיר בקרבן ובשבועה או או קאמר:

או בנזיר. אם אמר כנדרי רשעים הריני נדר בנזיר הוא וכגון שנזיר עובר לפניו כדמוקי לה בבבלי דף ט':

או בקרבן. אם אמר כנדרי רשעים זה עלי נדר בקרבן ואם אמר כנדרי רשעי' שלא אוכל הימנו הוי שבועה:

מאן דבעי מיפתור הדא דר' זעירא כיני. כלומר דר' אבין בא לפרש שלא תאמר דרבי זעירא פליג אדשמואל שאפילו לא אמר אלא כנדרי רשעים לבד נדר בשלשתן הוא הילכך קאמר מי שרוצה לפרש ולהבין דברי ר"ז כן הוא והרי זה דומה למי שהיה לפניו אשכול אחד ובא אחד ואמר הריני נזיר ממנו הרי זה נזיר גרסינן:

ובא אחד ואמר מה שאמרו שלשתן עלי לא נמצא זה נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה גרסינן. והכא נמי כן דמיירי שאמר כנדרי רשעים בנזיר ובקרבן ובשבועה הרי עלי כלו' כמו הרשעים שהן נודרין בנזיר ובקרבן ובשבועה וכל אלו עלי והילכך חייב בשלשתן מאחר שהרשעים נוזרין ונודרין בקרבן ונשבעין:

תני וכנדבותם. של רשעים לא אמר כלום שאין הרשעים מתנדבי' וכן הוא בתוספתא פ"ק בהדי' וכדמסי':

הדא אמרה שהרשעי' מתנדבי'. טעמא' מפרש כלומר מדברי זה שמענו שהרשעים מתנדבים שהרי הוא אומר כנדבותם והא לאו כלום הוא דמכיון שהתנדב אין זה רשע שאין דרך הרשעי' להתנדב אלא לנדור שאפי' כשהרשעים אומרים הרי זו עולה הרי זו שלמים דקרינן להנדבה הם אינם עושים לכונת נדבה גמורה אלא לחטא שקדם להם והרי זה כנדר ולפיכך לא אמר כלום:

מתניתא. דקתני שהרשעים נודרים דר' יודן היא דאמר טוב מזה ומזה שלא תדור כל עיקר והכי דריש לה לקרא דכתיב לעיל מיניה את אשר תדור שלם טוב אשר לא תדור כלל משתדור ולא תשלם דשמא תדור ותשכח ולא תשלם ובבבלי גריס איפכא דר"מ לדר"י:

כיצד הוא עושה על נדבה. כלומר דמאי שנא דבנדר חיישינן שמא יבא לידי תקלה ויעבור בבל תאחר בנדבה נמי ליחוש דאע"ג דאמר הרי זו דילמא פשע ומאחר להביא ובמתני' קתני שהכשרים מתנדבין וקאמר דבנדבה הוא עושה כך מביא כשבתו לעזרה ומקדישה ותו ליכא למיחש למידי:

ר' יהודה פתח. כשהיה רוצה להתיר הנדר לא' הי' פותח לו זה הפתח אילו היית יודע כו':

ר' ינאי. פתח לו מזה מוקש אדם וגו' ואחר נדרים לבקר אחר שהתחיל אדם לנדור פינקסו נפתחת ומבקרין את מעשיו מפני שהוא מחזיק עצמו כחסיד שלא יכשל בנדרו:

ד"א. ואחר נדרים לשון איחור נדרים הוא שאם איחר ולא שילם נדרו מבקרין את מעשיו כדמייתי עלה האי עובדא ולהאי פירושא אין פותחין בזה. ובבבלי פ"ג דף ב"ב מסיק דלא פתחינן לא בהא ולא בהאי דר' יודה משום דהוי איום גדול ואומר שמתחרט הוא ואע"פ שאינו כן:

הדא אמרה שהכשרים נודרים. כלומר דמשמעות דבריו הוא שהכשרים נודרים והוא ליתא דמכיון שהוא נודר אין זה כשר ולפיכך לא אמר כלום:

מתניתא. דקתני כנדבותם של כשרים נדר בנזיר כר' יודה היא דקאמר שחסידים הראשונים היו מתנדבי' עצמן להיות נודרים בנזיר כדי להביא קרבן חטאת:

ר"ש אומר חוטאים היו. בזה שנודרים בנזיר כדאשכחן דקרי ליה הכתוב חוטא מפני שמצר ומונע עצמו מן היין. ובבבלי גריס בדברי ר"ש לא היו נוזרים כדי שלא יקראו חוטאין ואתיא שפיר טפי דלא מיתוקמא מתני' אליבא דר"ש:

ואתייא דשמעון הצדיק כר"ש. דס"ל נמי סתם נזיר חוטא ולפיכך לא אכל מימיו אשם נזיר:

למה לי כשמעון הצדיק אפי' כר"ש. האי למה לי כמו מה איכפת ליה כלו' וכי מה איכפת לי ואפי' שמעון הצדיק כר"ש סבר מכל מקום קשיא וכי לא אכל שמעון הצדיק חטאת חלב וחטאת דם מימיו שהן נמי על חטא באין:

ומשני סבר שמעון הצדיק. כלומר דה"ט בנזיר שבני אדם מתוך הקפדה נודרין וסופן לתהות והוי כחולין בעזרה:

וזה. אבל זה שהיה צדיק גמור מתוך יישוב דעתו הוא נדר ופיו ולבו שוין בשעת הנדר וקים ליה בי' שלא נתחרט. ובבבלי גריס בדברי שמעון הצדיק לא אכלתי אשם נזיר

טמא מפני שהן כשמיטמאין ורבו עליהן ימי נזירות הן מתחרטין אבל בנזיר טהור אכל דאמודי אמיד נפשי' דמצי לנדור:

הלכה ב

מתני' **האומר קונם**. ככר זה עלי או קונח או קונס בכל לשונות שיאמר מאלו מתפיס הוא בקרבן:

חרק. שאמר ככר זה עלי חרק חרך חרף כאומר ככר זה עלי חרם:

נזיק. אמר הריני נזיק אם אוכל ככר זה נזיח פזיח כאומר הריני נזיר אם אוכל:

שבותה שקוקה. שלא אוכל ככר זה:

נדר במוהי. במוהי כינוי למשה כלומר בשבועה שנשבע משה כדמפרש בגמ' וכל אלו כינויים לשבועה:

גמ' **עד כדון עצמו**. עד כאן לא שמענו במתני' דקונם לשון נדר הוא אלא באוסר דבר על עצמו:

מהו שיקדיש לשמים בלשון קונם. אם יכיל להקדיש נכסיו בקונם שיאסרו על כל העולם או שיאסור נכסי חבירו עליו:

נשמעינה. לזה מן הדא דתני בתוספתא וה"ג כמו שהוא שם אמר לו השאילני קרדומך אמר קונם קירדום יש לי קונס נכסי' עלי ויש לך קורדום נכסיו אסורין בידוע שאין לזה קורדום (ובתוספתא קאמר קורדום שאני קנוי והיינו הך כלומר שלא קניתי קורדום אחר וזה איני משאילך שאני צריך לו ובבבלי פ"ד דף ל"ה הברייתא בנוסחא אחרת) וה"פ קונם נכסים עלי כלומר אחר שלא רצה זה להשאינו חזר המודר ונעצב על כך ואמר לו קונם נכסיך עלי אם יש לך קורדום ואינך רוצה להשאילני:

נכסיו אסורין בידוע שאין לזה קורדום. כלו' עד שיודע בבירו' שאין לזה קורדום וש"מ דיכול לאסור נכסי חבירו עליו בקונם:

שנייא היא. הך ברייתא ואין אתה יכול לפשוט ממנה דהתם טעמא שבו בלשון שהתפיס כו' כלומר מפני שהמדיר אמר מתחילה קונם קורדום עלי אם יש לי ולפיכך כשחזר המודר ואמר קונם נכסים עלי מגו דנתפס הקורדום בלשון קונם שאמר המדי' נתפסו גם הנכסים בו בלשון שאמר חבירו כדמסיק הטעם דמה נפשך קדש קורדום כלומר אם יש לו קורדום וקדש הוא שהרי אסר עליו והילכך קדשו גם הנכסים על זה לא קדש כו' ועיקר הטעם משום דנתפס בלשון שאמר המדי':

אילו אמר קונם קורדום יש לי וחזר ואמר נכסיי עליך ויש לו קורדום נכסיו אסורין יאות. כלומר אילו אמר המדי' ג"כ אח"כ קונם נכסיי עליך והוי אמרינן בזה נכסיו אסורין שפיר

הוי ש"מ דיכול לאסור נכסיו על חבירו בל' קונם אבל עכשיו שאמר זה המוד' להמדי' טעמא אחרינא איכא שבו בל' שהתפיס זה הקורדום נתפסו הנכסים לזה:

אמר ר' יהושע בן חנניה אילו אמר. כלומר דר"י ב"ח מהדר לאוקמי הוכחת הש"ס מהאי ברייתא דע"כ מיכרח הוא דנאסרין הנכסים על חבירו בלשון קונם דאילו אמר נכסי מותרין וקם ליה יאות כלומר אי הוי תני כן אם אין לו קירדום נכסיו מותרין ותו לא שפיר נוכל לומר דטעמא משום דבו בלשון שהתפיס המדי' הקורדום נתפסו ג"כ נכסיו כשאמר המודר והילכך אם אין לו קורדום להמדי' שיתפס בקונם נכסיו ג"כ מותרין לזה דאדעתא דהכי מודר אם יש לו והרי אין לו:

לא אמר אלא שאין לזה קורדום. כלומר אבל השתא דקתני דנכסיו אסורין עד שנודע בבירור שאין לזה קורדום:

הא אם יש לו קורדום. כלומר הא אם אפילו יש לנו ספק אם יש לו קורדום נכסיו אסורין כדקתני בידוע דוקא ואע"ג דליכא עכשיו קורדום בבירור דנימא טעמא הוי משום דבו בלשון שהתפיס הקורדום הותפסו הנכסים ואפ"ה קאמ' נכסיו אסורין:

הדא אמרה כו'. כלו' וא"כ השתא שפיר שמעינן דקדש הקורדום אם יש לו וקדשו הנכסים לעולם אע"פ שאין כאן טעם משום דנתפס בלשון הראשון וש"מ שאדם מקדיש נכסיו לשמים בלשון קונם:

דבר שהוא משמש לשם חולין ולשם קרבן. שיש להבין בו משמעות דבר לשום חול ומשמעות לשון קרבן מהו שיאסר עצמו בו:

והא תנינן קונם. וקס"ד דיש בו נמי משמעות דבר חולי' שמשתמשי' בו בלשונות ואפ"ה אזלינן לחומרא ואמרי' דעתו הי' לשם קרבן:

קונסא שמה. ודחי לה הש"ס שכך הוא שם הכינוי קונם קונח קונס ולא שיש בו משמעות לשון והבנת דבר אחר וכן בשבות':

והא תני בר קפרא. בברייתא חרס שג"כ כינוי קרבן הוא:

לא חספא הוא. בתמי' אפ"ה אמרינן דאין הולכין אחר משמעות הלשון וש"מ דאזלינן לחומרא ואם אמר חרס ככר זה עלי כינוי לקרבן הוא:

אמר ר' זעירא. לא היא דלשון גבוה הוא ומשמעותו נמי לשון חמה כדכתיב האומר לחרס וגו' והילכך אף אם הולכין אחר משמעות הלשון אמרינן דעתו היה לאסור לגבוה הואיל ואמרו בלשון נדר:

לשון אומות הוא. אכינויין דמתני' קאי דסבירא לי' לשונות נכרים הן שנודרים בלשונם כך:

כגון אלין ניוותאי. על שם העיר ובמס' שבת והרגו ניוותי אחד. והן קורין לחספא כספא וכן קונח קונס כמו קונם:

נראין הדברים. אנזיק נזיח דמתני' קאי הא דאיצטריך לאשמועינן שהן כינוי נזירות במקומות אחרים שאינם רגילים לדבר כן ואפ"ה כינוי הוי:

אבל במקום שקוראין לנזיר נזיק. שהן מדברים בל' עלגים ועמקי שפה:

כן אני אומר נזיר פסיליס לא יהא נזיר. בתמיה בשביל שהוא מדבר בל' נלעג לא יהא נזיר דאיצטריך התנא להשמיענו זה אלא ע"כ אפי' במקומות אחרים שאין קורין לנזיר כן מיירי ומשום כינוי נזירות היא. פסיליס היא נלעג לשון בפסיקתא בפסוק את מי אשלח שלחתי לעמוס והיו קורין אותו פסיליס:

מיתני. כמו אנן מיתני ויש לגרוס כן כלומר אנו שונין במשנה אלו השנים שבותה שקוקה ותני ר"ח בברייתא והוסיף אלו שבוקה כו':

נדר דנדר במוהי. כלומר דמפרש הא דקתני במתני' נדר במוהי לא שאמר במוהי לחוד דלאו כלום הוא אלא שנשבע בשבועה שנשבע משה כדמפרש ואזיל במומי והוא לשון שבועה דנדר משה ובמוהי הוא כינוי למשה דמצינו שבועה גביה דכתיב ויואל משה והיינו דתנן נדר במוהי כלומר שצריך שיזכי' נדר שנדר משה וכן קאמר בבבלי עד דאמר במומתא דאמר מוהי:

ולמה. אין אנו אומרים דאם אמר בשבועה שנדר שאול נמי כינוי שבועה היא דהא ג"כ כתיב גביה ויואל שאול. ולא חש הש"ס לתרץ הקושיא דשאני התם דכתיב ויואל שאול את העם וממשה שפיר ילפינן על שבועת עצמו:

ימינא הרי זו שבועה. והאומר ימין ככר זה עלי אסור וכן שמאל ככר זה עלי:

וירם ימינו ושמאלו. וכתיב וישבע אבל בבבלי נזיר דף ג' ילוף לה דימין גופי' איקרי שבועה דכתיב נשבע ה' בימינו ונ"מ דלא מתפיס איניש במילתא דסמיך ליה כדאמר התם:

הלכה ג

מתני' **לא חולין לא אוכל לך**. דמשמע הא מה שאני אוכל לך לא יהיה חולין אלא קרבן כדמפרש בגמ' דמכלל לאו אתה שומע הין ובנוסחת הבבלי לחולין שאוכל לך ובפתח (צ"ל בקמץ) הלמ"ד דמשמע לא חולין אלא קרבן:

לא כשר לא דכי. מה שאני אוכל לך:

טהור וטמא נותר ופיגול. אם אמר טהור או טמא שאוכל לך דהיינו קדשים שנוהג בהם טומאה וטהרה ואע"ג דתרומה נמי שייך בה טומאה וטהרה סתם נדרים להחמיר:

נותר. קדשים שניתותרו:
פיגול. שחישב עליהן בשעת עבודה לאכלם חוץ לזמנן או חוץ למקומן:
כאימר'. כטלה הקרבן:
כדירים. כלשכת העצים או כלשכת הטלאים:
כעצים. כגזרי עצים של מערכה:
כאישים. כקרבנות שעל האש ובגמרא מפרש כאש המזבח:
כמזבח. כקרבנות של המזבח וכן כהיכל כירושלים:
משמשי המזבח. כף ומחתה ומזרקות כדמפרש בגמ':
האומר ירושלים. בנא כ"ף לא אמר כלום ות"ק פליג עליהו ומתני' דקתני בכולהו בכ"ף ר"י הוא ואין הלכה כר"י:
כדיריים כו'. כדפרישי' במתני':
גמ' **הא מה דאנא אכיל**. פירושא דמתני' נקט כדפרישית במתני':
לא כשר. דעתו לא כשר לי אלא למזבח:
טהור למזבח ולא לי. כדפרישי' במתני' שאמר טהור שאוכל לך או טמא שאוכל לך ולפיכך אנו מפרשים טהור למזבח ולא לי קאמר או טמא לי ולא למזבח דודאי דעתו הי' שיהא כקרבן מה שאוכל לך:
כשר ודכי מטהור. כמו לישנא אחרינא הוא דהכי מיתפרשא כשר ודכי מלהיות טהור שטמא אי נמי לא כשר ולא דכי מלטהר וטמא כלומר דבמתני' מיירי שאמר לכלהו לא כשר ולא דכי טהור וטמא ודעתו שלא יהיה כשר ודכי מלטהר אלא טמא שאני אוכל לך:
פיגול לא שנייה היא כו'. כלומר בפיגול ודאי אין חילוק בין פיגול של עולה לפיגול של שלמים ובשניהם לא היה להם שעת הכושר מעולם דהרי נשחט חוץ לזמנו:
ניתר. אבל בנותר יש חילוק דשל עולה לא היה לו שעת הכושר ואפילו קודם שניתותר לא יצא מידי מעילה לעולם ואם אמר כנותר של עולה בהא פשיטא לן דאסור:
נותר של שלמים היה לו שעת הכושר. כלומר בנותר שלמים ודאי הי' לו שעת הכושר קודם שניתותר ולפיכך בעי האומר הרי עלי כנותר של שלמים מהו אם בעיקרא קא מתפיס ודעתו היה כקודם שנעשה נותר ומותר אי כדהשתא קא מתפיס ואסור. וכה"ג בעי דלא איפשיטא היא בבבלי דף י"ב:
כאימרא. ופליגו בה כאיזה אימרא:
תמן. בבבל אמרין כוולד חטאת כלומר אע"פ שלא אמר כדבר הקרב על המזבח כאימרא דתמיד אלא כוולד חטאת דלמיתה אזלא ה"ז נדר בקרבן:

תני ר"ח. בתוספתא מסייע לר"ל דקתני כאימרא דלא ינק מן יומוהו וזהו אילו של אברהם אבינו:

על דעתין דרבנן דתמן ניתני כעזרה. כלומר דהש"ס מדייק לדברי רבנן דתמן דאף שאין דעתו בקרב ע"ג המזבח נדר בקרבן א"כ ניתני נמי במתני' אם אמר כעזרה. א"נ הואיל ואין שייך למזבח הוי ליה לפרש ולומר כאימרא בעזרה ושפיר הוי מפרשינן דעתו על ולד חטאת דבעזרה הוא דמשכחת לה כגון שילדתו שם והיינו דקאמר בעזרה משום דלא שייכא על המזבח:

ניתני כקרבנות המזבח. סתם וכאילו של אברהם אבינו שהיה קרבן מזבח ובשלמא לר' יוחנן ל"ק דלהכי נקיט כאימרא משום דדעתו על התמיד וסתם תמיד אימרא הוא:

על דעתי' דרבי יוחנן. נמי איכא למידק דמאי שנא כאימרא דתמידא דנקט ואי משום שהוא תמיד בכל יום א"כ ניתני נמי כדישון מזבח הפנימי והמנורה שהן נמי בכל יום:

ר' יהודה אומר האומר כירושלים לא אמר כלום. האי תנא דברייתא אליבא דר"י סבר דאפי' אמר כירושלים בכ"ף לא אמר כלום שלא נתכוון לדבר הקרב בה ופליג אתנא דמתני' וכן קאמר בבלי דף י"א תרי תנאיי ואליבא דר' יודה:

כתורה. אם התפיס דבר בתורה ואמר ככר זה עלי כתורה ה"ז מותר כדמפרש טעמא כקדושת תורה קאמר כלומר דעתו היה על קדושת התורה ואין זה דבר המקודש בידי אדם ולא הוי מתפיס בדבר הנדור:

ככתוב בה. אם התפיס בדבר הכתוב בה ה"ז אסור משום דדעתו היה בקרבנות הכתובין שבה והוי מתפיס בדבר הנדור:

אית תניי תני. אם התפיס בשניהם בתורה ובכתו' בה ה"ז מותר:

וקאמר ר' אבין דר"ש היא דאמר ר' יוחנן דברי ר"ש נמצא שאין בידו חיטין פטור על השאר. בפ' שבועת הפקדון תנן תן לי חטין ושעורין וכוסמין שיש לי בידך שבועה שאין לך בידי חטין ושעורין וכוסמין חייב על כל א' ואחת וקאמר שם בהאי תלמודא לדברי ר"ש אם נמצא שאין בידו חטין ואישתכח דכי אשתבע אחטין בקושטא הוא משתבע פטור נמי על השאר כדקאמר טעמ' התם דמיירי במתפיס שאמר שעורין יהו כחטין כוסמין יהו כחטין וכלומר דהואיל והתפיס כולן בחטין ועל החטין לא חיילא שבועה מש"ה לא חיילא נמי אשעורין וכוסמין ואע"ג דאי לא אדכר חטין הוי חיילא שבועה אשעורין וכוסמין וה"נ אע"ג דאי לא אמר אלא ככתוב בה לחוד הוי חיילא כיון דאמר כתורה וככתוב בה כמאן דהתפיס כתוב בה בתורה דמי ומגו דלא חיילא אתורה לא חיילא נמי אכתוב בה:

א"ר יוסי ד"ה היא. ושאני הכא דכ"ע מודים בה דמכיון שאמר בתחלה כתורה ודעתו היה על קדושת התורה ומשום הכי כי אמר אח"כ ככתוב בה אמרינן נמי דדעתו היה כקדושת כתוביא כקדושה של הכתוב בה ואכתי לא הוי מתפיס בדבר הנדו' דלא היה דעתו אקרבנות הכתובים בה:

הלכה ד

מתני' **האומר קרבן עולה כו'**. כל הני בקרבנו' חובה איירי ותודה דמיא נמי לחובה דארבעה צריכין להודות וסד"א דאין זה נדור בדבר הנדו' קמ"ל וטעמא משום דאפשר שיביא ע"י נדר שידור בנזיר ומתחייב להביא חטאת וכן כולם אפשר נמי ע"י נדר:

ור' יודה מתיר. מפני שאמרן בלא כ"ף ודמי לנשבע בחיי הקרבן ואין כאן לא נדר ולא שבועה:

הקרבן כקרבן קרבן שאוכל לך אסור. אע"ג דכל הני שמעינן להו כבר הקרבן איצטריכא לי' דס"ד אמינא בחיי הקרבן קאמר קמ"ל והא דתנן לקמן פ"ב קרבן שאוכל לך מותר מפרש לה בבבלי שאמר הא קרבן דבחיי קרבן משמע:

לא קרבן כו'. מפרש בגמ':

קונם פי מדבר עמך. אסור ואע"ג דהדיבור אין בו ממש ואי נדרים חלים על דבר שאין בו ממש מ"מ כשאמר קונם פי מדבר עמך אסור שהפה דבר שיש בו ממש הוא וכן אם אמר יאסרו ידי לעושיהם ורגלי להלוכן וכל כיוצא בזה:

אסור. דעינים ואזנים דבר שיש בו ממש הן:

גמ' **כל עמא מודיי הקרבן מותר**. באומר הא קרבן בשתי תיבות דבחיי קרבן משמע:

כקרבן אסור. דמתפיס בקרבן הוא ולא פליגי אלא אם אמר קרבן כדפרישית במתני':

אין אתם מודין לי. דאין חילוק בשבועה בין אומר בה"א או לא ובשניהם אסור וכן הכא בקרבן נמי אין חילוק בין אמר קרבן או הקרבן להיתר:

ורבנן. מספקא להו ומטילין אותו בתרוייהו לחומרא:

חליל כו'. אם אמר בלשונות הללו בין שאוכל לך בין שלא אוכל לך מותר דאין כאן משמעות קרבן ולא מיקרי משמשי מזבח:

לחולין. בפתח (צ"ל בקמ"ן) הלמ"ד דמשמע לא חולין אלא קרבן מה שאוכל לך:

דברי ר"מ. אמתני' קאי דקתני לא קרבן לא אוכל לך ר"מ אוסר ומפרש טעמא דר"מ דממשמע לאו את שומע הין כדמפרש ואזיל לא קרבן מזה דלא אנא אכיל מן דילך דמשמע הא מה דאנא אכיל מן דילך לית הוא חולין אלא קרבן הוא גרסינן:

לא אמר כלום. דהילוך ודיבור אין בו ממש והנדרים אין חלין על דבר שאין בו ממש כדיליף ג"ש נדר נדר כתיב הכא נדר וכתיב בפרשת ערכין וחרמים איש כי יפלא נדר מה להלן דבר שיש בו ממש גרסינן אף נדר שנאמר כאן דבר שיש בו ממש:

את אומר ידי עושה עמך אסור. כלו' הא פשיטא לן כדקתני במתני' דידי' דבר שיש בו ממש הן מיהו הא קמיבעי' לן חרש עמו בקרקע עם המודר עד כמה הוא אסור עמו שלא יהנה מהנאת חרישה זו אם כדי שכרו כפי שהיה צריך ליתן בעד שכר עבודה זו סגי או שאסור עד כדי כל הניית קרקע שהועילו בזה החרישה וכן אם גדר עמו בתנור שעשה לי תנור מגדר אבנים ולא איפשיטא:

סליק פירקא בס"ד

פרק ב

הלכה א

מתני' **אילו נדרים מותרין**. דלא חשיבי נדר:

חולין. שאוכל לך. לסימן בעלמא נקטיה כשם שחולין אוכל לך א"צ שאלה לחכם כך כל הני דקתני במתני' ברישא אין צריכין שאלת חכם:

כעורות לבובין. היו נוקבין הבהמה מחיים נגד הלב ומוציאין הלב ומקריבין אותו לע"ז ותקרובת ע"ז אסור בהנאה:

כחלת אהרן. מפני שהיה ראשון לכהני' תני אהרן וטעמא דכל הני לאו דבר הנדו' הן אלא דבר האסור וכתיב איש כי ידור נדר עד שידור בדבר הנדור:

הרי את עלי כאימא. אע"ג דלאו דבר הנדור הוא אמור מכל הני דלעיל וצריך התרה מדרבנן אם הוא עם הארץ שלא ירגיל לאסור אשתו עליו:

פותחין לו פתח ממקום אחר. כלומר מבקשים לו פתח וטעם לחרטתו ולא סגי בכדו תהית או לבך עלך וכל זה שלא יקל ראשו לכך:

קונם שאיני ישן כו' הרי זה בבל יחל. מדרבנן אבל מן התורה אין הנדר חל על דבר שאין בו ממש:

קונם שאיני משמשך. וכגון דאמר הנאת תשמישך עלי קונם ואין מאכילין לאדם דבר האסור לו דאל"ה הא משועבד לה ולא חייל נדרו:

גמ' **לה**'. כתיב איש כי ידור נדר לה' מכאן שאין אדם אוסר עליו דבר אלא בדבר שהוא לה' כגון שאמר כקרבן אבל אם אסר עליו בדבר שאינו לה' כהני דחשיב במתניתין לאו כלום הוא:

תני דבית רב. בבה"מ של רב תני ופליג אהא דלעיל דדרשי מלא יחל דברו אפילו בנדרים שהן מותרין מן השמים כלומר שאין הנדר חל מן הכתוב ובני אדם נוהגין באיסור נדר זה לא יעשה דבריו חולין:

הוון. בני הישיבה:

בעיי מימר כגון הקרבן בשבועה. כלו' דוקא אם תפס בקרבן או בשבועה וטעמא משום דכתיב בהו לה' או השבע שבועה לה':

אתא מימר לך אפילו בשאר כל הדברים. יכול אדם לתפוס כדחשב פרק קמא דכתיב לאסור אסר מכל מקום:

אית תניי תני על נפשו. דוקא יכול לאסור אבל לא על אחרים:

הוון בעיי מימר מאן דאמר כו'. כלו' דלא פליגי אלא אם יכול לאסור נכסיו על אחרים הא נכסי אחרים עליו לכ"ע אין יכול לאסור שאינו בידו ולא מסיק הכא מידי אבל בבבלי דף מ"ז מסיק דיכול אדם לאסור נכסי אחרים עליו:

לא אמר כלום. דהוי דבר האסור והא דקתני במתניתין פותחין לו פתח בעם הארץ מיירי ובריייתא בת"ח כדמוקי רבא בבבלי:

אמר הככר זה עלי כביאת אימא מהו. מי נימא הא דקתני במתני' האומר לאשתו הרי את עלי כאימא צריך שאלה בעם הארץ דוקא באשתו אמרו מפני שדרכו לאסור אשתו עליו מתוך הקפדה ואי שרית ליה בלא פתח כי מתפיס בדבר האסור אתי למשרי נמי אפי' בדבר הנדור אבל בשאר דברי' שהתפיס בדבר האסור לא חיישינן ואין צריך פתח או דילמא אפי' בכה"ג צריך שאלה מדרבנן שלא יקל ראשו לכך:

נישמעינה מן הדא. דפלוגתא דרב ושמואל היא:

מה מקיים שמואל. הא דקתני במתני' ה"ז בלא יחל דברו כאלו בל יחל דברו קאמר כלומר מדרבנן בעלמא הוא ולרב אסור כדמסיק דלטעמיה אזיל כתני דבית רב לעיל דאמרי אפי' בכגון זה חל נדרו ועובר עליו בלא יחל וה"נ באומר על הככר כאימא לרב חל הנדר:

מלקין אותו וישן מיד. דהוי שבועת שוא ולא חיילא כלל:

ממתינים אותו עד שיאכל. וטעמא דבאכילה יכול לעמוד על עצמו עד שיהיה קרוב להסתכן ולפיכך ממתינים עמו:

הלכה ב

מתני' **קרבן לא אוכל לך כו' מותר**. דהוי כנשבע בקרבן ונעשה כאומר בחיי הקרבן אם אוכל לך:

שבועה לא אוכל לך. בהא לא אמרינן בחיי שבועה קאמ' כדאמרינן בקרבן דשבועה לית בה מששא ולא שייך למימר בה בחיי שבוע':

שבועה שאוכל לך. בשבועה יהא מה שאוכל לך:

לא שבועה לא אוכל לך אסור. ואע"ג דמתני' ר"מ היא דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן כדקתני רישא לא קרבן כו' אפ"ה בשבועה אסור כדאמרינן בסוף פרק שבועות העדות כי לית לי' לר"מ ה"מ בממונא או באסורא דאית ביה ממונא כגון נדרים דלא משכחת להו בלא חפצא אבל באסורא גרידא כגון שבועות שהן חלין בגופו ואינן אלא איסורא גרידא אפי' ר' מאיר מודה דאמרינן בהו מכלל לאו אתה שומע הן:

זה חומר בשבועות מבנדרים. בבבלי מדייק לה דלא מצינן לאוקמא אשבועה שלא אוכל לך כו' דמדקתני זה חומר משמע דנדר הוי אלא שאינו חמור כשבועה והא קתני ברישא מותר משמע דלא הוי נדר כלל ומשום הכי מוקי דאדלעיל קאי קונם שאיני ישן כו' ואוקימנא מדרבנן דמדאורייתא אין הנדר חל אלא על דבר שיש בו ממש וזה חומר בשבועות שהשבועה חלה אפי' על דבר שאין בו ממש:

תפילין שאיני נותן. משום דאסר חפצא עליה ואין נראה כנודר לבטל את המצוה שהרי לא קבל על עצמו אלא אסר החפץ עליו ואם יקיים המצוה הוי' מצוה הבאה בעבירה ודמי למי שחייב לאכול מצה בלילי הפסח ולא מצא אלא מצה של הקדש ושל טבל שאסור לאכלה ולפיכך הנדר חל על המצוה אבל כל ל' שבועה הוא שאוסר עצמו מלעשות הדבר וכיון שהוא מחויב לעשות המצוה לאו כל כמיני' להפקיע עצמו מחיוב המצוה:

גמ' **ולמה לא תנינן שבועה שלא אוכל לך מותר**. נראה דה"פ משום דקשיא לי' על הא דקתני שבועה שאוכל לך אסור ואמאי יהא שאוכל דאכילנא משמע וע"כ דמוקמינן במסרבין בו לאכול ואמר לא אכילנא לא אכילנא ושוב אמר שבועה שאוכל לך דלא אכילנא משמע דה"ק בשבועה יהא עלי אי אכילנא לך וכדמוקי אביי בבבלי די"ז והיינו דמקשי אי הכי ולמה לא תנינן נמי שבועה שלא אוכל לך מותר וכלו' דאי במסרבין בו מיירי וא"כ באומר שבועה לא אוכל לך נמי הוי ליה לפרש דלפעמים דאכילנא משמע ומותר שאם מסרבין בו וקאמר לא אכילנא לא אכילנא בתמיה כלומר וכי אתה סבור שלא אוכל עמך בודאי אוכל ואם עלה קאמר שבועה לא אוכל לך דאכילנא קאמר דלקיים דבריו הראשונים מה שאמר לא אכילנא בלשון תמיה הוא נשבע ומדלא תני הכי ע"כ שאוכל לעולם דאכילנא משמע ושלא אוכל לעולם דלא אכילנא משמע וקשיא הא דקתני שאוכל לך אסור. וזה כעין דקאמר בבבלי דרב אשי נאדי מטעמא דאביי מכח האי קושיא:

אלא בגין דתנינן. כלו' דמשרי לעולם במסרבין בו ושאוכל דלא אכילנא משמע ודקשיא לך א"כ לישמועינן איפכא בשלא אוכל לך כדאמרן הא ל"ק משום דתנינן במתני' חומר בשבועות מבנדרים כלומר דבא להשמיענו מה שחמור הוא בנדר מבשבועה:

וסברנן מימר כו'. והילכך אי מעינן הכא בגוונא דבשבועות אסור הוא ולא תנינן הכא שבועה לא אוכל לך דמותר ובמסרבין בו כי היכי דליתני אבתרה זה חומר בשבועות מבנדרים דבשבועות אסור ובנדרים מותר:

הרי הוא קרבן כו'. כלומר בכל אלו לשונות בנדרים מותר ובשבועו' אסור:

וחומר בנדרים מבשבועות כיצד. כלומר מנין דאין שבועה חלה על דבר מצוה דכתיב או נפש וגו' מה הטבה רשות בדבר הרשות משתעי דאי בעי אכיל אי בעי לא אכיל:

יצא דבר איסור בדבר של מצוה. דאם נשבע שלא יעשה זה אין הרשות בידו:

הוון. בני הישיבה בעי מימר שוגג דוקא אימעיט דהא האי קרא בקרבן מיירי הא המזיד לא אימעוט מדבר מצוה וחייב בלאו דשבועה:

אשכח תני ר"י. דממעט ליה מקרא ולא היוצא מפי שמים והוא נשבע לעבור עליו ומעטיה קרא אפי' מלאו. וכה"ג קאמר נמי בבבלי דף י"ז דאיצטריך תרי קראי חד למיפטרי' מקרבן שבועה וחד למיפטרי' מלאו דשבועה:

ומר אף בהקדש כן. ונימא נמי דאין ההקדש חל על דבר מצוה דאימעוט מהאי קרא:

שכן אדם מקדיש סוכתו לשמים. כלומר דלא היא שכן מצינו בהקדש שחל על הכל כדאמרי' בפ' ז' דתמורה:

הלכה ג

מתני' **יש נדר בתוך נדר**. דנדר חל אחר הנדר:

חייב. על כל פעם ופעם נזירות אחת:

אינו חייב אלא אחת. אינו לוקה אלא מלקות אחת אבל אם נשאל על השבועה הראשונה חלה שבועה שנייה וכן אם נשאל על שנייה חלה השלישית ואסור לאכול עד שיותרו כולם מדלא תנן הרי זו שבועה אחת אלא אינו חייב אלא אחת:

גמ' **ר' יוסי בעי שבועה שבועה**. היו לפניו ככרים הרבה ואמר שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל מהו אם חייב על כל אחת ואחת:

שבועה שלא אוכל ככר זה. דוקא מפני שאמר זה תו לא חיילא שבועה השנייה עלה דאין שבועה חלה על השבועה הא אם לא אמר זה אלא היו לפניו הרבה ואמר כמה פעמים שבועה שלא אוכל סתם אמרי' כל חדא שבועה אכל חד ככר חיילא:

אבימי אחוי דחיפה. הוא עיפה הנזכר בבבלי בהרבה מקומות וכה"ג גרסי' בבבלי פ"ג דשבועות דף כ"ת והתם קאמר אבימי שאל לעיפא:

שמשית בנדרים. היה מתפאר בעצמו ששימש לפני רבו ועסק במס' נדרים ובמס' שבועות:

בעי חיפה מיבדקוניה. היה רוצה לנסותו בשאלות:

שבועה שאוכל. בשבועה היא אם אוכל ככר זה:

א"ל חייב על כל א' וא'. על כל שבועה ושבועה דקסבר דאין זו שבועה על שבועה מאחר שבשבועה השניה מוסיף הוא על האחרים ולא על הככר הראשון. א"ל טעית דאינו חייב אלא אחת דהוי כשבועה על שבועה דבשבועה שניה כולל ג"כ הראשון עמה ומכיון שהזכיר על הככר הראשון שבועה הוי כנבילה ומושבע ועומד ואין האחרונות חלין על מה שאסר עליו כבר:

חזר. ושאלו אם מתחילה אמר חמשה ככרים האלו בשבועה וחזר בשבועה השניה ולא הזכיר אלא ארבעה כו' ואכל את כלן מהו:

אמר ליה אינו חייב אלא אחת. דקסבר שבועות האחרונות בכלל הראשונות הן:

אמר ליה טעית דחייב על כל אחת ואחת. ולא הוי שבועה על שבועה דאילו מי שאמר בשבועה הוא אם אוכל חמשה ולא אכל אלא ארבעה שמא אינו פטור בתמיה דהא ודאי פטור הוא דלא נשבע אלא שלא יאכל כל החמשה וכי חזר ונשבע על הד' שבועה אחרותא היא:

מסתברא כאחוי דחיפ' באחריתא. בשאלה השני' מסתברא כוותי' דאבימי וטעמא' דקסבר כיון שנשבע על החמשה דעתו היה שלא יאכל לא לכולם ביחד ולא לא' מהן והוי שבועה על השבועה ואינו חייב אלא אחת:

ודחיפה בקדמיתא. וכוותי' דחיפה מסתברא בשאלה הראשונה דודאי על ככר הראשון אינו חייב אלא אחת:

הלכה ד

מתני' **סתם נדרים להחמי' ופירושן להקל**. אע"ג דכשפירש דבריו אזלינן בתר פירושו כי סתם ולא פירש אזלינן להחמיר דסתם נודר דעתו לאסור:

כבשר מליח. היינו קרבן דכתיב על כל קרבנך תקריב מלח:

אם של שמים נדר. שואלין אותו מה היה דעתו ואם אומר לא היה בלבו אלא תקרובות ע"ז ה"ז מותר שהרי נדר בדבר האסור:

ואם כחרם של כהנים מותר. אע"ג דחרמי כהנים מועלין בהן עד שיבאו לידי כהנים והוי דבר הנדור מ"מ סתם חרמי כהנים משמע שכבר באו ליד כהן והוי ממון כהן ומותר כחולין לכל דבריהם:

כמעשר בהמה. הוי דבר הנדור שאינו אסור עד שיקרא עליו שם מעשר:

ואם של דגן. דבר האסור הוא שמעשר ותרומה בשבלין אסור:

שאין אנשי גליל מכירין תרומת הלשכה. לפי שהיו רחוקים מירושלים:

שאין אנשי הגליל מכירין חרמי כהנים. שלא היו כל כך כהנים ביניהם וכשמחרימין אין מחרימין אלא לשמים:

גמ' **הוון בעיי מימר**. היו רוצין בני הישיבה מתחילה לומר מלוח לעולם נקרא מלוח ונ"מ לנודר מן המלות כדתנן לקמן פ"ו ועלה דהתם קאי הא מלוח לשעה לא:

אמר ר' יודן. לא היא דמן מה דתנינן במתני' הרי עלי כבשר מלוח ואברי הקרבן לא היו נמלחין אלא לשעה כדלקמן ש"מ מלוח לשעה נמי נקרא מלוח:

איזהו מלות לשעה. שאסור בנודר וילפת לה מבשר מלות דמתני':

כהאי דתני. בברייתא דקדשים ומייתי לה בבבלי מנחות דף כ"א:

כיצד הוא עושה. במליחת אברי הקרבנות נותן כו' ושם גריס נותן המלח ע"ג האבר וחוזר והופכו ונותן עליו מלח:

שנייא היא. התם דלאו מלוח לשעה מיקרי שהרי אם משהה אותן כך במלחן ואינו מקריבן ודאי הן נמלחין לגמרי ואכתי לא ידעינן הי המלוח לשעה דקאמרת ומנא לך דמיקרי מלוח:

ויידא אמרה. ומהיכן שמענו זה:

דא. מן ההיא דאמר ר' חייה כלומר ר' חייה למד לנו מן ההיא מתני' דתנן במס' מעשרות:

הנוטל זיתים מן המעטן. מקום שצוברין שם הזיתים נקרא מעטן:

טובל אחד אחד במלח ואוכל. דלא הוי קבע הואיל וטבלן א' אחד ומותר לאכול אכילת עראי בלא מעשר אלמא שנקרא מלוח במה שטובל לפי שעה:

הדא אמרה מלוח לשעה מלוח הוא. כלומר ש"מ אפילו מלוח לשעה בכה"ג נקרא מלוח ואסור בנודר מן המלוח:

הרי עלי כתרומה כו'. ומדייק הש"ס דברישא משמע דוקא בתרומת הלשכה אסור דהוי דבר הנדור:

הא בתרומת תודה. תרומת לחמי תודה שהיה נוטל חלה אחת מכל עשר חלות של כל מין שבה ואם התפיס בה מותר דדבר אסור מיקריא ובסיפא קתני של גורן דוקא מותר

דמשמע הא בתרומת תודה אסור וקשיא דיוקא דרישא וסיפא אהדדי הכא את אמר אסור והכא את אמר מותר:

נישמעינה מן הדא. כלומר מהא ודאי ליכא למישמע מינה אלא מהא דתנן ריש פרקין כחלת אהרן וכתרומתו מותר ושמע מינה הא כתרומת תודה אסור דהוי דבר הנדור שמנדרין תודה ולחמה. וכן משמע ממסקנת הבבלי פרק קמא דף י"ב לפי שינוייא בתרא דהתם:

וחכמים אומרים כו'. ומקשי נמי דיוקא דרישא לסיפא דקתני טעמא דסתם תרומה בגליל מותר שאין מכירין תרומת הלשכה ומסתמא דעתן לגורן הוא אבל אם היו מכירין לתרומת הלשכה סתם תרומה אסור אפי' בגליל מספיקא אלמא דספיקא לחומרא והדר קתני בחרמין סתם חרמין כו' דמשמע אבל אם היו מכירין חרמי כהנים סתמן מותר מספיקא אלמא ספיקא לקולא הכא כו':

תרין תניין אינון. כתנאי אזלא רישא וסיפא דמתני' ומי ששנה זו לא שנה זו דמר אזיל בספיקא לחומרא ומר אזיל לקולא. וכן מוקי לה בבבלי דף י"ט כתנאי:

רבי ירמיה. קאמר לעולם חד תנא הוא ותנא דסיפא ס"ל נמי ספיקא לחומרא ולא תידוק מינה הא מכירין סתמן מותר דאפי' אם היו מכירין סתמן אסור בחרמים וכמאן דאמר בפרק ז' דערכין סתם חרמים לבדק הבית אבל למאן דאמר סתם חרמים לכהנים אפי' בגליל יהא מותר כלומר כהאי מאן דאמר ודאי לא אתייא דאליבי' אין חילוק בין יהודה לגליל ולעולם סתמן מותר אלא כמאן דאמר סתם חרם לבדק הבית שפיר הוא דאתייא והא דביהודה סתם חרמין מותר טעמא כדמפרש ר' יוסי בשם רבי הילא שבגליל היו רגילין בחרם עכן כלומר בחרמי שמים כחרמו של עכן והילכך סתמן אסור דודאי היה דעתו לתפוס בחרם שרגילין שם אבל ביהודה לא היו רגילין בחרמי שמים והילכך מותר שמסתמא לא היה דעתו לתפוס בדבר שאין רגילין בו והיינו דקאמר במתניתין שאין בני גליל מכירין לומר שאין רגילין בחרמי כהנים ולפיכך סתמן לעולם אסור:

הלכה ה

מתני' **נדר בחרם**. אמר חפץ זה חרם עלי ושוב אמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים לשון מצודה על שם הרשת שצדין בו את הדגים:

אלא בקרבנות מלכים. דורונות שמקריבין לפני מלכים:

הרי עצמי קרבן. אסר עצמו כקרבן על חבירו ושוב אמר לא נדרתי אלא בעצם אחד שיש לי בתוך ביתי שהנחתיו להיות נודר בו דרך שחוק או להטעות העולם שיסברו שאני נודר נדר גמור:

על כולן אין נשאלין עליהן. אין צריכין שאלה שאינם חלים כלל:
ואם נשאלו. בבבלי מפרש להסיפא בעם הארץ שצריך שאלה ואם נשאל עונשין ומחמירין עליו שאין פותחין לו פתח לחרטה ואין מתירין לו ואם עבר על נדרו מנדין אותו:
וחכמים אומרים פותחין להן פתח ממקום אחר. מראין לו שזה נדר הוא ואסור ופותחין לו פתח מטעם אחר ומתירין לו נדרו אבל לא עונשין ולא מחמירין וכן הלכה:
גמ' **נדר באלין מילייא**. שנדר באלו דברים שהזכרו במשנה ובא לפני ר"מ לשאול על נדרו ושלחו לגבי ר' יודה ואמר לזה תודיע הדבר לר' יודה שבאת מתחילה לפני ואני שלחתיך אצלו וכונתו היה שיבין ר' יודה שאין דעתו להתירו וכן חזר ושלחו ר' יודה אצל ר' יוסי ואמר לו כן והבין ר' יוסי ואמר לו אם אין הראשון שהוא ר"מ מתירך אין אדם אחר מתירך:
דאית לי'. לר"מ אם נשאלו כו' כדקאמר במתני' וכלומר הוא ודאי לא יתירך ואין אנו רוצים לחלוק עליו למעשה:
חזר. זה ובא אצל ר"מ ואמר לו אם הייתך יודע שהוא כן שהם ג"כ לא יתירו לי:
למה לא אמרת לי בקדמיתא. מפני מה לא אמרת לי בפעם הראשון כשבאתי לפניך שאין היתר בדבר ולא הייתי צריך לילך עוד אצליהם בשביל כך:
אמר ליה. ר"מ מפני שראיתיך מיקל בדבר ונודר בנדרים כאלו מפני כך הייתי מחמיר עליך לילך ולנוע ולחזור אחריהם להתירך ואף על פי שידעתי שלא יתירו לך:
סליק פירקא בס"ד

פרק ג

הלכה א

מתני' **ארבעה נדרים התירו חכמים**. ובגמ' פליגי בהו אם צריכין היתר חכם או שהן מותרין בלא שאלה:
קונם שאיני פוחת לך מן הסלע. שהוא ד' דינרין ואמר קונם ככר זה עלי אם פוחת אני לך מזה:
והלה. הקונה אומר שאינו מוסיף לו על השקל שהוא שני דינרין:
שניהן רוצין בשלשה דינרין. ולא היה בלבם לשום נדר אלא המוכר נדר לזרז הלוקח שיוסיף ויתן לו ג' דינרין וכן הלוקח לא נתכוון אלא לזרז המוכר שיסכים לכך והילכך

לא הוי נדר ואף על גב דדברים שבלב אינם דברים היכא דמוכחא מילתא כי הכא שכן דרך המוכרים והלוקחים לעשות כן אזלינן בתר דברים שבלב:

ר' אלייעזר בן יעקב אומר. בבבלי מפרש דחסורי מחסרא והכי קתני אף הרוצה שיאכל חבירו אצלו ומסרב בו ומדירו נדרי זירוזין הוא והרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה יעמוד בראש השנה ויאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל ולאו דוקא ר"ה אלא הה"ד בכל עת שירצה ולכל זמן שיקבע:

ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר. כלומר שצריך שיזכיר בפיו לתנאו בשעת הנדר ויאמר על תנאי הראשון אני נודר שיהיה התנאי קיים ואז הנדר בטל כדמפרשינן בגמרא והלכה כר' אלייעזר בן יעקב:

גמ' **וכל הנדרים לאו חכמים הן שהן מתירין**. בתמיה דקס"ד אלו נדרים שחכמים מתירין בפתח להתיר הנדר קאמר והלא כל הנדרים מתירין כדדרשינן מקראי דכתיב וידבר משה וגו':

תלה הפרשה בראשי המטות. לומר לך שיהו ראשי המטות והן המומחים מתירין נדרי העם ורב יהודה בשם שמואל יליף לה מלא יחל דברו כו' וכן אמר בבבלי פ"ק דחגיגה:

פעמים שאינו מקיים. אם רצה ילך אצל חכם ויתירנו:

באפי נשבעתי. ולפיכך חוזר אני בי לשאול על הנדר והשתא חוזר להקושיא וכל הנדרים כו' ותנינן ד' בתמיה ומשני ר"א דה"ק אילו אינן צריכין היתר חכם שאינם צריכין שאלה מפני שהתירו חכמים לו ואין כאן נדר כלל:

אלו הן צריכין היתר חכם. כלומר שצריך שאלה לחכם אע"פ שפתחיהן בצדן כדלקמן:

התיב איסי. נמי על דברי ר' לעזר דקאמר שאינן צריכין היתר חכם והרי לא מצינו פתח לנדרים אלא מכאן כלו' שאין מתירין שום נדר אלא אם יש לו פתח כעין נדרים דמתני' והיינו דקסבר אין פותחין בחרטה שאין החכם מתיר לו בחרטה בלא פתח אלא דוקא בפתח שהוא ניכר שהנדר בטעות כארבעה נדרים אלו:

אמר ליה שמואל. לאיסי חגר עליה מותנא קשרת עליה החבל כלומר שהחזקת הדבר דנשמע מדבריך שהן צריכין היתר חכם. א"נ יש לומר דאיסי הקשה לשמואל דקאמר הן צריכין היתר חכם וקס"ד דדוקא נדרים אלו צריכין היתר חכם והלא בכל הנדרים שצריכין פתח מכאן הוא דלמדו וא"ל שמואל תקשור עליה החבל כלומר למוד מכאן למקום אחר ואלו הן לאו דוקא אלא כל הנדרים שהן כאילו ניתרין בהיתר חכם:

מתני' פליגא על איסי. דתנן לקמן פ' קונם יין האומר לחבירו קונם שאני נהנה לך אם אין את בא ונוטל לבנך כור א' של חטין ושתי חביות של יין הרי זה יכול להפר נדרו

שלא על פי חכם וכן בסיפא התם אם אין את בא ונותן לבני כור א' של חטין כו' אף זה יכול להפר נדרו שלא ע"פ חכם משום דהוו כנדרי זרוזין אלמא שאין צריכין היתר חכם:
פתר לה. הא דקאמר שלא על פי חכם ה"ק דשאני משארי נדרים שהן צריכין פתח ממקום אחר והחכם צריך להמציא לו פתח אבל אלו פתחיהן בצדן שלח נתכוון אלא לזרזו ומאליהן יש להן פתח וכמו כל הני דמתני' אבל לעולם צריכין שאלה לחכם:
הדא דאת אמר. להני אמוראי דלעיל שאין צריכין היתר חכם בשאין מעמידין דבריהם שאומרים שלא נדרו בדוקא אלא לזרז ושניהם רוצים דקאמר במתני' רוצין מתחילה קאמר:
אבל. במעמידין דבריהם שבדוקא נדרו לד"ה צריכין היתר חכם:
הרי זה מעמיד וזה אינו מעמיד. היה אחד מהן מעמיד בדבריו המוכר או הלוקח והשני לא העמיד דבריו אלא נתרצה בג' דינרין:
מאחר שבטל. הנדר אצל זה יבטל אצל זה ומותרין שניהם לקיים המקח בג' דינרין:
שאילו היה אומר זה בסלע כו'. כלומר דגם בשני לוקחין הדין כן שאם היה מוכר לשנים זה בסלע המוכר אומר בסלע וא' מהלוקחי' אומר ליתן לו בשלש דינרין והשני אומר בשקל ומעמיד בדבריו:
מאחר שביטל דינר זה על זה. כלומר שהמוכר ביטל דינר על זה שאומר בשלש ובטל הנדר אצלו ומותר ליתנו לו בשלש:
יבטל עוד דינר אחר אצלו. בטל הוא ג"כ אצל השני ומותר ליתן לו בשנים אם רוצה המוכר בכך ואין כאן משום נדר:
מאן תנא נדרי זרוזין ר' טרפון. דאמר בפ"ה דנזיר גבי שנים שהיו מהלכין בדרך ואחד עובר לפניהם ואמר אחד הריני נזיר שזה פלוני ואחד אמר הריני נזיר שאין זה פלוני ר' טרפון אומר אין אחד מהן נזיר שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה שיהא ברור לו הדבר בשעת קבלת נזירות בלי שום ספק וכן הוא בנדרים דאיתקש לנזירות:
דו פתר לה במעמידין. כלומר שהוא מפרש המתני' שאפי' במעמידין דבריהן מיירי ואפ"ה כיון שלא היה ברור לשום אחד מהן בשעת הנדר שיחול נדרו שכל אחד חשב בדעתו שמא יתרצה חבירו לו בשומת החפץ לא הוי נדר. דבעינן הפלאה בשעת הנדר כר' טרפון:
אמר ר' בא. דלא היא דתיפתר המתני' ד"ה ובשאין מעמידין דבריהם מיירי ואפי' לחכמים דפליגי על ר"ט וס"ל דלא בעינן הפלאה מודו הכא כיון ששניהם רוצים מעיקרא בכך ולא נתכוונו אלא לזרז לא הוי נדר כלל. והכי מוקי לה רבא בבבלי ריש פירקין:

אין תימר במעמידין. דאי מוקמית לה למתני' אפי' במעמידין דבריהן וטעמא משום דבעינן הפלאה וא"כ הא דקתני ר"א בן יעקב אומר אף הרוצה להדיר את חבירו נמי אפי' במעמיד דבריו הוא דהא אף הרוצה קאמר וטעמיה משום דאין כאן הפלאה דלא סמכה דעתיה בשעת הנדר שיקיים זה דבריו וא"כ קשיא ליתני ר"א בן יעקב ור"ע שניהן אמרו דבר אחד שלא ניתנו נדרים אלא להפלאה ואנן לא אשכחן שום תנא דס"ל הכי אלא ר"ט בלבד אלא ע"כ בשאין מעמידין מיירי וטעמא משום דמעיקרא לא נתכוונו אלא לזרז ולא משום דבעינן הפלאה וראב"י דקאמר אדברי ת"ק אף הרוצה נמי טעמיה משום דהוי נדרי זירוזין:

איתי תניי תני. בדברי ר"א בן יעקב במתני' הרוצה להדיר כו' ולא קאי אדברי ת"ק:

ה"ג מ"ד הרוצה מסייע לרבי אמי ומ"ד אף הרוצה מסייע לר' בא. לדר' אמי דמוקי מתני' אפילו במעמידין דבריהם קתני הרוצה ול"ק ניתני ר"א בן יעקב ור"ט שניהן אמרו דבר אחד דראב"י מילתא אחריתא קאמר ולא קאי אדברי ת"ק וטעמיה משום נדרי זירוזין ולר' בא אף הרוצה תנינן כדלעיל:

ר' פדת כו'. מפרש לה נמי כר' אמי:

כיני מתני' כו'. משום דקשיא ליה הא דקתני ובלבד שיהא זכור אדרבה אי זכור הוא לתנאו ואע"פ כן נדר עקרי' לתנאיה והנדר קיים הילכך מפרש דהא דקאמר ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר בשלא התנה כלומר שלא התנה על נדר זה וכגון שהתנה על דבר מיוחד שרגיל בו לידור ושוב שכח במה שהתנה ואינו משום אל לבו עכשיו אם התנאי היה מזה הנדר או לא ולפיכך צריך שיהא זכור לתנאו בשעת הנדר וכלומר שיזכיר בפיו ויאמר על דעת הראשונה אני עושה שאם מתחילה התניתי על נדר זה גם עכשיו אני רוצה שיהא בטל ואם נזכר אח"כ שעל דבר זה התנה הנדר בטל:

אבל בהתנה. כלומר שהתנה סתם ולא על דבר מיוחד או שיידע בודאי שעל נדר זה התנה:

אע"פ שאינו זכור. כלומר אע"פ שלא הזכיר בפיו בשעת הנדר שעל דעת הראשונה הוא נודר הנדר בטל. וזהו כענין אוקימתא דרבא בבבלי דף כ"ג:

בנדרים. הא דאמרי' דהתנאי מהני בנדרים דוקא אבל בשבועות לא דאין תנאי בשבועות:

כהדא דתני כו'. מפרש לעיל בפ' אילו נאמרין וע"ש:

הלכה ב

מתני' **נדרי הבאי**. גוזמא ושפת יתר והוא בעצמו יודע שלא היה כך:

קונם. עלי ככר זה אם לא ראיתי כו':

נדרי שגגות כיצד. אמר קונם ככר זה עלי אם אכלתי ואם שתיתי ונזכר שאכל ושתה ובשעת הנדר היה סבור שלא אכל ולא שתה לא הוי נדר:

שאיני אוכל. אמר לחבירו קונם שאיני אוכל לך ואיני שותה ושכח ואכל ושתה וזהו שוגג בשעה שהנדר ראוי לחול שבשעת אכילה ושתיה שכח את הנדר ומותר דילפינן משבועה דכתיב האדם בשבועה דבעינן שיהא אדם בשעה שהשבועה חלה עליו כלומר שיהא זכור מן השבועה והה"ד בנדר:

שגנבה את כיסי. היינו נדרי שגגות דכיון שנודע שלא גנבה לו נמצא שלא היה נדר:

ונמצאו אביו ואחיו. וכיון שאלו היה יודע שאביו או אחיו היו עמהן היה מוציאן מן הכלל ה"ז מוטעה בעיקר הנדר שלא היה דעתו מעולם לידור עליהן והנדר בטל מאליו אבל בקונם אשתי נהנית לי צריך שיאמר בפירוש שגנבה כו' דאי לא אמר אע"פ שהיה דעתו בשביל כך מ"מ כיון דלהדיר את אשתו נתכוון ליכא טעות בעיקר הנדר:

אלו ואלו מותרין. דנדר שהותר מקצתו הותר כולו דאינו רוצה שיחול נדרו אלא כעין שנדר אותו וכיון שמקצתו היה שוגג נתבטל כולו:

גמ' **איפשר שלא עבר בה כעולי מצרים**. בתמיה מה חידוש הוא זה וכי לא אפשר שבאמת עבר בדרך הזה כיוצא מצרים ואמאי קרית לה נדרי הבאי:

אלא כן אנן קיימין. שאמר שראה אותם בראיה אחת וזהו דבר שאי אפשר:

והא כו'. מייתי ראיה נמי לקושיא דלעיל:

והא חויה. על הא דקאמר אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד והא האי נחש בימי שבור מלכא שהיה גדול כ"כ שבלע הגמלין וקרונין של המלך וכשרצו להמיתו היו ממלאין עורות הגמלים תבן ונתנו בתוכם גחלים לוחשות ובלעום ומת:

פחלץ. עורות. כמו הפוחלץ של גמלים פ' כ"ד דכלים:

אנא חמית משך דחיוי עביד אורי. כמו עורו:

על עומני. ובשבועות גריס תמני שהיה עורו גדול כ"כ כמו שמנה מסטולא שם המדה שהיה בימיהם:

סלייק קרובין למלכותא. שהעלוהו למתנה להמלך להראות פלא גדלו אלמא דיש נחש גדול כל כך ואמאי נדרי הבאי הוא:

במרובע. מתני' מיירי שאמר ראיתי נחש מרובע ואין בריה מרובע בעולם כדלקמן:

אין תימר במרוב' גרסינן וכן הוא שם. ואי במרובע קאמר מאי אריא גדול כקורת בית הבד ואפי' קטן נמי דברי הבאי הוא:

א"ר מתניה. כן הוא באמת אלא דדרך התנא לתפוס דבר הגדול במשנתו:

תדע לך שהוא כן. דקתני התם אם לא ראיתי גמל פורח באויר וניתני עכבר פורח דמ"ש אלא כך דרכו של התנא למינקט דבר הגדול:

אין מרובע משמת ימי בראשית. אין לך בריה בעולם שנברא מרובע ממש ברבוע הישר:

והתנינן. בנגעים גופה של בהרת כגריס הקלקי מרובע גרסי' שם:

כל גרמא. כל עצמה של זו המשנה שמעינן דלאו מרובע הוא דאל"כ למה לו למיתני מרובע אלא דלמה תנינן מרובע שירבע הוא וישער הנגע כמות הגריס ומרובע:

והא כנעה. שם שרץ ותולעת אחת ובפ"ט דפרה הדירה והכנה שבתבואה ובריה מרובע היא:

מלא קיטרין. מלא קשרי' כלומר שאינו חלק כ"כ כמו שטח המרובע:

והא עניבא דפילא גרסינן. וכן הוא בשבועות שם ענב' של פרי א' ומרובע הוא ומשני עגיל הוא מלמטה:

ואית דבעי מימר דלא אמר רשב"ג אלא בבריות. לא מצינו אבל במיני אוכלין יש ותני נמי כן:

שוא ושקר כו'. בשבועות גריס לה על מתני' דהתם שבועות שוא כו' ואגב הא דלקמן נקט לה וכל הני שניהם בדיבור א' נאמרו חשיב בספרי:

איזהו שוא ואיזהו שקר שבועות שוא כו'. כדתנן שם אמר על האיש שהיא אשה אבל שבועת שקר הוא שנשבע ומחליף בדיבורו:

ר' יעקב. פליג דבהא גופי' שנשבע לשנות הידוע יש חילוק אם אין הדבר ידוע אלא לשנים שבועת שקר מיקרי ולא מיקרי הידוע לכל אדם:

לשלשה. מיקרי ידוע לכל אדם והוי שבועת שוא:

ר' הילא בשם ר"א. אפילו השלישי אינו כאן אלא בסוף העולם הוא והוא מכיר הדבר שבועת שוא הוא:

מה נפיק מן ביניהון. מאי בינייהו דרבי יוחנן ודרבי אלעזר הא אפילו לר"י מקרא ידוע לכל אדם ואפילו אין עכשיו כאן השלישי עכ"פ ידוע לשלשה הוא וכשיבא זה הג' יתגלה שקרו הידוע:

שינה בו בפני שנים. נשבע לשנות הידוע בפני שנים המכירין בפנינו והשליך הדבר לים והתרו בו משום שבועת שוא איכא בינייהו:

ע"ד דר' יוחנן אינו לוקה. שאי אפשר שיכירו השלישי ולרבי אלעזר לוקה דסוף סוף שבועת שוא הוי וכן אם התרו בו משום שבועת שקר א"ב לר"י לוקה דהא בפני שני' הוי ולר"א אינו לוקה דהרי יש אחד בסוף העולם שהוא מכיר ולא הוי שבועת שקר אלא שבועת שוא:

אפי' ביעה ומרגליתא. אפי' אמר שראה מרגלית גדולה כביצה נשבע לשנות הידוע הוא:
והן אפי'. בתמי' כלומר דמתמה הש"ס עלה ומאי אפילו דקאמרת דפשיטא דשבועת שוא הוא דהפלגה גדולה היא ואין לך שבועת שוא יותר מזו אלא תני הכי כגון ביעה ומרגליתא שבועת שוא הויא:
כך שבועו' הבאי מותרות. אם אמר בשבועה אם לא ראיתי בדרך הזה כיוצאי מצרים:
כאן במעמידין. הא דתני שבועות הבאי אסורין במעמיד בדבריו שלא אמר דרך גוזמא ולפיכך השבועה חלה ואסור:
אפי' תימא. שני הברייתות במעמיד או בשאינו מעמיד מיירי ול"ק כאן במיחל שבועה על נכסיו שאמר נכסי אסורין עלי בשבועה אם לא ראיתי כו' נכסיו אסורין דאמרי' בודאי לאסור נכסיו נתכוין כדי שלא ילקה משום שבועת שוא:
האי דקתני מותרות. ללקות הוא דאינו לוקה בשבועות הבאי משום שבועת שוא:
עוד הוא במיחל שבועה על נכסיו. כלומר דהא נמי בהכי מוקמינן שאמר על נכסיו שיהו אסורין בשבועה דנכסין אסורין אלא לענין מלקות הוא דקאמר מותרות שאינו לוקה:
ההן. מי שנשבע על שנים שהן שנים לוקה משום שבועת שוא:
ההן. מי שראה המטר יורד ואמר קירי בלי בריקשון האלקים כלומר בשבועה שיורד מטר הרבה בריקשון בלשון יוני מטר. הערוך. בלי פירושו הרבה קיר אדון וכלומר אע"פ שהיא שבועת שוא של אמת אסור כדר' חוניא כו':
בולייות. עיירות:
לשוא. על עסקי שבועת שוא:
תמן תנינן. פ"ג דשבועות וגי' הדפוס חסרה בכאן והגהתי כמו שהוא שם:
שבועה שלא אוכל ככר זו. שבועה שלא אוכלנה אינו חייב אלא אחת שאין שבועה חלה על השבועה:
דבר שאלו בנדרים אסור ובשבועות מותר. כלומר מה ששנינו בברייתא התם חומר בשבועו' מבנדרים וחומר בנדרים מבשבועות ומפרש דהיינו רישא דבר שאלו בנדרים אסור דיש נדר בתוך נדר ואין שבועה חלה על השבועה כדתנן בפרקין דלעיל:
וה"ג ודבר שאילו בשבועות אסור בנדרי' מותר לא על הדא איתאמרת אלא על הדא אחד דברים כו'. לא על זו מתני' קאי אלא על האי מתני' דתנן שם אחד דברים של עצמו ואחד דברים של אחרים אחד דברים שיש בהן ממש וא' דברים שאין בהן ממש כגון שאמר שבוע' שלא אישן דהשבועה חלה עליהן אבל הנדר אינו חל אלא על דבר שיש בו ממש כדאמרי' בפירקין דלעיל:
מאחר שאין בידו לבא. שאין בידו לישבע להבא שיתן פלוני לפלוני מנה:

אין בידו לשעבר. אין השבועה חלה בכה"ג אפי' נשבע לשעבר משום דבשבועת ביטוי בעינן שיהא שייך בה להבא ולשעבר ומילתא דליתי' בלהבא ליתי' בלשעבר. והיינו מילתי' דשמואל בבבלי שבועות דף כ"ה:

ה"ג כמו שהוא בשבועות אשכח תני על תרתיהון זה חומר לשעבר משלבא שהאומר לא אוכל לא אוכל אינו חייב אלא אחת לא אכלתי לא אכלתי חייב על כל אחת ואחת. כלומר מצינו ברייתי' דפליגא על שמואל דקחשיב נמי להא שבועה שנתן פלוני לפלוני מנה וקאמר עלה זה חומר בלשעבר משלבא שנוהגות בלשעבר אע"פ שאין נוהגות בלהבא וכן בלא אוכל לא אוכל חומר בלשעבר הוא דלהבא אינו חייב אלא אחת שאין שבועה חלה על שבועה אבל בלשעבר לא אכלתי לא אכלתי שבשעה שנשבע יצאה השבועה מפיו לשקר חייב על כל אחת ואחת כדאמרי' הכא בריש מכילתין:

זה חומר בשבועות מבנדרים. אמתני' קאי דנדרי שגגות מותרין ושבועות שגגות אסורין. אבל בבבלי פרקין וכן התם מסקינן דשבועות שגגות מותרין:

ר"ע להוסיף על דברי ב"ה. אם ר"ע להוסיף על דברי ב"ה דמתני' קאתי ומפרש הי ר"ע כהא דתנינן תמן בפ"ט פותחין בי"ט ושבתות אם נדר שלא יאכל כל ימות השנה פותחין לו בכבוד שבתות ויו"ט בראשונה היו אומרים אותן הימים מותרין ושאר כל הימים אסורין עד שבא ר"ע ולימד נדר שהותר מקצתו הותר כולו והשתא בעי דקס"ד דטעמייהו דב"ה במתני' דאמרי אלו ואלו מותרין נמי משום שנדר שהותר מקצתו הוא ומה בא ר"ע להוסיף בזה דקאמר עד שבא ר"ע ולימד הא כבר שמענו זה מב"ה במתני':

א"ל. דליתא דע"כ טעמייהו דב"ה לאו משום הכי הוא דא"כ קשיא מאי קמ"ל מה אם התם שנדר שצריך חקירת חכם הוא אמרינן ביה נדר שהותר מקצתו הותר כולו הכא דנדר שגגות הוא שהרי לא ידע שהיו אביו ואחיו עמהן ומארבעה נדרים שאין צריך חקירת חכם הוא לכ"ש אלא דטעמייהו דב"ה כר' יוסי בשם ר' הילא דמשום נדר טעות הוא כגון שאמר אילו הייתי יודע שאבא ואחי שם לא הייתי נודר כלל ור"ע התם אשמעינן דנדר שהותר מקצתו הותר כלו:

הלכה ג

מתני' **נדרי אונסין**. דמעיקרא לא היה בדעתו שיחול הנדר אם יעכבנו אונס ובכה"ג שהדברים מוכיחים דברים שבלב הוי דברים:

או שחלה בנו. וצריך לשמרו:

שעיכבו נהר. שגדל הנהר מהפשרת שלגים דלא שכיח ולא ה"ל לאסוקי אדעתיה להתנות:

גמ' **מפני שחלה**. קושיא היא טעמא דחלה הוא דקאמרת דלא הוי נדר דאנוס הוא הא לא חלה לא ואמאי הא בלאו הכי נדרי זירוזין הויא כדתנן לעיל אף הרוצה להדיר את חבירו שיאכל אצלו נדרי זירוזין הוא:

דר"מ היא. דתנן לקמן פ"ח האומר לחבירו קונם שאני נהנה לך אם אין את בא ונוטל לבנך כור אחד של חיטין ה"ז יכול להפר נדרו שלא ע"פ חכם שאומר לו כלום אמרת אלא מפני כבודי שרוצה אתה לכבדני זהו כבודי שלא אקבל ממך וכן האומר לחבירו קונם שאת נהנה לי אם אין את בא ונותן לבני כור א' של חטין ר' מאיר אומר אסור עד שיתן וחכמים אומרים אף זה יכול להפר נדרו שלא ע"פ חכם שיאמר לו הריני כאלו התקבלתי וקאמר ר' יוחנן התם בהא תלמודא אף הראשון במחלוקת דחלוק היה ר"מ אף ברישא ואסור עד שיתן אלמא דס"ל לר"מ בהדיר חבירו שיאכל ויהנה ממנו לא הוי נדרי זירוזין:

ולמה לית אנן פתרין. למתני' דהכא דברי הכל היא ואפילו רבנן דהתם מודו דבכה"ג לא הוי נדר זירוזין והא דאמרי' בריש פרקין המדי' את חבירו שיאכל אצלו דנדרי זירוזין הויא ראב"י היא כדתנן התם אבל בהא דלקמן טעמא אחרינא הוא ובמילתא אחריתא פליגי:

כהאי דאמר ר' זעירא בסתם חלוקין. כדמוקי ר"ז התם פלוגתייהו דאינן חלוקים אלא בסתם כדמפרש ואזיל דבמה אנן קיימין:

אם בזה אומר כו'. כלומר אם כשהמוד' אומר כלום אמרת אלא מפני כבודי חוזר המדי' ואומר לא כי אלא מפני כבודי נתכוונתי שאתכבד בזה אם תקבל ממני מתנה:

ד"ה אסור. דהרי לנדר גמור נתכוון:

אם בזה אומר מפני כבודי. והמדי' הודה לדבריו ואמר כן הוא מפני כבודך אמרתי ד"ה מותר אלא ע"כ כן אנן קיימין בסתם שהמדי' לא השיב לו כלום דר"מ סבר סתמן כמאן דאמר המדי' מפני כבודי הוא ורבנן אמרי סתמן כמה דאמר מפני כבודך והודה לדבריו ולפיכך אין כאן נדר כלל אבל מתני' דהכא ד"ה היא:

כן אורחא דבר נש מימור לחבריה כורסותי בייה. בתמיה כלומר ר' הילא מפרש טעמייהו דחכמים דבסתם לא אמרי' שהמדיר מפני כבודו נתכוון וכי דרך בן אדם המזמין או נותן מתנה לחבירו לומר לו בחשיבותי וכבודי אני חפץ ולפיכך תקבל ממני אלא ודאי מסתמא אמרינן לכבוד המקבל נתכוון עד שיפרש דבריו. כורסותי מלשון כסא וחשיבות כמו עד די כרסין רמיו ודוגמתו. בייה כמו בייעה ולשון קצר הוא. ובבבלי דף כ"ד קאמר טעמא דאמר מפני כבודי הא לאו הכי נדר הוי ולא הוי נדרי זירוזין דמצי אמר לי' לאו כלבא אנא דמיתהנינא מינך ולא מיתהנית מינאי והיינו נמי כדפרישי' דבסתם

חלוקין דקאמ' שהמדי' לא השיב לו כלום דאלו גם המודר לא אמר כלום לא פליגי רבנן דנדרא הויא:

הלכה ד

מתני' **נודרין להרגין**. כדמפרש בגמ' בהרגה כלומר שהורגין את האדם ונוטלין את ממונו:

לחרמין. בשעת החרם שמחרימין ושוללין אבל אינן הורגין ולא זו אף זו קתני:

ולמוכסין. בבבלי מפרש דוקא במוכס העומד מאיליו אבל במוכס שהעמידו המלך ולוקח דבר קצוב בחוק המלכות דינא דמלכותא דינא ואסור לברוח מן המכס וכ"ש שאסור לדור לו ולישבע בשקר:

שהן של תרומה. שאע"פ שהן הורגין וגוזלין אין אוכלין דבר האסור אי נמי תרומה לא חשיבא להו שהיא נמכרת בזול הרבה מתוך שאינה נאכלת אלא לכהנים טהורים:

אף בשבועה. יאסרו פירות שבעולם עלי בשבועה אם אינן של תרומה:

לא יפתח לו בנדר. אם לא שאל ממנו האנס לדור לא יתחיל הוא בנדר:

במה שהוא מדירו. אם שאל ממנו האנס לדור לא ידור אלא במה ששאל בלבד ולא ידור בדבר אחר:

וב"ה אומר אף במה שאינו מדירו. דלא תימא אע"ג דקאמרי ב"ה שהוא פותח לו בנדר ה"מ היכא דפתח ליה ואמר ליה אין דור לי בזה אבל זה שהוא מוסיף לו ולא ידע הלה כלום שהוא רוצה לידור בזה אימא נדר הוי קמ"ל:

גמ' להרגים כו' כדפרישית במתני':

אם היה דבר של סכנה מותר כלומר שידע שיש בדבר סכנה אם לא יתן לו אז מותר לידור אבל לא בסתמא:

אם הי' דבר של יישוב אסור. אם היה דבר שיכול למצוא האנס בישוב ואין צריך לחזור אחר זה כ"כ אסור לידור דאפשר שלא יקפיד האנס ע"ז ביותר הואיל ויכול למצוא דבר כזה בישוב:

תולין בגוים ובמלכות. תולין לומר להמוכס שפירות אלו של גוי אלם או של מלכות הן אבל אין תולין לו לומר של פלוני ישראל אלם הן:

שבעלי זרוע. לפי שישראל כשהם בעלי זרוע מצוין הן ליפול:

דלא יפול ויגלגל עלוהי קדמייתא. דשמא אח"כ יפול בעל זרוע הזה שתלה עליו ויבא המוכס ויגלגל עליו את המכס שהפסיד בשבילו כשהיה בגדולתו:

עבר ופתח על דבית שמאי מהו. לב"ש דקאמרי לא יפתח לו בנדר אם עבר ופתח מהו שיהא נדר דאמרי' ודאי לנדר גמור נתכוון הואיל ומעצמו פתח לו או לא:

נישמעיינה מן הדא. דקתני בסיפא אם הוסיף לו במה שאינו מדירו דהוי בזה באלו פתח לו בנדר שהרי האנס לא הזכיר לו בניו ואפ"ה קאמרי ב"ש אשתו מותרת ש"מ דלא אמרי' לנדר גמור נתכוון ואפי' אם עבר ופתח מותר בדיעבד:

הוון. בני הישיבה בעיי מימר הא דקאמרי ב"ה אף יפתח, נדרים דוקא אבל בשבועות לא דחמירי דכתיב בהו לא ינקה:

אשכח. ברייתא דתני ר"י אומר לא תשבעו בשמי לשקר כתיב אבל נשבע את להרגין כו' ואפי' לפתוח לו בשבועה מותר:

הלכה ה

מתני' **הרי נטיעות האלו קרבן אם אינן נקצצות**. ראה רוח סערה בא וירא שמא יקצצו נטיעותיו ואמר הרי אילו קרבן אם אינן נקצצות או שראה דליקה נפלה בעיר וירא על טליתו שמא תשרף ואמר הרי זו קרבן אם לא תשרף:

יש להן פדיון. כשאר הקדשות ויפדו ויקנו בדמיהן קרבן דכיון דלא אמר הרי הן עלי קרבן לאו למיסרינהו עליה כקרבן איכוין אלא שיהיו לקנות בדמיהן קרבן:

אין להן פדיון. אלא המעות נתפסין בקדושה והנטיעות חוזרות להיו' קדושות דכיון דאמר עד שיקצצו ה"ק לכשאפדה יחזרו ויקדשו עד שיקצצו:

גמ' **ראה קציעות המלך**. כמו קציצי המלך והם עבדיו ומשרתיו שהן ממשמשין ובאין והיה ירא שמא יקצצו נטיעותיו כו' וכלומר דמפרש המתני' דע"כ בהכי איירי דאל"ה אימת קדשי והילכך מוקי לה דמיירי שראה עבדי המלך ממשמשין ובאין וראה דליקה ממש משמש ובאה והיה ירא שמא יקצצו אותן עבדי המלך כדי שלא תתחזק ותתוסף הדליקה וכן בטלית הי' ירא שמא תהי' נשרפת ונקרעת ואמר אם אינן נקצצות או הטלית אינה נשרפת יהו קרבן וסד"א דלא אקדשינהו אלא אדעתא דהכי שהי' סבור שא"א להיות ניצולין והוי כמו נדרי שגגות שלא גמר בלבו להקדישן קמ"ל דדברים שבלב כי הני דלא מוכחי לא הוו דברים. וכעין דמוקי לה אמימר בבבלי דף כ"ח בקציצות כגון דאיכא זיקא נפישא ובטלית כגון דאיכא דליקה:

למפריען קדשו או מכאן ולבא. בעיא היא אם עבר הרוח או עברה הדליקה וקדשו למפרע הן קדושות משעה שאמר או מכאן ולהבא ונפקא מינה אם נהנה מהן קודם שעבר אם מעל או לא ולא איפשיטא:

פדיין חזרו לקדושתן. אסיפא דמתני' קאי אם אמר עד שיקצצו אין להן פדיון ומפרש חזקיה דלא תימא לאחר קציצה אין להן פדיון לעולם דאמאי לא יהא להן פדיון אם נקצצו אלא אקודם שיקצצו קאי שאם פדאן חוזרין לקדושתן דכיון דאמר עד שיקצצו הרי הוא כאומר נטיעות האלו קרבן מעתה וקרבן לכשיפדו עד שיקצצו ואין להן פדיון דקאמר להוציאן מקדושתן לגמרי אלא חוזרות וקודשות אבל לאחר שנקצצו פודן פעם אחת ודיו ואע"פ שלא הקדישן אלא עד שיקצצו אפ"ה קדושה בכדי לא פקעה וצריכין פדיון פעם אחת:

ר' יוחנן אמר פדיין פדויין. ושוב אינן חוזרין לקדושתן ואפי' קודם שיקצצו:

מתני' פליגא על ר' יוחנן. דקתני אין להן פדיון ומשני פתר לה ר"י לכשיקצצו אין להן פדיון כלומר שאינן צריכין פדיון לאחר שיקצצו שלא נתכוין להקדישן אלא עד שיקצצו ומשיקצצו פקע קדושתן דקסבר ר' יוחנן הואיל וקדושת דמים הן פקעה בכדי:

אמר ר' יוסי מה דאמר חזקיה. דאם פדאן חוזרות לקדושתן לא אמרן אלא בשפדיין הוא דכיון שלא יצאו מרשות הקדש או מרשותו דין הוא שיהא חוזרות וקודשו':

אבל אם פדיין אחר. אע"פ שאח"כ חזרו ונכנסו לרשותו פקעה מהן קדושתן לפי שמיד שפדאום אחרים נסתלק רשות הבעלים הראשונים מהן וכיון דההיא שעתא אי אפשר שיחול הקדש עליהן תו לא חיילא הקדש עליהן אפי' הכניסום אח"כ לרשותו:

מחלפה שיטתי' דר' יוסי תמן הוא אמר כו'. הך סוגיא עיקרה בפ"ג דקידושין והתם מקשי לה אהא דבעי ר' יוסי לעיל מינה האומר לאשה הא לך פרוטה זו שתתקדשי לי בה לכשיגרשיך מהו ועל מעשה שהביא שם קאי שאשה אחת שהלך אחד לקדשה ובא אחד ואמר לה הוי ידעת דהדין גברא דעתי' בישא ועתיד הוא מישביק ליך אלא הא לך פרוטה זו שתתקדשי לי בה לכשיגרשיך ובעי רבי יוסי אם חלו הקידושין או לא ואע"ג דפשיטא לי' התם באומר לאשתו הרי את מקודשת לי לאחר שאגרשך דאינה מקודשת משום דתולה בדעת אחרים הוא דאין בידו לקדשה מ"מ מספקא לי' בהא הואיל ועדיין לא קידשה האחר באותו שעה כדנפרש התם בס"ד ועכ"פ מדחזינן דמספקא ליה לר' יוסי בניסת לאחר דשמא לא פקעו קידושין של זה שאמר לה כן והיינו דמקשי מחלפא שיטתיה:

תמן. כלומר הכא ואגב דנקט לה התם בהאי לישנא קאמר נמי הכא כן דהא ר' יוסי אמר אם פדאום אחרים פקעו קדושתן שיצאו מרשות בעלים וא"כ האשה זאת הרי יצאת נמי לרשות אחרים ואמאי לא פקעי קידושין של זה ומאי מספקא ליה בהא:

לא צורכה דלא כשנתן לה ב' פרוטות כו'. כלומר ודאיי בעיא הראשונה ליכא למיבעי מטעמא דאמרן ולא צריכא למיבעי' לר"י אלא בנושא כה"ג כגון שנתן לה ב' פרוטות אחת מכבר כלומ' באחת אמר לה התקדשי לי היום ובאחת לאחר שיגרשנה מהו דאיכא למימר מגו דתפסי בה קידושין השתא חלו נמי לאחר שיגרשנה. וזהו כבעיא דרב הושעיא בבבלי פרקין וקאמר עלה אשה כפדאוה אחרים דמיא שמיד שנתגרשה יוצאת מרשות הבעל לרשותה ולמאי דמחלק ר"י לעיל באשה אינה מקודשת:

הלכה ו

מתני' **הנודר מיורדי הים מותר ביושבי יבשה**. שאין דרכם לרדת בים:

בכלל יושבי יבשה. שסופם לרדת ולישב ביבשה:

לא כאלו כו'. בגמ' מפרש דאתרוייהו קאי:

גמ' **שלא תאמר כו'**. כלומר דהאי ש"ס מפרש דהא דקאמר לא כאלו כו' אריש ואסיפא קאי הנודר מיורדי הים מותר ביושבי היבשה הא ביורדי הים אסור שלא תאמר באלו ההולכים מעכו ליפו אלא דוקא במי שדרכו לפרש לים אבל ההולכים מעכו ליפו לא יורדי הים מיקרי:

מיושבי היבשה אסור ביורדי הים ולא סוף דבר אלא כגון אלו ההולכים מעכו ליפו. בלבד הוא אסור אלא אף במי שדרכו לפרש שסופן לירד ליבשה. ובבבלי תרי לישני חד מתני אריש ולקולא וחד מתני אסיפא ולחומרא ולדברי האי תלמודא איכא למימר דס"ל דאתרוייהו קאי וטעמא דברישא נדר מיורדי הים ולא היה בדעתו אלא במי שדרכו לפרש שהן לבדן נקראו יורדי הים אבל בסיפא שנדר מיושבי היבשה אסור בכולן שהכל בכלל יושבי היבשה הן ולא סתרי רישא וסיפא אהדדי:

ולא כו'. טעמא מפרש שכל יורדי הים בכלל יושבי היבשה שסופן לרדת עליה:

נדר מיורדי הים לאחר שלשים יום. שלא ליהנות מהן לאחר שלשים:

נעשו בני יבשה. קודם שלשים יום מהו בתר שעת אמירת הנדר אזלינן ואסור דהשתא יורדי הים נינהו או בתר חלות הנדר אזלינן ומותר בהן דהוו להו השתא יושבי היבשה וקאמר דפלוגתא דר"י ור' עקיבה היא:

דר' ישמעאל אומר אחר הנדר. לקמן בפרק י"א גבי אלמנה שאמרה הריני נזירה לכשאנשא ונשאת דקאמר ר"י יער הבעל דאזלינן בתר חלות הנדר והוא ברשות הבעל והכא נמי מותר בהן:

ר' עקיבה. קאמר התם דהולכין אחר האיסור בשעת הנדר שלא היתה ברשותו ואין הבעל מיפר בקודמין וה"נ אסור בהן:

ובאלין טלייתא. באלו שיורדין לים כדי לטייל:
צריכא. מיבעיא לן אם הן בכלל יורדי הים או לא ולא איפשיטא ולחומרא:

הלכה ז

מתני' **למי שהחמה רואה אותו**. מדלא קאמר מן הרואים:
אסור בקרחים ובעלי שיבות. מדלא קאמר בבעלי השער אף קרחים בכלל וכיון דשחורי הראש לגבי קרחים לאו דוקא לבעלי שיבות נמי לאו דוקא:
שאינן נקראין שחורי הראש אלא אנשים. לפי שהאנשים פעמים מכסים ראשם ופעמי' מגלים ומשחרות ראשם ניכר שהם אנשי' אבל נשים לעולם הולכות ראשן מכוסה והקטנים לעולם בגילוי הראש הולכין ומש"ה לא נקראו שחורי הראש אלא אנשים הגדולים:
מן הילודים. שנולדו כבר מותר בנולדים שעתידין להוולד:
ר' מאיר מתיר אף בילודים. בבבלי מפרש דחסורי מחסרא והכי קתני מן הנולדים אסור בילודים רבי מאיר אומר אף הנודר מן הנולדים מותר בילודים כי היכי דהנודר מן הילודים מותר בנולדי':
אלא במי שדרכו להוליד. כגון אדם ובהמה לאפוקי עופות ודגים שאין מולידים אלא מטילין בצים:
ואסור בכותים. אבל לא בעכו"ם שאין בכלל דבריו אלא מצווין ועושין וכותים שהם גרים מצווין ועושין הם:
מאוכלי השום. אחד מעש' תקנות שתיקן עזרא שיהיו אוכלין שום לילי שבת מפני שמרבה הזרע וליל שבת הוא זמן עונה של ת"ח וכותים נמי נהגו בתקנה זו:
ומותר בכותים. שאינם עולים לרגל ואף על גב דמדאורייתא הוא מפני שהם שונאים ירושלים ובחרו להם הר גריזים:
גמ' **מ"ט דר"מ**. דאמר אף הנודר מן הנולדים מותר בילודים דלא הוי בכלל נולדים דכתיב ועתה שני בניך הנולדים וכבר נולדו כלומר דמשמע אותן שנולדו נולדים מיקרי ולא שעתידין להוולד:
מ"ט דרבנין. דאמר ילודים בכלל נולדים דשם נולדים כולל שניהם דכתיב הנה בן נולד וגו' ועדיין לא נולד באותו שעה ובבבלי מקשי מקרא קמא לר' מאיר ומסיק. דמשמע הכי ומשמע הכי ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם ובהא פליגי דר"מ סבר בלשון בני אדם לא מיקרו נולדים אלא העתידים להוולד וחכמים סברי דגם בלשון בני אדם כולל

שתיהן כמו בלשון תורה וכן צריך לפרש הכא והא דמייתי קרא דועתה וגו' לר"מ לומר דאין הולכין אחר לשון תורה דהא כתיב נמי הנה בן נולד וגו' ומשמע הכי ומשמע הכי:

הלכה ח

מתני' מותר בישראל שיצאו מכלל בני נח:

ואסור באומת. ואפילו באותם שהם מזרע אברהם:

אסור בישראל. וגרים נמי בכלל זרע אברהם הם דכתי' כי אב המון גוים נתתיך:

ומותר באומות. ואפי' באותם שהם מזרע אברהם כדמפרש בגמ' דלא הוי זרע אברהם אלא בני יעקב בלבד:

שאיני נהנה לישראל. משל ישראל:

לוקח ביות' ומוכר בפחות. ומוקי לה בבבלי בזבינא מציעתא דלא הוי זבינא חריפא שאין עליו קופצים הרבה וגם לא רמיא על אפיה שלא יהו עליו קופצים כלל והילכך כל שהוא נמכר שוה בשוה איכא הנאת לוקח ומוכר:

שישראל נהנין לי. משלי לוקח בפחות או מוכר ביותר:

אין שומעין לו. אין בחירק כלומר אם שומעין לו דלית ליה תקנתא אלא אם ירצה חבירו לקנות ממנו החפץ ביותר ממה ששוה:

יהנה לאומות. דלא תימא דהוי נדר שאי אפשר לעמוד בו ודמיא להההוא דאמר כריש פ"ב שבועה שלא אישן ג' ימים מכין אותו וישן מיד וה"נ יהנה לאלתר קמ"ל דלא כיון דאיכא תקנתא באומות אע"פ שקנה רחוקה היא לו:

גמ' **ואין ישמעאל בכלל זרעו של אברהם**. בתמיה:

כי ביצחק וגו' כתיב ובאותו זרע נדר:

ביצחק. כתיב במקצת יצחק ולא כל יצחק:

בי"ת תרי. הוא רמז על יעקב בן שעתיד לנחול ב' עולמות:

ממי דרך כוכב שעתיד לעמוד מיעקב. והוא נמי רמז למה שנאמר וספור הכוכבים כה יהיה זרעך מי שנאמר בו דרך כוכב הוא זרעך אבל לא ישמעאל ועשו:

עתיד עשו הרשע לעטוף טליתו ולישב עם הצדיקים בג"ע. שחושב בדעתו שתועיל לו זכות אבות והקב"ה גוררו ומוציאו משם ומראה לו שאין לו זכות אבות שלא נקרא זרע אברהם ויצחק:

הלכה ט

מתני' **לערלים**. דעתו על מי שאינו מאמין בברית מילה ולמולים המאמינים בברית מילה:

מותר בערלי ישראל. כגון מי שמתו אחיו מחמת מילה:

ואסור במולי עכו"ם. כגון ערבי וגבעוני מהול:
שי"ג ברית. נאמרו בפרשת מילה שנאמרה לאברהם:
שהיא דוחה שבת החמורה. ששקולה כנגד כל המצות שבתורה כדאמר בגמרא ואע"פ כן מילה דוחה אותה דכתיב וביום השמיני ימול ביום ואפי' בשבת:
מלא שעה. אלא מיד שנתרשל בקש המלאך להורגו:
שהיא דוחה את הנגעים. דכתיב ימול בשר ערלתו ואפי' יש שם בהרת יקוץ ואע"פ שיש בה עשה ול"ת דכתיב השמר בנגע הצרעת לשמור מאד ולעשות וגו' השמר ל"ת ולעשות עשה:
לא נקרא שלם עד שמל. דכשצוהו על המילה אמר לו הקב"ה התהלך לפני והיה תמים:
הנה דם הברית. ואע"ג דהאי קרא לאו בדם מילה כתיב ה"ק הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם מכבר שקולה על כל הדברים האלה ומדלא כתיב אשר כורת קדריש ובנוסחת הבבלי האי ד"א ליתא:
גמ' כתיב ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית וגו' עד ואת בריתי אקים את יצחק י"ג בריתות הן והאי קרא ביום ההוא וגו' לאו דוקא נקט לה דלא בפרשת מילה כתיבא אלא בכריתות ברית בין הבתרים דקדמה טובא אלא צ"ל וירא ה' אל אברם וגו' ואתנה בריתי וגו':
ה"ג מה אני מקיים מחלליה מות יומת בשאר מלאכות או אינו אף במילה ומה אני מקיים בשמיני כו' וכן הוא במכילת' ובפ' ר"א דמילה:
מצוותי ותורתי. ולא כתיב התם אלא ראו כי ה' נתן לכם השבת אלמא שקולה היא כנגד כל המצות שבתורה:
מצוות שבת מליא. בהאי קרא כתיב מצוות מלא ואת שבת קדשך הודעת להם ומצוות חקים ותורה צוית להם להודיעך שהיא שקולה כנגד כל המצו' שבתורה כמו מילה שהיא ג"כ שקולה כנגד כל המצות ואעפ"כ המילה דוחה שבת שהיא יותר גדולה והיינו דקאמר משל לשתי מטרוניו' כלומר שהן נראות במעלה אחת וממה שאתה רואה האחת יורדת מפני חבירתה אתה יודע שחבירתה גדולה ממנה:
קשה מכולם. מכל המצות שהיא ג"כ שקולה כנגד כולן כדכתיב וכי תשגו וגו' ועל ע"ז קאי דכתיב אשר צוה ה' אליכם וזהו אנכי ולא יהיה לך שמפי הגבורה שמענו:
חילול השם. בפרהסיא יותר קשה מכולן כדכתיב ועתה וגו' איש גלוליו לכו עבדו בצנעא רק ואת שם קדשי לא תחללו ודרך משל ותוכחה הוא:
אלא שהיה דן בעצמו. בהיותו במדין:
סכנה היא. בשלשה ימים הראשונים:

ע"י שנתעצל בלינה. במקום לינה נתעצל במילה ונתעסק בעסק לינה בתחילה:
הה"ד ויהי בדרך במלון. מיד שבא מן הדרך נתעסק במלון:
משה או התינוק. הוי אומר התינוק שע"י שנכנס בברית נעשה חתן וכתיב חתן דמים אתה לי וכן קאמר בבבלי:
מ"ד משה קרוי חתן. ה"ק חתן דמים מתבקש מידך כלומר שהיתה מדברת נגד התינוק חתן שלי היה מתבקש בדמים להיות נהרג על ידך:
חתן בדמים את עומד לי. ע"י הדמים של מילה אתה עומד ומתקיים בידי ולולא זה היית נהרג:
הילך גזי חובך. נפרע ונגזז החטא ממך:
הילך עבד שליחותך. כבר עשית שליחותך ולך והסתלק:
נגעה בגוף התינוק. כלומר הא דכתיב ותגע לרגליו על התינוק קאי שנגעה למילתו של תינוק כמו ולא עשה רגליו וחתכה הערלה ממנו:
למולו'. לשון רבים מיכן לשתי מילות אחת למילה ואחת לפריעה אחת למילה ואחת לציצים המעכבים כדאמר פר"א דמילה:
ה"ג מה אני מקיים השמר וגו' חוץ ממילה או אינו אף במילה ומה אני מקיים כו' ת"ל בשר. לימד על מצות עשה דמילה שדוחה ל"ת שבצרעת:
ע"ד דר' יונה ניחא. פליגתא דרבי יונה ור' יוסי בהא בהאי תלמודא בהרבה מקומות ופריך ע"ד דר' יוסי למה דוחה הלא אין כתובה בצדה ומשני שאני הכא דכתיב בהאי עשה גופי' בשר ריבוייא שתהא דוחה הצרעת וכמאן דכתיב הל"ת בצדה דמיא:
סליק פירקא בס"ד

פרק ד

הלכה א

מתני' **אין בין המודר הנאה מחבירו**. שנדר שלא יהנה ממנו בשום ענין:
אלא דריסת הרגל. לעבור דרך ארצו או להשאיל כלים שאין עושין בהן אוכל נפש שמותרין במודר הימנו מאכל ואסורין במודר ממנו הנאה:
נפה וכברה וריחים ותנור. שמתקנין בהם המאכל וכ"ש קדרה ושפוד שהאוכל עומד בתוכו:
מקום שמשכירין כיוצא בהן. דכיון שדרך להשכיר כיוצא בזה והיא מוחל לו השכירות אסור שבאותן הדמים יכול לקנות אוכל נפש וכדמוקי לה בבבלי שאמר לו הנאה המביאה לידי מאכלך עלי:

גמ' **ולא ממאכל נדר**. בתמיה ולמה יאסר אפי' כלים שעושין בו אוכל נפש:
כיני מתני'. כן המתני' מירי שאמר הניית מאכלך עלי דכיון שהוסיף ואמר הנאת מאכל אסר על עצמו כל הגורם ומתקן המאכל. ובבבלי מסיק דוקא באומר הנאה המביאה לידי מאכל דאי לאו הכי לא משמע אלא הנאה מגוף המאכל בלא אכילה כגון ללעוס חטים וליתן על מכתו:
תניי דבית ר'. בהדיא כן:
שאין מהנין את האוכל. שאין מתקנין בהן המאכל אלא שמכניסין בהן המאכל בלבד:
לפסין וקדרות אסור. שמתקנין בהן המאכל:
לטחון לו חטים ולדרוך ענבים אסור. שהנאה קרובה המביאה לידי מאכל היא:
לקצור ולבצור צריכא. מיבעיא לן לפי שהנאה רחוקה היא:
הניית מהו. חסר כאן וצריך לומר הניית צורך מאכל מהו כגון קורדום לבקוע עצים:
תני אבל משאילו קורדום והוינן סברין מימר. דאפי' בקורדום של בקעי' מותר אע"פ שהוא לצורך מאכל ודחי לה הש"ס תיפתר בקורדום של מכוש שמנכשין בו השדה דהנאה רחוקה היא ולא לצורך מאכל מיקריא אבל בקורדום של בקיע לית ש"מ כלום:
אהן יוסטה. או זוסטה והוא חגורה שעשויה כמעשה רשת מכיון שהיא עשויה נקבים ויכול לחשור ולנפות בה הקמח אם אסור להשאילו דכעין נפה הוא:
אזוסטיר. חגורה בלשון יוני. הערוך:
ר' בא בשם ר"ז. טעמא דמתני' מפרש דקתני מקום שמשכירין כיוצא בהן אסור ואפילי דבר שאין עושין בו אוכל נפש דכיון שרגילין להשכירו וזה משאילו בלא שכר הויא כנותן לו מעות ליקח בהן ככר:
מעתה. נמי אסור להשאיל לו מעות א"נ דלשון בעיא היא אם להשאיל לו מעות נמי אסור דהוי כנותן כו':
אילן קוזמירייא. תכשיטין קטנים שעל הכלים. הערוך. ובעי מהו שיהא אסור לו להשאילן ולא איפשטו כל הני בעי' ולחומרא:

הלכה ב

מתני' **שוקל לו את שקלו**. מחצית השקל שחייב כל אחד מישראל בכל שנה לצורך קרבנות ציבור והמדיר יכול לשקלו בשבילו ויכול לפרוע חובו שאינו אלא מונע את בע"ח שלא יתבענו ומניעת התביעה אינה בכלל הנאה:
ומחזיר לו אבידתו. בין שהיו נכסי המחזיר אסורין על בעל האבידה דלאו מידי יהיב ליה אלא מדעם דנפשיה קמהדר ליה ובין שהיו נכסי בעל אביד' אסורין על המחזיר ואי

משום פרוטה דרב יוסף דכי מהדר ליה אבידה פטור מלמיתב פרוטה לעני שהעוסק במצוה פטור מן המצוה לא שכיח הוא שיבא העני לשאול ממנו באותו בעה:

מקום שנוטלין עליה שכר. על השבת האבידה:

תפול הנאה להקדש. ובששניהם מודרי' הנאה זה מזה מיירי שאם הוא נוטל שכר נמצא נהנה ואם אינו ניטל נמצא מהנה לפיכך תפול הנאה להקדש ולא מצי להוליך הנאה לים המלח אלא צריך ליתן להקדש דקונמות כהקדש הן ולאו כל כמיניה להפסיד להקדש:

גמ' **ר' בא בר ממל**. סוגיא זו פירשתי היטב בפ' שני דייני גזילות הלכה ב' וע"ש:

הלכה ג

מתני' **לדעתו**. בבבלי מוקי לה כגון שאמר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום אבל לא יאמר לו לתרום שהרי עושהו שליח והנאה היא לו שעושה שליחותו:

ומקריב עליו. אם היה מדיר כהן יכול להקריב קרבנותיו דכהני שלוחי דרחמנא נינהו ולא שלוחי דידן:

ומלמדו מדרש. ספרא וספרי שהוא מדרש הפסוקים:

הלכות. הלכה למשה מסיני:

אגדות. דברי חכמים שהסמיכום על המקרא שאין אדם רשאי ליקח שכר כדי ללמד את חבירו כל אלה ואין כאן הנאה דמצוה קעביד ומצות לאו ליהנות ניתנו:

ולא ילמדנו מקרא. לפי שמותר ליטול שכר על לימוד המקרא שאינו נוטל אלא שכר פיסוק טעמים לנגן מקראות כהלכתן ושרי ליטול שכר על זה דלאו דאורייתא הוא ואם אינו נוטל נמצא מהנה ואם נוטל נמצא נהנה:

אבל מלמד הוא את בניו מקרא. אע"ג דמצוה על האב ללמד את בנו וזה מוציאו מידי חובתו לא מיקריא הנאה דמצות לאו ליהנות ניתנו וגם אפשר שהיה מוצא אחר שהיה מלמדו חנם:

ולא יזון את בהמתו. דניחא ליה בפטומה וקא מהני ליה:

והטמאה נפשה וגופה לשמים. דלמלאכה קיימא ואינו חושש בפיטומה:

שאם ירצה הרי הוא מוכרה לגוים. לאכילה ונוטל דמים יתירים בשביל פטומה:

גמ' **המתקן פירותיו של חבירו**. משלו שלא מדעתו של בעל הפירות:

טובת הניית מעשרותיו. טובת הנאה שיש בה שיתן ישראל דבר מועט על מנת ליתנו לבן בתו כהן של מי הוא:

ר' זעירא כדעתיה. לטעמיה הוא אזיל דאמר בשם ר"ל המפריש קרבן משלו בשביל חבירו המתכפר הוא שעושה תמורה דמאחר שהפרישו לצרכו קנאו המתכפר וכן נמי טובת הנאה של בעל הפירות הוא:

מתני' פליגא על ר"ל. דקתני ותורם תרומותיו והא קא מהני ליה טובת הנאה שיש לבעל הפירות בה:

פתר לה. ר"ל דמיירי בשהתנה התורם שלא יהא לבעל הפירות טובת הנאה בהן:

אף אתם בחנם. והילכך מותר ללמדו מדרש והלכות אבל לא מקרא שמותר ליטול שכר עליה:

ופריך וכן חמיי מתנייא נסכין אגריהון. והא רואין אנו שמלמדי תינוקות במשנה ובגמ' נוטלין שכריהן:

שכר בטילה הן נוטלין. וזה מותר הוא כמו בשכר דין:

מדבריהן. של ר' אליעזר וחכמים במתני' אנו למדין זן את עבדו ואינו זן את עבדו כלומר דפליגי נמי בעבדו דקס"ד עבד דמי לבהמה טמאה ולר"א זן את עבדו ולחכמים אינו זן את עבדו:

הוון. בני הישיבה בעי מימר דלא היא אלא לכ"ע זן את עבדו דלמ"ד הטהורה כו' ובהמה טמאה קאמר דמותר לזון דנפשה וגופה לשמים דלא לאכילה קיימא אלא למלאכה זן את עבדו:

מ"ד. ואפי' לחכמים דקאמרי אינו זן את הטמאה דניחא ליה בפיטומה שאם ירצה כו' וזה הואיל ואין גופו שלו גרסינן שהרי אינו יכול למכרו לגוים או להאכילו לכלבים אם מת מודו נמי שזן את עבדו:

אשכח. ברייתא דתני בהדיא זן את עבדו לכ"ע וכדקאמר טעמא בבבלי דף ל"ח דעבדיו ושפחותיו אין עומדין לאכילה אלא למלאכה ואינו חושש בפיטומן אבל בהמה טמאה לפיטומא עבידא:

הלכה ד

מתני' **עומד אבל לא יושב**. מתני' מיתוקמא בשנכסי המבקר אסורים על החולה ומותר ליכנס לבקרו משום דמציה דנפשיה קא עביד ולא להנות החולה נתכוין אבל לישב אסור כדקאמר בגמרא גזירה שמא ישהא הרבה בישיבה ואיכא הנאה מרובה לחולה ובבבלי מוקי לה עוד לחד אוקימתא במקום שנוטלין שכר על הישיבה עם החולה ואם אינו נוטל הרי מהנהו אבל עמידה זמן מועט הוא ואין רגילין ליתן עליה שכר:

רפואת הנפש. רפואת גופו:

אבל לא רפואת ממון. רפואת בהמתו וכשיש שם רופא אחר אבל רפואת גופו לעולם מותר שלא מכל אדם זוכה להתרפא כדאמרי' לעיל:

ורוחץ עמו כו'. מפרש בגמ':

גמ' **שלא ישהא**. בישיבה כדפרישית במתני':
מתני'. דקתני רפואת גופו מותר בשאסר הרופא נכסיו על החולה אבל אם אסר החולה נכסיו על הרופא הוא חטא על נפשו דנדר ממנו ואפילו רפואת נפש אסור אם אין הרופא רוצה לרפאות בחנם:
אבל לא באמבטי קטנה דהוא מפתח ליה. שהוא פותח ומעלה המים עליו ומהנהו:
במרחץ קטנה. מותר דנסב אשונה שלוקח החמימות ממנו ואינו מהנהו לפי שאין בה אלא כדי לרחוץ בו אחד:
תמן אמרין פיסגתא. הוא לשון חלק המתחלק ויבתר אותם בתוך תרגום ירושלמי ויפסיג ודרך בה"ב לחזור על כל המסובין לטעום מזה וקאמר דמותר לאכול עמו מקערה אחת אצל הבה"ב ואין חוששין שמא יניח זה נתח טוב בשבילו ונמצא מהנהו:
שיש בו לאכול ולשבוע ולהותיר. כלומר תמחוי הגדול שאינן יכולין לאכול כל מה שבתוכו וחוזר הוא לבעל הבית ולא מיתהני חד מחבריה:
קונדיטון. יין הרקח ומבושם מפני שמספיק לאדם מעט ממנו ובכוס אחד יש בו לשתות ולהותיר:
מליי מי סורס וקדחין. מלא מי עשבים ומיני שרשין ושותין ממנו מעט ומחזירן לבעל הבית והוי נמי כמו תמחוי החוזר לבה"ב:

הלכה ה

מתני' **מן האבוס שלפני הפועלים**. כלי גדול שממלאים אותו ואוכלים כל הפועלי' ביחד:
לא יעשה עמו באומן. לא יקצר עמו באותה שורה שהוא קוצר שגורם לו למהר לעשות מלאכתו כשמוצא המקום פנוי ונמצא מהנהו ואפילו במקום רחוק אסור גזירה אטו מקום קרוב ואין הל' כר' מאיר:
גמ' **על דעתיה דר"מ**. שאוסר אפילו הנאה רחוקה ואע"פ שעכשיו אינ' נראית אלא עתיד' לבא לאחר זמן אסור נמי להמדיר ללמדו אומנות להמודר וכן אסור ללמד עליו זכות בדין:

הלכה ו

מתני' **המודר הנאה מחבירו לפני שביעית**. שהדירו חבירו קודם שביעית:
לא ירד לתוך שדהו. שאסור בדריסת הרגל:
ואינו אוכל מן הנוטות. פירות תלוין הנוטין חוץ מן הפרדס שיכול ליקח מהן ואין צריך לכנוס בתוך השדה ואע"ג דהוי הפקר בשביעית מפני שאדם אוסר דבר שברשותו אפילו לכשיצא מרשותו והאי נמי כיון דהדירו לפני שביעית כי אתא נמי שביעית אסור בהן:
ובשביעית. בגמרא פליגי בה אהיכא קאי:

לא ירד. מפרש בגמרא:
גמ' **וירד**. אסיפא קאי בשביעית לא ירד לתוך שדהו אבל אוכל מן הנוטות ואמאי לא ירד כיון דהפירות הפקר הן ארעא נמי בשעת אכילה הפקר הויא:
כדאמר ר"ש בן יקים. לעיל הלכה ד' גזירה שלא ישהא ה"נ שמא ישהא בעמידה דהאי דאפקרה רחמנא לארעא לצורך אכילה הוא דאפקרא וחיישינן שמא בשעה שאינו אוכל הפירות ישהא בשדה ויתעכב שם ויהנה מגוף הקרקע דלאו הפקר הויא שלא בשעת אכילה. והכי מפרק לה בבבלי דף מ"ב:
ר' יוחנן פתר מתני'. הא דקאמר ובשביעית לא יורד אריש קאי בנדר לפני שביעית וה"ק המודר הנאה מחבירו לפני שביעית אינו יורד ואינו אוכל ובשביעית אם הגיע שביעית אין יורד אבל אוכל מן הפירות הנוטות:
ואם נדר בשביעית. סיפא דסיפא דקתני במודר מאכל ובשביעית יורד ואוכל אכולא מתני' קאי שאם נדר בשביעית אפילו במודר הנאה יורד ואוכל:
ור"ל פתר מתניתא. הא דקתני ובשביעית לא ירד אבל אוכל אם נדר הנאה בשביעית קאמר וסיפא אם נדר בשביעי' יורד ואוכל אנדר ממנו מאכל לחודה קאי ולקמיה מפרש במאי פליגי:
ואתייא הא דר"ל כר' יוסי. לקמן בסוף פרקין דקתני התם היו המדיר והמודר מהלכין בדרך ואין לו מה יאכל מניח על הסלע ואומר הרי הן מופקרין לכל מי שיחפוץ והלה נוטל ואוכל ור' יוסי אוסר ותני עלה התם טעמיה מפני שקדם נדרו להפקירו דכשהדירו היה ברשותו ואע"פ שהפקירו לאחר מיכן אסור אבל אם הפקירו קודם לנדרו מותר דמסתמא כי מדיר אונש אמידי דברשותיה קאי הוא מדיר ולא על מה שהפקיר:
כן ר"ש בן לקיש אמר שקדם נדרו להבקירו ולא הבקירו לנדרו. כלומר הילכך נמי מפרש ר"ל הא דקתני ובשביעית לא יורד לתוך שדהו אבל אוכל בנדר בשביעית קאמר דאלו נדר לפני שביעית אפילו הגיעה שביעית אינו אוכל דהרי קדם נדרו להפקר דשביעית וחייל ג"כ אשביעית אבל אם נדר בשביעית הוו הפקר קודם לנדר ולא חייל הנדר והילכך אוכל:
ר' יונה. אומר בשם ר"י שאני הוא הכא ולא שייכא מידי לדר' יוסי דמודה הוא בהבקר שביעית שהוא הבקר תורה ואפילו בנדר קודם להבקר מפקיע ההפקר מיד הנדר כיון דמן התורה הוא ולא קאמר ר' יוסי התם אלא בהפקיר מעצמו. ובבבלי פלוגתייהו בנוסחא אחרינא:

הלכה ז

מתני' **לא ישאילנו**. גזירה שמא ישאל ממנו והוא אסר הנאתו עליו וכן לא ילונו גזירה שמא ילוה ממנו. שאלה בכלים הלואה במעות. וכן לא ימכור גזירה שמא יקח ממנו:

אם היה דרכו לחרוש הוא אסור. דלא איכוין אלא שלא יחרוש הוא עצמו כמו שהיה רגיל אבל אחרים יחרשו בשבילו:

ואם אין דרכו לחרוש. דעתו היה שלא יחרשו בה שדהו לא הוא ולא אחרים:

גמ' **באומר קונם כו'**. אאם דרכו לחרוש קאי דהוא לבדו אסור משום שנעשה כאומר שאיני חורש לעול' בה אבל אחרים מותרין ובסיפא אם אין דרכו לחרוש הוא וכל אדם אסורין מפני שנעשה כאומר קונם שדי נחרשת בה לעולם:

הלכה ח

מתני' **ואין לו מה יאכל**. אורתא דמילתא נקט וה"ה אפי' יש לו מה יאכל:

ובא. זה ונוטל מזה אם ירצה ליתן לו ואינו עובר על נדרו כדמפרש בגמרא:

גמ' **שאינו יכול להוציא ממנו בדין**. מפני שאין החנוני יכול להוציא ממנו בדין לכופו לשלם שהרי לא אמר לו תן לו ואני אפרע ובא ונוטל מזה אם רצה ליתן לו קאמר אבל אם מדינא הי' חייב לשלם כגון דבשליחותי' קעביד אסור דהא קמהני ליה:

הלכה ט

מתני' **הולך אצל פועלים**. לא זו אף זו קתני ברישא אשמעינן לצורך מזונות שרי וסיפא קמ"ל דאפילו לצורך בנין ביתו התירו:

גמ' **מהו**. דמותר לו לומר לכתחילה מאן דעבד עמיה לא מפסיד ואע"ג דרישא ודאי מותר כל הזן אינו מפסיד וכדאוקמינן בבבלי כתובות ריש פרק המדיר התם משום מזונות התירו אבל הכא מאי:

נפל' דליקה בכפ'. בשבת והוציא ר' אמי כרוז בשוק כל דעבד ומכבה אינו מפסיד אלמא דשרי:

סכנה הוית. שאני התם דמפני סכנת נפשות התירו ודחי ליה ר' יוסי דאי סכנה הוית אפילו ר' אמי בעצמו היה מותר לו לכבות דמי לא תני כל דבר סכנה אין אומרים בשבת יעשו בגוים כו' אלא אפילו בלא סכנה מותר לומר כן וכן מסקי' בבבלי סוף כל כתבי:

בני קצרה. אנשי המלך מפני שאפטרופוס של מלך הי' כדאמר התם:

הניחו לגבאי. על הקב"ה אמר כן שבעונו בא לו זה:

לא הוה צריך לעשות כן. למחות בידם שהרי שנינו נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כבה ואל תכבה:

הוה מגירי. שכנו של ר' יונה ונפלה דליקה בשכונתו ובא הכותי ורצה לכבותה ולא הניחו ר' יונה:
בגדך מדלי. במזלך יהו כל נכסיי כלומר על אחריותך שאתה מונעני מלכבות עד שלא תבא לביתי וא"ל ר' יונה כן יהיה ונעשה לו נס וניצולה כל השכונה:
פרס גולתיה. פיר' טליתו על הגדיש שנפלה דליקה עליה וברחה האש ממנה:

הלכה י

מתני' **ור' יוסי אוסר**. דכיון שאין שם אחר שיכול לזכות אלא הוא הוי כמתנה ואין הלכה כר' יוסי ודוקא באין לו מה יאכל הוא דשרו רבנן אבל באינש אחרינא לא:
גמ' **כיון שאדם מבקיר יצא דבר מרשותו**. ואינו יכול לחזור בו ואע"ג דלא אתי עדיין ליד הזוכה הוי הפקר ופטור מן המעש' ואפילו קדם הוא וזכה בו:
ר' יוסי אומר אין הבקר יוצא מתחת ידי הבעלים אלא בזכיה. דס"ל לר' יוסי הפקר כמתנה מה מתנה ביד דלא אתי לרשות המקבל לא הוי מתנה אף הפקר עד דאתי לרשות זוכה:
דברי ר' יוסי. טעמיה דרבי יוסי משום דדמי כנותן מתנה לעשרה וזה אחד מהן כלומר כמי שנותן מתנה סתם לעשרה בני אדם וזה הזוכה ג"כ אחד מהן דלא הוי מתנה עד דאתי לידיה שהרי נתן להרבה בני אדם להיות זוכה כל הקודם בו וכן בהפקר שהבעלים הפקירו לכל וכל הקודם בו זכה ועד דלא אתי לידיה לאו כלום הוא והבעלי' יכולין לחזור בהן:
מאן דמר חוזר כרבי יוסי. דלא הוי הפקר עד דאתי לרשות זוכה:
הדא אמרה הבקר כרבי יוסי וחייב במעשרות. לשון בעיא הוא אם לר' יוסי הבקר חייב במעשרות דקס"ד לר' יוסי הפקר לגמרי כמתנה משוי לה וחייב במעשרות ואפי' יזכה בהן אחר דלאו מתורת הפקר הוא אלא משום מתנה כיון דרשות ביד הבעלים לחזור בהן והיינו דמתמה עלה אם כן ש"מ מדר' יוסי דהבקר חייב במעשר:
מה אמר הבקר לא מתנה. סיומא דקושיא היא שהרי לא אמר לשון מתנה אלא הבקר ואמאי יהיה חייב במעשרו':
אתא ר' יעקב בר אחא בשם ר"ל וקא מתמה עלה היאך סלקא דעתך לר' יוסי הבקר חייב במעשרות הא תמן בפרק קמא דמעשרות אמרינן הבקר לכ"ע פטור מן המעשר ואפילו ר' יוסי מודי בהא כדדריש ר' יוחנן מקרא:
ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך. גבי מעשרות כתיב ודרשינן ממה שיש לך ואין לו חלק בה חייב אתה ליתן לו מעשר יצא הבקר שיד כולן שוין בו והיינו טעמא נמי דלקט

ושכחה ופאה דכולן פטורין ממעשר מפני שיש לו חלק בהן וכן הבקר אלא ודאי לר' יוסי נמי הבקר פטור מן המעשר כל זמן שלא חזר בו ולא מדמי לה למתנה אלא לענין שיכול לחזור בו עד דלא אתי ליד הזוכר:

עד כדון כשמבקירה לזמן מרובה. אדברי ר' מאיר קאי דקאמר אינו יכול לחזור בו עד כאן לא קאמר אלא בשהפקיר לזמן מרובה דאין כאן חשש הערמה ולומר שמא הערים בדבר להפקירו כדי לפוטרו מן המעשרות ואח"כ יזכה בו הוא עצמו ונימא דלא ליהוי הפקר כלל כדלקמן הא לא אמרינן משום כשמפקיר לזמן מרובה ירא הוא שמא בתוך כך יזכה בו אחר והילכך אמרינן דודאי להפקר גמור נתכוון ואינו יכול לחזור בו:

אפי' הבקירה לזמן ממועט. בעיא היא אם אמרינן אפי' הפקיר לזמן מועט אינו יכול לחזור או דילמא בכה"ג דאיכא למיחש דלא מדעתיה הפקיר אלא להערמה בלבד לא הוי הפקר ויהי' יכול לחזור בו שעדיין לא נגמרה הפקרו וקס"ד השתא דאפי' בהפקר לזמן נמי חשש הרמאין איכא:

נישמעינה. לזה מן הדא ברייתא דקתני בסיפא דבהפקיר לזמן אין בו חשש הערמה כדלקמן ואיידי דמייתי להאי ברייתא מפרש לה לכולה:

המבקיר שדהו. סתם כל שלשה ימים הוא חוזר אע"ג דמדאורייתא הוי הפקר אע"פ דלא אתי ליד הזוכה רבנן תקינו לה מפני הרמאין שהן רוצין להפקיע שדותיהן מן המעשרות ומפקירין וחוזרין וזוכין בהן ולפיכך אמרו חכמים דלא הוי הפקר עד שלשה ימים ואם יזכו בהן לא יהיו כזוכים מן ההפקר:

הא לאחר שלשה אינו חוזר בו. דתו ליכא למיחש להערמה שכל המפקיר שדהו מפני רמאות אינו מאחר לזכות בו יותר מג' ימים אלא ודאי להפקר גמור נתכוון:

תני ר' שמעון דיינא קומי ר' זעירא. ופליג דסבירא ליה אליבא דהאי טעמא דתקינו רבנן מפני הרמאין אפי' לאחר שלשה חוזר בו:

אמר ליה. רבי זעירא מכיון דאת חושש אפי' לאחר שלשה אם כן לדידך היא לאחר ג' והיא לאחר כמה ימים ויהא חוזר לעולם ואם כן תשתכח תורת הפקר לגמרי:

מתני'. סיפא דהאי ברייתא דלעיל מסייע לר"ז דלא חששו להערמה אחר שלשה:

במה דברים אמורים. דיכול לחזור תוך ג' ואפי' זכה בו לאו מהפקירא קא זכי בשהבקיר סתם דאיכא למיחש לרמאין:

אבל. אם הפקיר לזמן בכה"ג אמרינן דליכא למיחש להערמה שאם היה בדעתו בשעת הפקר שיחזור ויזכה בו למה לו להפקירו לזמן ידוע היה לו להפקירו לגמרי דהא לא נפקא ליה מידי בזה אם יאמר נמי הפקר בסתם שהרי דעתו לחזור ולזכות בו אלא אמרינן

דודאי לאותו זמן שהפקיר גמר והפקיר בלא הערמה כלל ולפיכך משזכה אינו יכול לחזור בו אפי' תוך ג':

עד שלא זכה. יכול לחזור בו ואפילו לאחר שלשה וטעמ' משום דהפקר לזמן מילתא דלא שכיחא היא דמפקרי אינשי בכה"ג וכיון ששינ' זה והפקיר לזמן אמדינן לדעתיה מכיון שלא רצה להפקירו הפקר עולם אכתי אגיד גביה אפילו באותו זמן שהפקירו ולא ניחא ליה דליפוק מרשותי' עד דזכי ביה אידך:

הדא אמרה. השתא פשיט לה להבעיא דלעיל דש"מ מהכא דהיכא דהפקירו לזמן בין לזמן מרובה בין לזמן מועט כדקתני יום אחד כו' שוין בזה דלא חששו להערמה בכה"ג כדפרישית וש"מ נמי שאדם מבקיר וחוזר וזוכה בו עצמו משום הפקר דקאמר זכה בין הוא בין אחר אינו יכול לחזור בו:

הדא פשטה שאלת דר' זעירא. כלומר דמכאן תפשוט נמי כמה שהקשה ר"ז לר"ש דיינא דאם חוששין לאחר ג' ניחוש נמי אפילו לאחר כמה ימים אלא כל היכא דליכא למיחש להערמה אין חילוק בין זמן מרובה לזמן מועט כמו דאמרינן הכא בהפקר לזמן ואין חשש הערמה כדאמרן אין חילוק בין זמן מרובה לזמן מועט:

מ"ט דר' יוסי מפני שקדם נדרו להבקרו. וחל האיסור על נכסיו והילכך אפילו הפקירן אח"כ אסורין על זה אבל אם היה הפקירו קודם לנדרו מודה ר' יוסי דלא חל הנדר על מה שהבקיר:

בעו קומי ר' יוסי. הקשו אותו בני הישובה דקאמרת טעמא מפני שקדם נדרו להפקירו הא לדידך לא הוי הפקר עד דאתי לרשות זוכה וא"כ מה בין שקדם נדרו להפקרו או הפקרו קדם לנדרו הא כי נדר אכתי לא זכה ביה שום אדם ולעולם יהיה אסור:

אמר לון. היינו טעמא שאם קדם הפקרו לנדרו דמותר שלא עלת על דעתו בשעת הנדר לאסור מה שהפקיר ואין ה"נ דאי הוה הדר מצי הדר ביה ואי הוה אסיר ליה בפירוש הדבר שהפקיר הנדר חל אלא דמסתמא אמרינן אין דעתו על מה שהבקיר. והיינו כדמפרש ר' יוחנן טעמיה דר' יוסי בבבלי שם:

וה"ג ר' יונה ר' אבא כו' עד אינו חוזר בו. וגי' הדפוס משובשת ומוחלפ' היא וכלו' אפי' לר' יוסי אינו חוזר בו:

אמר ר' יונה הכין קשון קדמוי. כן היינו מקשים לפני ר"ש בן יהוצדק דקאמר המבקיר לעשר' בני אדם אינו חוזר בו הא הבקר יחיד לא והא תנינן והלה כו' ור"י אוסר ומפרש טעמא משום שלא עלת על דעתו לאסור מה שהפקיר אלמא אפי' הפקר ליחיד הוי הפקר ואם ההפקר קדם לא חל הנדר:

חסר כאן וע"כ דה"ג המבקיר לשלשה אינו חוזר א"ר יוסה ואתייא כר' מאיר. כלומר הא דאמר ר"מ אינו חוזר אם הבקיר לשלשה והיינו דבעי ר' מנא עלה דקאמ' לשלשה הכי הוה ליה למימר לפני שלשה דאין קפידא אם ההפקר להרבה בני אדם או לא אלא שאם הפקיר בפני רבים משום דאוושא מילתא ותו ליכא למיחש לרמאות:

ומתמה הש"ס על דנטר ר' יונה ומקשי על דברי ר"מ ולמה לא הקשה לו בדברי ר' יוסי דקאמר לעשרה לפני עשרה הוה ליה למתני:

אמר לי'. סיומא דמילתיה דר' מנא הוא אלא שהש"ס הפסיק לדייק בדבריו כדאמרן וכלומר דא"ל לא תיתני לא לעשרה ולא לשלשה אלא כך שנינו אליבא דר' יוסי הבקירה בפני שנים חוזר בו וחייב במעשרות דלא הוי הפקר בפני שלשה אינו חוזר אפי' לר' יוסי דכל שהפקיר בפני ג' הדבר מפורסם ולא הוי כמתנה ופטור מן המעשרות וכן מחלק אליבא דר' יוסי בבבלי סוף פירקין:

סליק פירקא בס"ד

פרק ה

הלכה א

מתני' **השותפין**. שיש לכל אחד מהן בית בחצר והחצר שלפני הבתים שניהן שותפין בה ובזמן שיש בחצר דין חלוקה והוא שיהיה ארבע אמות לכל אחד מהשותפין מלבד חצר שלפני הפתחים בהא כ"ע מודים דשניהם אסורים ליכנס בחצר עד שיחלוקו ולא פליגי אלא בחצר שאין בו דין חלוקה דרבנן סברי אין ברירה וכל טפח וטפח של שותפין הוא כדאמר בגמ' וכל אחד מהם בשל חבירו הוא נכנס וראב"י סבר יש ברירה וזה נכנס לתוך שלו וזה לתוך שלו:

שניהם אסורין כו'. ואפילו ראב"י מודה בכל הני דהואיל והשותפים מעכבים זע"ז אם ירצו ואם הוא מוותר לו אסור דוויתר אסור במודר הנאה:

כופין את הנודר. בגמ' מפרש לה:

גמ' **רבנין אמרי**. טעמא דפלוגתייהו מפר' כדפרישית במתני':

חלוקה פסיספס. אם היתה חלוקה ביניהן במסיפס וניכר חלק כל אחד אף רבנן מודו דכל א' נכנס לתוך שלו וקמ"ל דאף שאינה חלוקה. אלא במסיפס בעלמא:

אף ראב"י מודה. שאסור ליכנס דלא תימא דשייר לעצמו דריסת הרגל שיהא מותר ליכנס כבתחילה קמ"ל:

התנו ביניהן ע"מ לוותר כל הדברים שרגילין השותפין להקפיד זה על זה ואם התנו ביניהן מתחלה לוותר זה לזה בהא פשיטא לן לר"א ב"י שבחזקת שותפין הן שכך התנו ביניהם וכל אחד ואחד משתמש בשלו הוא:

לא צורכא. האי דקא מיבעיא לן בשלא התנו ביניהן מתחלה ע"מ לוותר מה אמר בה ראב"י אם הוא מתיר כשנדרו הנאה זה מזה להשתמש לכל אחד אפי' בדברים שאין דרכן לוותר:

והא. כלומר וכן הא דתנינן תמן בפ"ג קונם שאני נהנה לישראל לוקח ביותר ומוכר בפחות וכן הא דתנינן בפרק ד' המודר הנאה מחבירו לא ישאילנו ולא ימכור כו' וכן הא דאמר רבי שמעון בן יקים לעיל גבי המודר הנאה מחברו ונכנס לבקרו עומד אבל לא יושב גזירה שמא ישהא בישיבה בכל כי הני קפידא בעי הש"ס מה אמר רבי אליעזר בן יעקב בשותפין שנדרו הנאה זה מזה אם הוא מתיר בהן כמו שמתיר בדריסת הרגל או לא:

שניהם אסורים כו'. כלומר דהשתא פשיט לה דבכל הני אסור אפילו לרבי אליעזר בן יעקב דקתני שניהם אסורין מלהעמיד ריחיים וע"כ לרבי אליעזר בן יעקב נצרכה דאי לרבנן השתא דריסת הרגל דלא מצי מעכבי זה על זה אסורין הני דאי בעי מעכבי מצי מעכבי לא מיבעיא אלא דאפילו ראב"י מודה בהני והא כל הני דחשיב במתניתין מסתמן דרכן לוותר הן כדמסיק:

דו מתני' השותפין כו'. כלומר דהא במתני' מפני שנדרו הנייה זה מזה קאמר הא לאו הכי סתמן של אלו הדברים כמוותרין השותפין זה לזה כדאמר לקמן נהגו השותפין להיות מוותרין זע"ז בדברים הללו ואפ"ה אסורין הואיל ואי בעו מצו מעכבי ומכ"ש בכל הני דקמבעיא לן דמסתמן דאין דרכן לוותר הן:

תמן תנינן. בפ' חזקת הבתים אלו דברים שיש להן חזקה ואלו דברים שאין להן חזקה היה מעמיד בהמה בחצר תנור וכירים ורחיים ומגדל תרנגולים ונותן זבלו בחצר אינה חזקה ובחצר שותפין עסקינן כדמפרש ר' ירמיה טעמא מפני שנהגו השותפין להיות כמוותרין זע"ז בדברים הללו וכן אמר בבבלי התם דאהעמדה כדי שותפין לא קפדי אהדדי והילכך אין ליתן חזקה:

ויאות. הוא דדוקא בחצר השותפין אין להן חזקה דלא קפדי אהדדי אבל בחצר שאינה שלו מה נפשך אם נתן לזה רשות לגדל הרי זה מגדל ברשות ואם אין לו רשות ואע"פ כן גידל וזה לא מיחה בו א"כ הרי החזיק:

בכל השורפין מעכבין זע"ז בחצר. בכל תשמישין הקבועין יכולין לעכב זה על זה שלא לעשות בחצר השותפין:
מפני כבוד בנות ישראל. שאין דרכן של בנות ישראל להתבזות ולעמוד על הנהר יחפות ולגלות שוק וכן אמר בבבלי שם:
לא בדא. לא שייך זה הטעם ויכולין לעכב:
ודא דאת אמר חוץ מן הכביסה בחצר. ודייקינן מינה דבמקום שהאנשים מכבסין מעכבין בכל החצר לכבוס הוא דמעכבין:
ברם בד' אמות דחבריה לא מצי מימחי בידיה. דיכול הוא לומר בשלי אני עושה:
אם היה. ד' אמות שלו מקום משופע ומדרון יכול הוא לעכב מפני שהוא אומר לו אתה שופך בשלך ומכל מקום המים באין אצלי:
תני מקום התנור. הא דאמרינן התם תנור וכיריים אין להם חזקה דוקא מקום התנור והכיריים דאמקום העמדה לא קפדי וכל שאין מקפידין אין להן חזקה אבל על גביהן אפילו כל שהו כדמפרש ר' זעירא שעשה להן קירוי שמועיל לתנור והוי דבר חשוב דודאי ברשות עבדי וכל שצריך רשות יש להן חזקה:
קונין זה מזה בחצר. קונין מטלטלין זה לזה אגב חצר כדמפרש רבי בון באומר צבור ואקנה לך אבל אם היו מטלטלין צבורי' לא קנה עד שיטלטל וימשוך כדין חצר של שניהם ונתבאר בבבלי בהספינה ובהרבה מקומות:
וחייבין זה בנזקי זה. וחילוקי דינים אלו נתבארו בפרק המניח:
בתוך שלי כו'. קתני במתני' כופין את הנודר שימכור חלקו וקס"ד דאנודר קאי שאם הדיר ניכסי חבירו עליו כופין אותו למכור חלקו ואמאי הא יכול לומר בתוך שלי אני נכנס ואת אמר כופין בתמיה:
לא על הדא איתאמרת. לא אהאי מתני' קאי אלא אסיפא היה אחד מן השוק מודר מאחד מהן הנייה וקאמר ראב"י דיכול לומר בתוך של חבירך אני נכנס ומיירי שאחד מבני החצר הוא שאסר נכסיו על אחד מן השוק כדמשמע לישנא דמתני' מודר הנאה מאחד מהן וכדמסיק עליה הוא דאמרו כופין את הנודר שימכור חלקו ואומר הנייתי עליך הוא דכופין אבל באומר הנייתך עלי שהוא עצמו אסר נכסי חבירו עליו לא בדא אמר שכופין וטעמא דמילתא דכשהדיר הוא נכסיו על חבירו ואף על פי שחבירו מותר ליכנס לחצר דהא לראב"י קיימינן ויכול הוא לומר בתוך של חבירך אני נכנס מכל מקום כופין המדיר למכור חלקו כדי שלא יכשל זה כשיכנס לחצר ויהנה ממנו גם כן בדברים אחרים

אבל אם הוא אסר על עצמו נכסי חבירו לא חיישינן מפני שכשהוא הנודר ישמור עצמו מליהנות מחבירו:

הלכה ב

מתני' **היה אחד מן השוק כו'**. להודיעך כחו דראב"י נקט לה דאפילו אחד מן השוק שאין לו חלק בחצר שרי ליה ראב"י לכנוס מטעם ברירה והלכה כר' אלעזר בן יעקב:

גמ' **ולא תנינן כופין**. בניחותא הוא דבהא אין כופין הנודר למכור חלקו (וכפי גירסת הרשב"א והר"ן ז"ל לעיל) וטעמא דדוקא כששניהם בחצר אחד כופין הנודר מפני שאין יכול להזהר ממנו ושמא יכשל אבל אם המודר הוא אחד מן השוק אין חוששין:

אם היה נודרן. אם נדרן הוא ורגיל להדיר תמיד כופין וכן הוא בתוספתא פרק ב' אם היה רגיל להדיר. אחרים כופין אותו כדמפרש טעמא מפני שהוא אומר לו באתי בפעם הראשון עשית לי כן להיות נודר ממני בשניה עשית לי כך מכאן ואילך או תתיר נדרך או תמכור חלקך שלא אכשל בנדרך:

הלכה ג

מתני' **המודר הנאה מחבירו ויש לו מרחץ**. שיש להמדיר מרחץ ובית הבד מושכרין לאחרים ובא המודר להשתמש בהן רואין אם נשאר להמדיר תפיסת היד בזה המרחץ ובית הבד אסור לזה להשתמש בו ואם לאו מותר ובגמרא מפרש כמה תפיסת היד:

מת או שמכרן לאחר מותר. דכיון דאמר ביתך שדך לא נתכוון אלא בזמן שהם שלו אבל אם אמר בית זה או שדה זו אסרם עליו לעולם:

גמ' **כמה היא תפיסת יד**. שיהא למדיר בהן למחצית כו' אבל בבציר בהכי לא מיקרי תפיסת יד וכרב נחמן בבבלי דף מ"ו אבל אביי קאמר התם אפי' בבציר אסור:

ביתך זה. אם אמר שתי לשונות הללו קונם לביתך זה שאיני נכנס משום מה אתה תופסו:

משם ביתך זה. כלומר אי נימא תפוס לשון ראשון משום ביתך ואם מת או מכרו לאחר מותר או זה אתה תופסו דתפוס לשון אחרון ואפי' מת או מכרו לאחר אסור:

נפל ובנאו הוא לית ליה. זו בעיא אחריתא היא ובין שאמר ביתך ובין שאמר בית זה אם נפל וחזר הוא ובנאו לית ליה כלומר מי אמרינן שאין זה הבית שאמר ומות' או לא דכיון דהדר ובנאו קזר לאיסורו:

נישמעינה. לזה הבעיא מן הדא ברייתא האומר ליורשיו תנו בית חתנות לבני ובית ארמלות לבתי ונפל יורשין חייבין לבנותו ומדלא מחלק בין אמר בית סתם ובין אמר בית זה אלמא בכל ענין חייבין לבנותו וכן ה"נ לענין נדר שבכל ענין אסור לכנוס בו:

תמן תנינן. בפ' הגוזל עצים וגי' הדפוס בכאן חסרה ומשובשת והגהתי כמו שהוא שם:

אם מת יירשנו. דלי בחיי משמע:
חמי היך תנינן הכא. כלומר ראה שתדקדק ממה ששנינו בחיי ובמותי אם מת לא יירשנו ומשום דהוסיף וקאמר נמי במותי הוא והה"ד אם אמר במותי לחודי' נמי אם מת לא יירשני והא דקאמר בחיי משום שרצה לאסור הנכסים עליו אף בחייו:
והתני בחיי כו' במותי אם מת יירשנו. כלומר והא דתנינן בברייתא דדוקא אם אמר תרוייהו בחיי ובמותי הוא דאם מת לא יירשנו אבל במותי לחודיה לא לאו עיקר היא דהא קשיא עלה מה בין להוא דאמר חדא חדא כו' כלומר דמאי שנא אם אמר במותי לחוד דקאמרת אם מת יירשנו ואם אמר שניהם בחיי ובמותי אם מת לא יירשנו דאי אמרינן אין אדם אוסר על חבירו דבר ברשותו לכשיצא מרשותו א"כ אפילו אמר תרוייהו לאו כלום הוא דמאי הועיל הא דאמר בחיי לאחר מיתה ואי אדם אוסר על חבירו דבר ברשותו לכשיצא מרשותו אפילו אמר במותי לחוד נמי אם מת לא יירשנו:
קונס נכסיי אלו עלי בחיי ובמותי. כלומר אם אמר אלו הוי כמאן דאמר בהדיא בחיי ובמותי כדמסיק מכיון שאמר אלו לעולם משמע:
תנינן בנזיקין מה דלא תנינן בנדרים. בתמיה כלומר דר' יוסי מתמה מאי קמ"ל ר"י ור' יוסי בן חנינה הכא בסדר נזיקין מי לא כבר תנינן לה בנדרים קונם לביתך כו' מפני שלא אמר זה הוא דמותר לאחר מיתה הא אמר זה אסרו עליו בין בחיים בין לאחר מיתה אע"ג דלא פירש בהדיא בחיי ובמותי וה"נ אם אמר אילו לחוד סגי. וכן הוא בב"ק וצריך נמי שם קצת תיקון בנוסחא ואגב דקאמר התם תנינן בנזיקין כו' מייתי לה נמי הכא:

הלכה ד

מתני' **הריני עליך חרם**. הנאתי תהי' אסור' עליך בחרם שלא תוכל להנות ממני:
המודר אסור. אע"פ שלא ענה אמן שאדם יכול לאסור דבר שהוא שלו על חבירו שלא יהנה ממנו אבל בדבר שאינו שלו אין אדם יכול לאסור על חבירו אא"כ ענה אמן:
הרי את עלי חרם. אסר על עצמו כל הנא' שתבא לו מחבירו הנודר אסור:
שניהם אסורין. איידי דתני סיפא שניהם מותרין לאשמעינן דהפקר הן ולא של שותפין קתני ברישא שניהן אסורין:
בדבר של עולי בבל. מפרש במתני' דלקמן:
גמ' **קונם שאיני נהנה לך לנשאל לו עליך**. שנדר ממנו וכן למי שירצה לשאול ממנו על נדרו זה:
נשאל על הראשון. אין צריך לשאול אלא על הראשון שהוא עיקר הנדר וממילא הותר השני:

איתתניי תני. שצריך לשאול על שניהם וכדמפרש שמואל כמ"ד לאחר האיסור שהולכין אחר אמירת הנדר בשעה שאסר עליו דהוי כב' נדרים וצריך שישאל על שניהם:
ברם כמ"ד לאחר הנדר. דאין הולכין אלא אחר שעת חלות הנדר והכא אין נדרו של השני חל עד שנשאל על הראשון והוי כנדר אחד ונדר שהותר מקצתו הותר כולו והילכך אין צריך לשאול על השני. ופלוגתא דרבי ישמעאל ור' עקיבה היא לעיל בפרק ג' הלכה ו':
מותר בו. דכל שלשים יום לאו מבני העיר מיקרי אלא יושבי העיר כדאמרינן בבבלי פרק קמא דבבא בתרא:
על בני עירי אינו נשאל לזקן שיש שם. מפני כשאסר הנאתו על בני עירו נהנה החכם בהיתרו והרי הוא נוגע בדבר והוי כמפר נדרי עצמו:
עלי נשאל לזקן שיש שם. דבזה אין בני עירו נוגעין בדבר דמה תועלת יש לבני עיר כשיהנה הוא מהם:
אפילו על קדמייתא. אפילו כשאמר על בני עירי נשאל לזקן שיש שם דאין זה כמפר נדרי עצמו שהרי החכם שמתיר לו לא נדר הוא עצמו:
ברבים אין לו היתר. ובבבלי מסיק נדר ברבים יש לו היתר על דעת רבים אין לו היתר:
מפני הבושה. אין נשאל אלא בפניו כדי שיתבייש בפני חבירו שרוצה שיתירו לו נדרו:
מפני החשד. שלא יחשדנו זה שהוא עובר על נדרו כשיראה שנהנה ממנו:
כאלין פלוגוותא כו'. למ"ד צריך לפרט את החטא כדי שיתבייש וה"נ מפני הבושה צריך שיהא בפניו:
צריך לפרוט את הנדר. כשבא אל החכם להתיר צריך לפרט מאיזה דבר נדר ומהו הנדר:
נדר דלא מרווח'. נדר שלא ירויח כלום:
וכן בר נש עביד. בתמיה וכי דרך אדם לנדור כן שלא ירויח שמא בקביוסטא שלא לשחוק בקוביא נדרת והודה לדבריו ואמר ברוך שבחר בתורה ובחכמים שאמרו צריך לפרט את הנדר שאלולא כן הייתי מתירו:

הלכה ה

מתני' **והבאר שבאמצע הדרך**. בור של עולי רגלים שהיו עולים מבבל לארץ ישראל לרגל והיה אותו הבור באמצע הדרך וידן של כל ישראל שוה בו והוי כהפקר ולא דבר של שותפין:
הרחבה. השווקין שבעיר:
והתיבה. שנותנין עליה הספר תורה לקרות והספרים שקורין בהן:
והכותב חלקו לנשיא. מפרש בגמרא דלתקנה נשנית כלומר מה תקנתן של אלו שנדרו הנאה זה מזה ואסורין להשתמש בדברים אלו כל אחד צריך שיכתוב חלקו מה שיש לו

ברחבה ובתיבה ובספרים לנשיא ואחר כך מותרין להשתמש בהן שבממון של נשיא הם משתמשין ואין אחד מהן נהנה משל חבירו:

ר' יהודה אומר. אם ירצו יכתבו להדיוט אלא שאם כתבו לנשיא אין צריך לזכות לו על ידי אחר דמשום חשיבותו של נשיא קונה אף על פי שלא זיכה לו ובהדיוט לא קנה עד שיזכה לו על יד אחר:

ולא דברו בנשיא אלא בהווה. שאין אדם סומך להקנות לאדם אחר שמתייירא שמא יאסרנו עליו אבל הנשיא אין דרכו לאסור הנאתו על הבריות והלכה כחכמים:

אין אנשי הגליל צריכין לכתוב. אנשי הגליל קנטרנין היו ובכעסן היו נודרין הנאה זה מזה עמדו אבותיהן וכתבו חלקיהן לנשיא שאם בניהם אחריהם ידרו הנאה זה מזה לא יהיו אסורים ברחב' של עיר ובכה"ג דממון נשיא הם:

גמ' ה"ג כיני מתניתא רחבה שאין דרך הרבים מפסקתה אבל רחבה שדרך הרבים מפסקתה כעולי בבל היא וכן הוא בתוספתא סוף פ"ב כלומר הא דקתני במתני' רחבה דבר של אנשי העיר מיקרי דוקא אם אין דרך הרבים הבאים מחוץ לעיר מפסקתה אבל דרך הרבים מעלמא מפסקתה לאו דידהו מיקרי וכדבר של עולי בבל היא:

קידש. אשה בס"ת:

אעלון עובדא. שאלו המעשה לפני ר' יוסי ואמר אינה מקודשת כדמפר' טעמיה לקמיה:

אנא קרית אגרתא. אני קריתי האגרת מהשאלה הזאת והיה כתוב בה ולא עוד:

קשיתה. שאלתי לפני ר"ח מאי ולא עוד דקאמר ומפרש ליה ר' חזקיה וה"ג בספר תורה של רבים קידש אמר לון אינה מקודשת אתא מימר לך אפילו בס"ת של יחיד קידש אינה מקודשת והיינו ולא עוד. ויתר הדברים טעות הדפוס אגב שיטפא הן:

כיני מתניתא. הא דקתני והכותב חלקו לנשיא ה"ק צריך לכתוב חלקו לנשיא וזהו תתנתן כדפרישית במתני':

הלכה ו

מתני' **נותן לאחר משום מתנה**. בפירקין דלעיל קתני היו מהלכין בדרך והכא קמ"ל דאפי' בעיר אם אין לו מה יאכל מותר:

מעשה בבית חורון. בבבלי מפרש חסורי מחסרא והכי קתני ואם הוכיח סופו על תחלתו אסור ומעשה נמי בבית חורון וכו' שהוכיח סופו על תחלתו שלא נתנם לו אלא כדי שיבא אביו ויאכל ואסור:

והן בפניך עד שיבא אבא. ודוקא שאמר עד שיבא כו' אבל אם אמר והן לפניך ואם רצונך יבא אבא ויאכל מותר ואם סעודתו מוכחת עליו שהרבה בסעודה יותר ממה שצריך ונכרין הדברים שבשביל אביו עשה שיבא אסור:

כל מתנה שאינה. מפרש בגמרא:

גמ' **ניכר הוא זה שהוא ת"ח**. זה שאמר אם שלי הם הרי הן מוקדשין לשמים מפני שהיה יודע שאם יקדישן לא יתרצה זה ולא הוי מתנה ולפיכך אמר לו כן ומייתי עלה האי עובדא דיונתן בן עוזיאל דלקמיה שאמר ר' יוחנן ג"כ עליו כלשון הזה:

ועמד. אביו של יונתן בן עוזיאל וכתבן לשמאי:

ונתן לו. ליונתן בן עוזיאל מתנה את השאר:

כל מי שיבא ויערער על המתנה הזאת. לומר שהרי הדירו אביו מהן ולא יכול שמאי ליתן לו במתנה:

יוציא מיד הלקוחות ומיד הקדש. כלומר כשם שאינו יכול להוציא מן הלקוחות ומן ההקדש שהרי אביו נתן לו במתנה סתם ובידו לעשות מה שירצה למכור ולהקדיש ויכול ג"כ לחזור וליתן ליונתן ולא דמי למתני' דהכא שאמר לו בפירוש והן בפניך עד שיבוא אבא ולפיכך אין בידו להקדישן כדלקמן:

ר' ירמיה בעי. על הא דקתני במתני' דלא הוי מתנה מפני שאין בידו להקדיש ומעתה אין אדם נותן מתנה ע"מ שלא יקדישנה לשמי' בתמיה הא קי"ל מתנה על מנת להחזיר שמה מתנה ואע"ג דאין ביד המקבל להקדישה כיון שאמר לו על מנת שתחזירה לי ומתרץ כיני מתני' דה"ק כל מתנה שהיא כה"ג שהיתה בהערמה שאמר לו בפירוש שהוא נותן לו על מנת כן שיבא אביו ושאם הקדישה אינה מקודשת הוא דאינה מתנה שלא נתכוין להקנותה כלל אבל בעלמא אע"פ שאינו יכול להקדישה הוי מתנה:

סליק פירקא בס"ד

פרק ו

הלכה א

מתני' **הנודר מן המבושל**. שאמר קונם מבושל עלי:

מותר בצלי ובשלוק. שאינן בכלל מבושל:

אסור במעשה קדירה רך. שנאכל עם הפת:

בעבה. שנאכל בלא פת:

בביצה טרמיטן. מפרש בגמרא רופיטון והיא ביצה רכה ביותר שנהגו הרופאים לעשות לרפואה כדמפרש בבבלי ולא נאכל פת עמה ולאו בכלל תבשיל היא:

ובדלעת הרמוצה. דלעת מרה שטומנין אותו ברמץ והוא אפר חם להתמתק בכך ולאו בכלל תבשיל היא:

גמ' **מתניתא אמרה**. על המתני' פריך דהכא משמע דצלי ושלוק אינה בכלל מבושל והא מתניתא דפ"ו דנזיר אמרה שהשלוק קרוי מבושל דתנינן היה מבשל את השלמים או שולקן ובנזיר כתיב ולקח הכהן את הזרוע בשלה אלמא דשלוק קרוי מבושל:

וקרייא. וכן נמי מצינו המקר' שהצלי קרוי מבושל כדכתיב ויבשלו את הפסח:

אין תימר. וכ"ת התם מבושל ממש הוא ושלא כהלכה עשו הא ליתא דכמשפט כתיב התם כדאמר ר' יונה:

מתניתא כו'. חוזר להקושיא אמאי תנינן הנודר מן המבושל מות' בצני ובשלוק:

הלכו בנדרים אחר לשון בני האדם. ואין דרך לקרות מבושל לצלי ושלוק:

ר' יאשיה. פליג אמתני' דס"ל הלכו בנדרי' אחר לשון תורה ואסור בצלי ובשלוק:

מה נפיק מן ביניהון. קס"ד דבין לקולא בין לחומרא ס"ל לר' יאשי' הולכין בנדרים אחר לשון תורה והילכך קאמר קונם יין שאני טוע' בחג איכא נמי בינייהו:

אסור בי"ט האחרון. דבלשון בני אדם בכלל החג הוא:

על דעתיה דרבי יאשי' מותר. דבלשון התורה חג העצרת מיקרי ורגל בפני עצמו הוא. ודחי לה הש"ס אף רבי יאשיה מודה בזה שאסור ולא קאמר דהולכין אחר לשון תורה אלא לחומרא:

אכל חליטא. ובערוך גריס אליטין והיינו פירות גינוסר כדאמרי' בבבלי כיצד מברכין דף מ"ד:

והתנינן. פ' בכל מערבין הנודר מן המזון מותר במים ובמלח אבל בכל מילי אסור אלמא דאיקרו מזון:

פתר לה. רבי יוחנן להאי מתניתא כר' יאשיה דהולכין אחר לשון תורה וכל מילי מזון מיקרו:

מה ת"ל ומזון. דהא כאיב בר ולחם אלא מיכאן שכל הדברים ואפי' פירות קרוים מזון:

מהו שיטבל למעשרות. משום דקי"ל אש קובעת למעשרות ואסור לאכול עראי מן המבושל עד שיעשר ובמעושן מאי:

חביצא. מאכל העשוי מקמח ודבש כעין חביץ קדירה בפ' כיצד מברכין:

ר' יוסי ברבי בון. פליג על רבי בא דדוקא הנאכל כמות שהוא חי אין בו משום בישולי עכו"ם כגון דגים קטנים מלוחים לאפוקי חביצא שהקמח אינו נאכל חי וכדאמר רב בבבלי פרק אין מעמידין דף ל"ח:

ויוצאין בו משום עירובי תבשילין. אפי' לא בישלן אלא כל שראוין לאכילה סומך עליהן משום עירובי תבשילין:

הנודר מן המבושל מהו שיהא מותר. במעשה קדרה עבה:

מה אם תבשיל. אם אמר קונם מן התבשיל שאיני טועם שהוא נאסר בכל מעשה קדרה אפילו בצלוי ושלוק שהרי נאכל בפת הוא ומותר בעבה מבושל שהוא מותר בצלוי ובשלוק כ"ש שיהא מותר בעבה:

ויש קל וחומר בנדרים. בתמיה הא הכל הולך אחר הלשון וכי שייך ללמוד דבר זה מקל וחומר:

ה"ג חלא כיני תבשיל שאסור בצלוי ובשלוק מותר בעבה מבושל שמותר בצלוי ובשלוק מותר בעבה. כלומר אלא כך תאמר דלעולם מותר בעבה ובין אמר תבשיל ובין אמר מבושל דכל מידי דמתאכיל באפי נפשיה בלא פת לאו בכלל תבשיל ומבושל הוא:

תני אסור בהטריות רכות. הנודר מן התבשיל אסור בדלועין רכות שכן דרך הרופא כו' והילכך תבשיל מיקרי וכן ביצה מגולגלת הואיל ונאכלין עם הפת:

רופיטון כו'. כדפרישית במתניתין:

הלכה ב

מתני' **ממעשה רתחתה**. מפרש בגמרא:

אלא מן הכבוש של ירק. דסתם כבוש של ירק הוא:

כבוש שאיני טועם. משמע כל מיני כבוש כיון שהזכירו בלא ה"א הידיעה וכן שלוק צלי מליח:

דברי ר' יודה. ובסדר המשנה בבבלי לא גריס ר"י אלא גבי צלי:

גמ' **כגון חילק**'. שחולקין כל גרעין החטה לשני' טרגיס לג' וטסני לד סולת כו' לפי שדרכן להרתיחן ולבשלן הרבה ודברים אלו נקראים מעשה קדירה ולא דברים אחרים אבל אם אמר קונם היורד לקדרה אסור בכל דברים המתבשלים בקדירה דכלהו בכלל היורד לקדירה הן:

מן היורד לקדירה אסור ביורד ללפס. לאלפס כדמפרש טעמא שכל היורד לקדירה יורד לאלפס שמבשלין אותו קצת בקדירה ומניחין באלפס לטגן וכשירד לאלפס כבר ירד מקודם לקדרה:

ויש שיורד ללפס. מתחילה ואינו יורד כלל לקדירה ולפיכך מן היורד ללפס מותר ביורד לקדרה:

כגון החל מן נוניה. השרף ומתוק של מין הירק שקרוי נוניה. בפ' תולין דף ק"מ ש"מ האי נוניא מעלי לתחלא:

הנודר מן האפוי כו'. ברייתות בבבלי דף נ"א:

הלכה ג

מתני' **דג דגים שאיני טועם**. לא דג ולא דגים והכל במשמע:

בטרית טרופה. דג ששמו טרית חותכים אותו חתיכות חתיכות ומוכרים אותו ויש לו שם בפני עצמו ואינו בכלל דג ודגים:

ציר. מים היוצאים מדגים המלוחים:

צחנה. תערובת מיני דגים טרופים נקראים צחנה:

ובמורייס. שומן היוצא מדגים מלוחים לפי שאין עיקר ממשות הדג מובלע בהם:

גמ' **הוון בעיי מימר כו'**. מפורש לעיל פ"ב ע"ש:

דג. גדול משמע:

אינו אסור אלא בכלכיד. כמו כילכית שם דג קטן:

ייבא כהאי דאמר ר"ז. כל דג שאני אוכל והוא פחות מליטרא כאלו כלכית אני טועם ש"מ דג שהוא פחות מליטרא קטן הוא:

ומותר בטרית טרופה הא בטרית שאינה טרופה אסור. ואע"פ דשם מין אחר הוא:

לית הדא פליג על ר' יוחנן. מי נימא דפליגא אדר"י דאמר הולכין בנדרים אחר לשון בני אדם וטרית לאו בכלל דג הוא:

ומשני לית אורחיה. וכי אין דרך ב"א לומר לחבירו קח לי דג א' והוא לוקח לו כלכיד א' וא"כ כל הדגים בכלל לשון בני אדם הם אלא דטרית טרופה ה"ט דמותר שלא היה דעתו אלא על השלימי':

ר' אבין שמע לה. מן הסיפא דמתני' דקתני הנודר מטרית טרופה מותר בציר ובמורייס בלבד הא בשאינה טרופה אלא שהם תערובת דגים כמו צחנה אסור ואמאי והא מטרית נדר לית הדא פליגא כו' ומשני וכי לית אורחא דב"נ מימר לחבריה זבין לי טרית והוא זבין ליה צחנא אלמא כל תערובת דגים בכלל טרית הן וכן בבבל קורין לטריתא צחנא:

הלכה ד

מתני' **מותר בקום**. הוא נסיובי דחלבא מים היוצאין מן הגבינה:

אסור בה בין מלוחה בין טפלה. דלא תימא מפני שרוב הגבינות מלוחות הן סתמא מלוחה משמע קא משמע לן:

גמ' **חלבא מקטרא**. חלב הקפוי ונבדלים ממנו מים והוא נקרא קום:

שם אביו קרוי עליה. דמיתקרי נסיובא דחלבא:
ע"ד דר' יוסי הנודר מן היין אסור ביין מבושל. מפני ששם יין קרוי עליו דחמרא מבשלא קרי ליה:
זה הכלל. ברייתא הובאה בבבלי פ"ז דף כ"ח ואיידי דבעי לקמן אילין נדרין כו' מייתי לה הכא:
כגון טבל. שמתקנו ומתירו ומעשר שני והקדש ניתרין בפדייה והחדש עומר מתירו לא נתנו להן חכמים שיעור בתערובתן אלא מין במינו כל שהוא דאפילו באלף לא בטיל הואיל ויש לו מתירין:
ושלא במינו בנותן טעם. שלא אמרו אוסר בכל שהוא אלא במינו:
נתנו להם חכמים שיעור מין במינו כל שהוא. האי כל שהוא לאו משהו קאמר אלא לפי מה שהוא תרומה וחלה בא' ומאה ערלה וכלאי הכרם באחד ומאתים מפני שכפל איסורן שאסורין בהנאה כפלו בשיעורן:
ושלא במינן בנ"ט. דהא דבעינן בתרומה א' ומאה ובערלה וכלאי הכרם א' ומאתים דוקא במינן אבל שלא במינן בנ"ט כדתנן פ"ב דערלה:
איליין נדרין מה את עביד להון. במה את מדמי להון אם הוו כדבר שיש לו מתירין הואיל ויכול לשאול על נדרו או דילמא אין החכם מתיר אלא מכאן ולהבא ולא למפרע מה שנאסר:
מסתברא. דנעשה אותן כדבר שיש לו מתירין דהא תנינן תמן בפרק המדיר שהזקן עוקר את הנדר מעיקרו. כלומר וכיון שעוקר אותו מעיקרו נמצא שלא נאסר מעולם ולא הוי דבר שיש לו מתירין:
אמרי אינו עוקרו אלא מיכן ולהבא. כלומר עיקר העיקור מיכן ולהבא שהרי אסור היה עד עתה ואע"פ שעוקרו מעיקרו מכל מקום באיסור היה עד עכשיו וחשיב דבר שיש לו מתירין:
ודא מתניתא. וממתני' דתרומות שמעינן דנדרים כדבר שאין לו מתירין הן:
גידולי תרומה תרומה. עבדו רבנן תקנתא משום תרומה טמאה ביד כהן דלא לישהי לגביה עד זמן הזרע כדי לזרעה ואתי בה לידי תקלה והילכך גזרו שיהו גדולי תרומה כתרומ':
וגידולי גידולין. אם חזר וזרע אותן הגידולין גידוליהן חולין:

אבל הטבל ומעשר ראשון. דרובן חולין וכן המדומע רובו חולין וספיחי שביעית ותרומת ח"ל לפי שאינן מצוין וכן הביכורין אינן מצוין שאינן נוהגין אלא בז' המינין ולפיכך גידוליהן חולין:

וגידולי הקדש ומעשר שני חולין. אפי' בדבר שאין זרעו כלה:

ופודה אותן בזמן זרעם. כל האוצר שניתוסף מחמת הזרע פודה אותו בדמי הזרע שזרע:

ותני עלה. אטבל קאי כדתנן התם הטבל גידוליו מותרין בדבר שזרעו כלה דוקא אבל בדבר שאין זרעו כלה כגון הלוף והשום והבצלים אפילו גידולי גדולין אסורין משום דטבל דבר שיש לו מתירין הוא ואפילו באלף לא בטיל:

וחומר הוא בגידולין. כלומר ועוד חומר מצינו בגידולין כדאמר ר"ז בצל של כלאי הכרם שעקרו ושתלו במקום אחר אפי' הוסיף כמה במקום היתר העיקר נשאר אסור:

שאין גידולי איסור. כלומר גידולין הבאין מחמת האיסור אע"פ שהן היתר אין מעלין את העיקר האסור. וכדקאמר ר' יונתן בבבלי דף נ"ז בצל שנטעו בכרם ונעקר הכרם אסור שאין גידולי היתר מעלין העיקר. וקתני מיהת בהאי מתני' גידולי הקדש מותרין ואפילו בדבר שאין זרעו כלה מדלא מחלק כמו בטבל ואע"ג דאיבעי מיתשל עלייהו אפ"ה לא הוי כדבר שיש לו מתירין וכן נמי בנדרים אלמא דהאי מתני' לא עביד להו כדבר שיש לו מתירין:

ודא מתני'. דהכא עבד לון כדבר שיש לו מתירין:

דתנינן. כלומר והא דתנינן במתני' דלקמן שהנודר מן הדבר ונתערב באחר אם יש בו בנ"ט ה"ז אסור תיפתר שנתערב מין בשאינו מינו ולפיכך מותר בשאינו נותן טעם כדבר שיש לו מתירין דלא אמרו אפילו באלף לא בטיל אלא במין במינו אבל מין בשאינו מינו אפי' דבר שיש לו מתירין בנותן טעם כדלעיל:

הלכה ה

מתני' **מותר ברוטב ובקיפה**. קיפה היינו דק דק של בשר הנקפא בשולי קדר':

ור' יהודה אוסר. הואיל ויש בו טעם בשר ואין הלכה כר"י:

אימתי בזמן שאמר בשר זה עלי. דכיון דאמר בשר זה שוייה עליה חתיכא דאיסורא ואסור בנותן טעם אבל אם אמר קונם בשר עלי לא אסר עצמו אלא בדבר הנקרא בשר:

מותר בתבשיל שיש בו טעם יין. הרבנן דרבי יהודה:

גמ' **מכיון שאמר זה**. כלומר דרבי הילא מפרש הא דקתני במתני' קונם יין שאיני טועם לאו דוקא דקאמר נמי שאיני טועם אלא מכיון שאמר זה אסרו עליו הוא עצמו וכן

להנייתו אם נתערב בתבשיל בנותן טעם. ובבבלי נמי פשיט לה דזה ואלו דוקא אבל בשאיני טועם לחוד ספוקי מספקא לן ולחומרא:

הלכה ו

מתני' **קונם זיתים וענבים אילו שאיני טועם**. אילו דוקא וכשאמר אלו בלבד אסור אף ביוצא מהן כדפרי' לעיל והא דקתני שאיני טועם לאשמועינן דאע"ג שאמר איני טועם לא סגי עד דאמר אלו:

גמ' **קונם כל דבר כו'**. כלומר כן הדין בקונם אם הוא דבר שדרכו ליאכל ודרך היוצא ממנו ליאכל נדר בו מותר ביוצא ממנו אם לא אמר זה וכן אם נדר ביוצא ממנו מותר בו שלא נתכוון אלא למה שאמר וכדמפרש מה אית לך דבר שדרכו ליאכל ודרך היוצא ממנו ליאכל כגון זיתים וענבים:

זירעוני גינה שאינן נאכלין. כיון שאינן נאכלין לא נתכוין זה אלא ביוצא מהן:

הלכה ז

מתני' **מן הסיתוויות**. ענבים שאינם מתבשלים ועומדים בכרם בימות החורף ואינם ראויים ליין ועושים מהן חומץ:

כל ששם תולדתו קרויה עליו. שאע"פ שנשתנה נקרא על שם עיקרו כגון דבש תמרים וחומץ סיתוויות:

וחכמים מתירין. איכא בין ת"ק לחכמים דת"ק סבר הנודר בסיתוויות מותר בחומץ היוצא מהן ואסור בסיתוויות וחכמים מתירין בסיתוויות עצמן. דכיון דסיתוויות לאו בני אכילה נינהו כי נדר מסיתוויות דעתו על החומץ היוצא מהן לא על הסיתוויות עצמן:

גמ' **מאי טעמא דרבי יוסי**. לעיל דקאמר הנודר מן החלב אסור בקום ואגב דלקמיה נקטלה:

שם אביו קרוי עליו. קומא דחלבא:

מאי טעמא דר' יהודה בן בתירא. במתני' שאוסר בדבש תמרים וחומן סיתוויות משום דשם בנו קרוי עליו כלומר שעומד לעשות מהן דבש וכן סיתוויות לעשות מהן חומץ:

שם בנו. מטעמא דשם בנו הוא אוסר במתני' לכ"ש דמודי לר' יוסי דאוסר משום שם אביו ואפי' לרבנן דפליגי הכא מודו התם באתרא דקרו ליה קומא דחלבא שאסור כדפרישית לעיל:

הלכה ח

מתני' **מותר ביין תפוחים**. דכיון שיש לו שם לויי לא מיקרי יין סתם:

מן השמן. משמע שמן זית והילכך מותר בשמן שומשמין:
מותר בקפלוטות. מין ממיני הכרישין הגדילי' בא"י ולא הוו בכלל סתם כרישין:
מותר בירקות שדה מפני שהוא שם לויי. שנקרא ירק השדה ולא ירק סתם:
גמ' **מתניתא**. דמותר בקפלוטות במקו' שאין קורין לקפלוטות כרישין:
לא בדא. לא בזה אמרו ואסור בקפלוטות. ודחי לה הש"ס לכן צריכא אלא אפי' במקום שקורין להן כרישין מותר משום דלא נדר אלא מסתם כרישין דאילו במקום שאין קורין פשיטא:
בשביעית אסור בירקות שדה. לפי שאין זורעין ונוטעין. ואין ירקות גינה מצויין ולא נתכוין זה אלא על ירקות שדה:
טעמא הדא דאמר עד שלא התיר ר' להביא ירקות מח"ל. ופלוגתא דתנאי הוא בבבלי סוף פרקין חד אמר אין מביאין משום חששא דגוש ארץ העמים ואמר התם בהאי תלמודא רבי התיר להביא ירק מח"ל ולאחר שהתיר היא שביעית היא שאר שני שבוע דשכיחי ירקות גינה שמביאין מח"ל ואדעתא דהכי נדר:
עולשין. עולשי שדה חשובין הן לטמא טומאת אוכלין בשביעית דבשאר שני שבוע דשכיחי עולשי גינה לא חשיבי עולשי שדה ולא הוו אוכלין אא"כ חישב עליהן כדתנן פ"ג דעוקצין:
היא שביעית היא שאר שני שבוע. דהואיל ושכיחי עולשי גינה הבאים מח"ל עולשי שדה לא חשיבי:
בשביעית. שמאריכין עליהן איסור עבודת קרקע:
ולא במוצאי שביעית. בשמינית מפני שכלה הישן ומאריכין עליהן איסור חדש:
היא שביעית היא שאר שני שבוע. הואיל ושכיחי מח"ל בשביעי' אין חילוק בין שביעית לשאר שני שבוע ומעברין:
אין לך מבכר. אין לך קל לבכר בא"י יותר מבעל שלישה ואעפ"כ לא ביכר אלא אותו המין של שעורים כדכתיב לחם ביכורים וגו' דמשמע שעכשיו הי' מבכר וכתיב והביא וגו' ואימתי הביאו מסתמא לאחר שקרב העומר הביא דכתיב ויאכלו ש"מ שקרב העומר והותר החדש וא"כ הואיל והיתה השנה צריכה לעבר שהרי כשהגיע ניסן עדיין לא היה רוב אביב שלא ביכרו עכשיו אלא שעורים ומסתמא פירות האילן נמי לא הוו וקי"ל דעל השנים מהשלשה שהן תקופה ואביב ופירות האילן מעברין השנה ומפני מה לא עיברה אלישע:
והיו הכל קופצין לגרנות. לפי שכלה התבואה והיו צריכין לאכול מן החדש:

מפני הטומאה. כגון שהיו רובן טמאי מתים בסוף אדר וכלתה אפר הפרה ואין יכולין למצוא עכשיו פרה אדומה אין מעברין משום כך ועושין הפסח בטומאה:

כי מרבית העם וגו'. לא הטהרו וכדכתיב לעיל מינה ויועץ המלך וגו' לעשות הפסח בחדש השני כי לא יכלו לעשותו בעת ההיא ולקמן מפרש מאי מפני הטומאה. ובבבלי סנהדרין שם מפרש לפלוגתייהו דה"ק אין מעברין מפני הטומאה ואם עיברוה מעוברת ר' יהודה אומר אינה מעוברת שכן מצינו בחזקיה שעיבר מפני הטומאה וביקש רחמים על עצמו שנאמר כי אכלו את הפסח בלא ככתוב כי התפלל חזקיה עליהם וגו'. ורבי שמעון פליג וסבירא ליה דאפילו לכתחילה מעברין ומפני מה ביקש חזקי' רחמים על עצמו שאין מעברין אלא אדר והוא עיבר ניסן והיינו ביום שלשי' שראוי לקבעו ניסן ואפילו בדיעבד אינה מעוברת והיינו נמי דקאמר הכא אע"פ שעברו לניסן אינו מעובר אלא אדר:

חזקיה העשי. עישה להם לעשוי' פסח שני כדמפרש התם כגון שהיו ישראל מחצה טמאין ומחצה טהורין ולאו דוקא מחצה שאז ודאי בטומאה עושין אלא שהזכרים טמאין יותר מן הטהורין ונשים משלימות לטהורין ועודפין על הטמאין מעיקרא סבר נשים בראשון חובה והוי להו טמאין מיעוטא ומידחו לפסח שני ולבסוף סבר נשים בראשון רשות והוו להו טמאין רובא ורובא לא מידחו לפסח שני וביקש רחמים על עצמו:

ה"ג מאן דאמר אין מעברין מינה דכתיב כי אכלו וגו' וביקש רחמים על עצמו. ומ"ד מעברין מה מקיים כו'. וכן הוא בסנהדרין:

ואתיא. הא דאמר מפני הטומאה כהאי דאמר ר' סימון בסוטה:

גלגלתו של ארנון היבוסי מצאו. ולא היה הדבר מזומן להם להטהר עד הפסח:

כתיב כל לבבו הכין לדרוש האלהים ה' אלהי אבותיו ולא כטהרת הקדש. ופליגי ר' סימון ור' שמואל חד אמר הא דקאמר ולא כטהרת הקדש שלא יצא ידי חובתו לענין טהרת הקדש ואפי' באמת כמה וכמה עשה לצורך טהרת הקדש מ"מ לא יצא ידי חובתו לגמרי:

וחרגה אמר. בטהרת הקדש לא עשה כלום אלא כל לבבו הכין לדרוש בשאר כל מעשים טובים:

מפני צלמי כשדים שחקוקים. היו שם שעשאום לע"ז והיו טרודין למחקם ולבטלן:

גירר עצמות אביו. משום כפרה ומפני קידוש השם שיתגנה על רשעו ויוסרו הרשעים:

כיתת נחש הנחשת. לפי שהיו טועין אחריו:

גנז טבלא של רפואות. שהיו חקוקות עליו צורות הנעשים על פי חכמת הכוכבים לעתים ידועים לרפואה וכיוצא בו מדברים המטעים וכאשר השחיתו בני אדם דרכם והיו מתרפאין מהן באותן הדברים הסירו וגנזו. ובבבלי סוף פ' מקום שנהגו גרס גנז ספרי רפואות:

סתם מימי גיחון העליון. כדכתיב למען לא יבאו מלכי אשור וימצאו מים לשתות:

ולא הודו לו. שהיה לו לבטוח בהקב"ה:

עיבר ניסן בניסן. ביום ל' של אדר שראוי לקובעו ניסן נמלך ועשאו אדר ולא הודו לו דכתיב הזה זה ניסן ואין אחר ניסן:

אין מעברין. אין ב"ד יושבין לעיין בשביל העיבור קודם ר"ה שלא ישתכח הדבר קודם שיגיע העיבור ואתי לזלזולי בחמץ. ובבבלי התם מסיק דחשובי מחשבי גלויי לא מגלו:

מפני הדחק. שלא יתעכבו מחמת העכו"ם:

אינו מעובר. אין מעברין שום חדש אחר אלא אדר:

ניסן לא נתעבר מימיו. לא הוקבע ר"ח ניסן מעולם ביום ל"א שאדר הסמוך לניסן לעולם חסר:

והתנינן. בספרי הדפוס נחסר כאן וצ"ל כמו דגרי' בשביעית ובר"ה ובסנהדרין. והתנינן אם בא חדש בזמנו. מתני' היא בפ"ד דשקלי' מותר הקטור' כו' אם בא תרומה חדשה בזמנו לוקחין אותה מתרומה חדשה מפני שבאחד בניסן היו צריכין להביא כל הקרבנות מתרומה חדשה כדאמרי' בר"ה חדש והביא קרבן כו' וכן הוא בתוספתא בפ"ק דר"ה ניסן ר"ה למלכים כו' כיצד לתרומת שקלים כל קרבנות ציבור קריבין באחד בניסן אם בא חדש בזמנו קריבין מן החדשה ואם לאו קריבין מן הישנה וס"ל להמקשה דה"ק אם בא החדשה בזמנו כלומר שלא בא אלא עד זמנו שהוא יום שלשים קריבין למחר מן החדשה שעל כרחך היו צריכין לעבר ניסן ולקבוע ר"ח ביום ל"א כדי שיקרבו תמיד של שחר וכן הקטורת בא' בניסן מתרומה חדשה ואם לאו שלא בא עדיין קרבין מן הישנה לפי שא"א בענין אחר ועכ"פ ש"מ דלפעמים עושין ר"ח ניסן ביום ל"א ומשני אם בא קאמר אבל באמת מעולם לא נזדמן להיות כך לפי שהיו מקדימין להביא שקליהן מקודם שהרי באחד באדר משמיעין על השקלי':

והתנינן. בפ"י דשביעית אם היה חדש תשרי מעובר משמט בר"ה משום דשביעית משמטת לסוף ומשני נמי אם היה קאמר אבל מעולם לא היה שלא נזדמן להיות כך:

כשקידשו. תוספתא בפ"ד דר"ה ולקמיה מקשה מהא דאמר רב תשרי לא נתעבר מימיו:

כדברי ר"י בן נורי. פלוגתא דריב"ן ור"ע בר"ה שם דף ל"ב לריב"ן כולל מלכיות עם קדושת השם ואינו תוקע ור"ע סבר כולל מלכיות עם קדושת היום ותוקע:
והתני קידשוהו כו'. כלו' הרי מברייתא זו שמעינן דעשאו שני ימים ר"ה וקשיא לרב:
אותה השנה נתקלקלהמה בין הראשון לשני. כלומר שאירע להם קילקול בחשבון וטעו בין הראשון לשני ולפיכך עשו גם ביום השני קדש וכך הגי' בשביעית ועיקר:
ר' בא מתרץ מאי ביום הראשון וביום השני דקאמר שנה הראשונה ושנה השניה וליום השני לשנה הבאה הוא כדמתרץ בבבלי שם. ודחי לה הש"ס והא תני יום הראשון יום הב' אלא כדר' זעירא דאותה השנה נתקלקלה:
קידשוהו. החדש קודם זמנו כו' כדמפרש ואזיל קודם זמנו בכ"ט ולאחר עיבורו ביום ל"ב:
יכול יהיה מעובר. או יכול יהי' מקודש בכ"ט:
אותם הם מועדי. אשר תקראו אותם במועדם בזמנן ואין שלא בזמנן מועדי:
על הגליות שיצאו. בני גולה הרחוקים שיצאו לעלות לרגל ואינן יכולין להגיע ולעשות פסחיהן בזמנו:
והן שהגיע לנהר פרת. שנשמע שכבר באו עד הגבולי א"י ובבבלי שם לא קאמר אלא מפני גליות שנעקרו ממקומן ועדיין לא הגיעו:
אלא ביהודה. בב"ד הקבוע ביהודה:
אם אינה כו'. ובבבלי שם גריס העיד חנניה איש אונו אם עיברוה בגליל אינה מעוברת:
חנניה בן אחי ר' יהושע. האי עובדא מייתי לה ברכות סוף הרואה קצת בנוסחא אחרת:
גבי. על ידי ר' יצחק ור' נתן:
בחדא כתב לקדושת חנניה. שהיו משבחו ומזהירו שיחזור בו מחמת קדושתו וחסידתו:
גדיים שהנחת נעשו תישים. ולא תאמר שלא הנחת כמותך בא"י שעכשיו יש גדולים כמותך:
ובחדא כתב. להראות לו אח"כ כשלא יקבל:
ונחוניון. הוא נחוניא שהיה ראש הגולה בימיו:
קדמיתא. כשקרא כתב הראשין כיבדם להשלוחים וכי בשני וכשראה אגרת הג' רצה לבזותם ואמרו לו שוב אין אתה יכול לבזות אותנו שכבר נתפרסם מהכבוד שכיבדתנו:
אמר לון גבן. אצלינו כך הוא כתוב מועדי ה' אבל אצליכם אינם אלא מועדי חנניה מאחר שהוא קובע שנים בח"ל ואינם מוסכמים מהשם:
אזל. חנניה וקבל עליה דרבי לפני ר"י ב"ב על שכתב לו כן:
אחריהם אחריהם. ראוי לילך ויפה כתב לך שאין ראוי לקבוע שנים בח"ל:

לינה ידע. וכי איני יודע למי הנחתי שם שאינם חכמים כמותי ומי מודיעני שהן חכמים ויודעים לחשב תקופות ומזלות כמוני ועליהם להביא ראיה שיודעים הם:
מכיון. הם דברי ר"י בן בתירא שהשיב לו וכי מכיון דאת אמר שהן אינם יודעים לחשב ישמעון לך אדרבה מכיון שהם אומרים שיודעים הם לחשב כמותו להם שומעין שאין לחשב ולקבוע בח"ל אלא במי שנודע ודאי שאין כמותו בא"י:
קם. ר"י ורכב סוסיה להודיע לגולה זמן קביעת המועדות על פי חשבון א"י:
הן דמטא מטא. במקום שהיה יכול להגיע הגיע ובמקום שלח הגיע עדיין נוהגין בקילקול שעושין ע"פ קביעות ח"ל:
כתיב ואל יתר זקני הגולה. ודריש יתר מלשון חשיבות שאמר הקב"ה חביבין עלי זקני הגולה ביותר ואעפ"כ חביבה עלי כת קטנה שבא"י יותר מסנהדרי גדולה שבח"ל:
כתיב החרש והמסגר אלף ואת אמר הכין. כלומר דמקשי על הא דקאמר חביבה כת קטנה שבא"י כו' הא זקני הגולה הוו חשיבי טפי כדדריש לה בגיטין דף פ"ח חרש בשעה שפותחין בד"ת הכל נעשו כחרשין מסגר כיון שסוגרין שוב אין פותחין וכדאמר נמי שם דצדקה עשה הקב"ה שהגלה גלות צדקיהו ועדיין גלות יכניה קיימת שילמדו תורה לאלו הגולים אחריהם לפי שרוב חכמי התורה מהם היו אלמא זקני הגולה חשובים ביותר ולא משני מידי:
ר' ברכיה. איידי דאירי בהאי קרא מייתי לה לפלוגתייהו דר' ברכיה ורבנן:
אילו החברים. שכלם חכמים היו:
אלו הבולווטין. השרים והחשובים. ואפשר לומר דאדלעיל קאי דלרבנן דאמרי בלווטין לא קשה מידי שלא היו חכמים כ"כ ולכך מייתי לה הכא:
רב הושעיה. כשהיה מקבל עדות החדש בעין טב שהיה שם בית וועד לקבל עדות החדש ולקדשו:
הוון ידעין. שתזהרו מלהעד שקר שכמה עדות יוצא מפיכם שעל ידי עדותכם אתם גורמים להלקוח לאותם המחללים ועושין מלאכה באנו המועדות שנקבעים על פיכם:
כמה שכר הבתים יוצא מפיכם. שאף הן תלוין בקביעות החדש מלא או חסר והשוכר מפסיד היום שחסר:
אין כך הוא. אם כך אתה מדקדק יש לך לומר אפי' דיני נפשות תלוין ע"פ עדותן כדמפרש ואזיל בת ג' שנים ויום אחד אם בא עליה והיא מאורסה ה"ז בסקילה שראויה לביאה היא ואם נמלכו ב"ד לעבר החדש עדיין אינה בת ביאה ואינו חייב בסקילה ועכשיו כשהעדים מעידין שראו החדש אינם יכולים לעברו ונמצא זה נסקל על ידן:

אקרא וגו'. כדאיתא בפ"ק דכתובות סוף הלכה ב':

הלכה ט

מתני' **איספרגוס**. מין כרוב הוא פ"א אספרגוס המים ששלקו בהם הכרוב:
מותר בכרוב. דאין כרוב בכלל איספרגוס:
מן הגריסים אסור במקפ'. אפי' אם נתנו במקפ' שעדיין שם גריסין עליו:
ור' יוסי מתיר. דקסבר אין מקפה בכלל גריסין:
מן המקפה מותר בגריסין. דלא תימא כי היכי דהנודר מן המקפה אסור בשום וכן יהא אסור בגריסין משום שדרך לעשות הגריסין מקפה קמ"ל דלא דמי משום שהשום רגילין ליתן בכל מיני מקפה ליתן טעם והשום הוא המקפה אבל אין עושין מגריסין לבדן מקפה אלא מכמה מינים עושים מקפה:
גמ' **מה טעמא דרבי יוסי**. דמתיר במקפה של גריסין ומאי שנא מהנודר מהחלב דאוסר רבי יוסי בקום ומשני שאני קום דשם אביו קרוי עליו שקורין אותו. קומא דחלבא אבל במקפה קורין אותו מקפה סתם:
על דעתיה דרבי יוסי הנודר מן היין מותר בקונדיטון. משקה שמשימין בו דבש ויין ופלפלין דלא נקרא ע"ש יין:
והוא שיהא רובן גריסין. רוב של המקפה הוא גריסין ואז שם גריסין עליה:
ופריך מן המקפה אסור בשום כו'. כלומר ובשום נמי אם דרך ליתן הרבה שום מסתמא דעתו נמי על השום וקרי לה מקפה וא"כ מאי שנא דמן המקפה אסור בשום ומותר בגריסין ומשני הכא את מהלך אחר הטעם כו' כלומר דלא דמי דבשום הולכין אחר הטעם ואפילו אין דרך ליתן ממנו הרבה והילכך הנודר מן המקפה אסור בשום משום דדרך ליתן שום בכל מקפה אבל אין דרך לעשות מגריסין לבד מקפה והולכין בו אחר הרוב והילכך הנודר מן הגריסין אסור במקפה אם הגריסין הרוב אבל הנודר מן המקפה מותר בגריסין דלא היה דעתו אלא על המקפה וגריסין לא קרו מקפה:

הלכה י

מתני' **אסור באשישים**. בפת שמעורבת בו קמח עדשים דיש בכלל עדשים אשישים:
מן האשישים מותר בעדשים. דאין עדשים בכלל אשישים ואין הלכה כרבי יוסי בתלתא בבי דמתני':
גמ' **טלופחין**. עדשים צלוין וטחונים ומגובלי' בדבש ומטוגן וא"ל אילין אינון אשישים שאמרו חכמים דהוו בכלל עדשים לפי שנעשו מעדשים:

הלכה יא

מתני' **חטה**. משמע פת אפויה כדמפרש בגמרא:

חטים. משמע לכוס:

מותר לכוס חיים. דחטה או גריס מבושלין משמע ולא חיין ור' יודה לא פליג את"ק:

גמ' **תני רבי יודה אומר כו'**. לפי גי' הספר פליג אדמתני' ובתוס' סוף פ"ג גרי' הכי גריס שאיני טועם מותר בחיים ואסור במבושלין חטה שאיני טועם מותר לכוס ואסור לאפות חטין שאיני טועם אסור לכוס ואסור לאפות ע"כ בתוספתא וצ"ל שם ומותר לאפות והיא הגירסא הנכונה:

חטה. קאמר ואת אמר אכן שאסור בפת בתמיה:

כן אורחא דבר נש. כשרואה פת יפה אומר ברוך שברא החטה זו אלמא דבל' בני אדם קורין לפת חטה:

סליק פירקא בס"ד

פרק ז

הלכה א

מתני' **הנודר מן הירק מותר בדילועי'**. דלא הוו ירק אלא פרי:

ור"ע אוסר. דקסבר דילועין בכלל ירק:

לא מצאתי אלא דילועין. ואם מין ירק הוא אמאי לא זבין ליה:

וכן הדבר. ומשם אני מביא ראיה או שמא אומר לא מצאתי אלא קטנית ומדקא אתי להמלך על הדלועין אלמא מין ירק הוא והלכה כר"ע:

אסור בפול המצרי לח. דכל שהוא לח ירק הוי:

גמ' **מיסבר סבר ר"ע**. קס"ד דטעמא דר"ע משום דקסבר הואיל ומימלך שלוחא עליה שאומר מצאתי דלועין ולא מצאתי ירק וא"כ מעתה הנודר מן הבשר יהא אסור בבשר ודגים וחגבים דהא נמי אימלך שלוחא עלייהו שכן אדם כו' ואנן קי"ל דמותר בדגים וחגבים ואם ר"ע פליג נמי עלה:

אלא. היינו טעמיה דר"ע דקסבר שהדלועין בכלל ירק ולאו משום דמימלך עלה:

אף למידת הדין כן. וכן לענין דיני ממונות פליגי ר"ע ורבנן אם הדלועין מכורים בכלל ירק:

ובהבקר ובהקדש כן. וכן אם הקדיש או הפקיר ירק גינה שלו פליגי נמי אם הדלועין בכלל:

אתיא דיחידייא דהכא. ר"ע דמתני' כסתמא דתמן בתוספתא דסתים לן ת"ק דבריית' כר"ע:

ודיחידייא דתמן. רשב"י בתוספתא כחכמים דמתני':

דתני הנודר כו'. חסר כאן דברי הת"ק ובתוספתא הכי איתא הנודר מן הבשר אסור בכל מין בשר אסור בראש וברגלי' ובקרביים בקנה ובעופות ומותר בבשר דגים וחגבים רשב"ג אומר הנודר מן הבשר אסור בכל מין בשר ומותר בראש כו' וסתמא דהתם היינו ת"ק כר"ע דכל הני מין בשר מיקרי ורשב"ג כרבנן דמתני' וכן אמר בבבלי ריש פרקין:

וכן היה רשב"ג אומר. עוד דבר אחד קרבייא לאו בשר ואכליהון לאו אינש כדמפרש בבבלי לענין זביני שהקונה קרביים בדמים שיכול לקנות בשר לאו בר אינש הוא ובטלה דעתו אצל כל האדם:

שמותר בירק. דאין דלועין בכלל ירק:

מן הטפילה מותר בעיקר. ודילועין קרוי טפלה לגבי ירק:

מה פליגי. ר"ע ורבנן במתני' בדלעת המצרית:

דלעת יוונית אינון. ולד"ה בכלל ירק הן:

קירמולין. מן ירק:

עד שלא עשו דילועין. עד שלא גדלו ונעשו כדלועין אבל אם גדלו ונעשו כדלועין כשאר ירק הן וחייב במעשרות:

קלוקסייה. מין שורש נטע שגדל במצרי' ואוכלין אותה. הערוך:

שאסור לגמות בהן מים. לענין שביעית קאמר כדתנן פרק ז' דשביעית כל שהוא מאכל אדם או מאכל בהמה יש להן שביעית ויש להן ביעור ואלו העלין הואיל והצביים אוכלין אותן כלה לחיה מן השדה קרינן בהו וחייבין בביעור וכשהגיע זמן הביעור אסור להנות מהן ולגמות בהן מים:

במיני אפומלייא כו'. כל אלו מיני ירקות הן ידועין להם בשמותן:

קולקס כירק. הוא לענין מעשרות כו' ולענין נדרים לחוד הוא דצריכא ומיבעיא לן אם בכלל ירק הוא או לא:

מהו שיהא מותר. בירק יבש מי אמרינן הואיל דבר שאינו לח לאו בכלל ירק הוא וכן ירק יבש:

לא אמר אלא פול המצרי. שהוא מותר ביבש משום דדבר שיש לו גורן הוא שרגילין לעשות ממנו גורן כשהוא יבש והוי כמין דגן אבל דבר שאין לו גורן כגון ירק אסור אפי' ביבש:

מן האפייה. שם הכולל מפירות הארץ הערוך. ובתוספתא גריס הנודר מן הפירי:

ואסור בכל פירות האילן. ובתוספתא מותר בפירות האילן וגי' דהכא עיקר וכן נראה מהבבלי דאמר סתם אסור בכל פירות הארץ ואפילו פרי עץ בכלל:

הנודר מן פירות שנה גרסינן מותר בגדיים כו'. דלאו פירות שנה מיקרו וכן הוא בתוספתא:

אסור בכל. דכולן גידולי שנה נינהו:

כמ"ד הילכו בנדרים אחר לשון בני אדם. ולפיכך מותר ביין שאין דרכן לקרות תירוש אלא לדברים מתוקים ולא ליין:

ברם כמ"ד הילכו בנדרים אחר לשון תורה. אסור ביין דהתורה קראה אותו תירוש דכתיב תירושך. ופלוגתא היא בריש פרקין דלעיל:

הלכה ב

מתני' **אסור בפיל המצרי יבש**. דדגן כל מיני דמידגן משמע כל דבר שעושין ממנו כרי והאי נמי מידגן הוא:

הנודר מן התבואה. הוא דאינו אסור אלא מחמשת המינין:

אסור בכל. בכל מיני קטניות שעושין מהן כרי ואין הלכה כר"מ:

גמ' **מ"ט דר"מ דגנה דארעא**. כלו' דס"ל דגן משמע כל שעושין ממנו כרי על הארץ ורבנן סברי דגנה מעבורה לא מיקרי דגן אלא מעבור הארץ והיא תבואה מחמשת המינין:

תמן תנינן. בריש מסכת חלה חמשה דברים חייבין בחלה החיטים והשעורים והכוסמין ושיבולת שועל והשיפון הנודר מן הפת ומן התבואה אסור בהן דברי רבי מאיר וחכמים אומרים הנודר מן הדגן אינו אסור אלא מהן:

הא הנודר מן הפת ומן התבואה יהא אסור בכל כרבנין. בתמיה דקס"ד דחכמים פליגי אדר"מ בתרתי וקאמרי הנודר מן הדגן אינו אסור אלא מהן אבל הנודר מן הפת ומן התבואה אסור בכל ואמאי הא ודאי אין פת ותבואה נקרא אלא מחמשת המינין:

מתניתא אמרה כן שהנודר מן הדגן כו'. כלומר חכמים אדיוקא מדברי רבי מאיר פליגי דקאמר הנודר מן הפת ומן התבואה אסור בהן דמשמע אבל מן הדגן אסור בכל כדקאמר ר' מאיר הכא וקאמרו ליה רבנן דלא היא אלא שאף הנודר מן הדגן אינו אסור אלא מהן:

מה אנן קיימין. הא דקאמר הנודר מן הפת ומן התבואה אסור בחמשת המינין:

אם באומר פת תורה גרסינן. וכן הוא שם כלומר שאמר הנקרא פת בלשון תורה עלי אם כן מעתה אף האומר תבואת תורה יהא אסור בכל ואפילו ביין כדכתיב ותבואת הכרם:

אם באומר פת סתם. אמאי אסור בחמשת המינין הא סתם פת אינו קרוי אלא של חטים ושל שעורים בלבד:

קיימתיה. למתני' במקום שאוכלים כל פת שעושין פת מכל דבר ואפי' משאר המינין וקמ"ל דאפ"ה אינו אסור אלא בחמשת המינין שאין קרוי שם פת סתם אלא ה' המינין בלבד:

הלכה ג

מתני' **מותר בשק וביריעה ובחמילה**. מיני בגדים גסים ועבים ביותר ואין בני אדם רגילין להתכסות בהם:

מותר לכסות בגיזי צמר. שלא נתכויין אלא לבגד צמר:

בעניצי פשתן. דדייק ולא נפיץ:

הכל לפי הנדר. לפי שעת הנד' כיון שניכ' שמחמ' כובד משאו נדר מות' להתכסות והל' כר"י:

גמ' **סקורטיה**. הוא מלבוש של עור שלובשין העבדנין על בגדיהן:

פמלייא. מכנסיים של עור שלובשין העבדנין:

פסיקיא. אזור רחב:

פונדה. כמין אזור חלול:

ומותר באלו. בפסיקיא ובפונדה דלאו בכלל מלבוש הן:

אמר קונם כסות שאיני לובש. או שאמר קונם לבוש שאיני מתכסה מאי באיזה לשון אנו תופסין אם בתחילת דבריו ובאומר כסות שאיני לובש אסור באלו דבכלל כסות הן או בסוף דבריו ולאו בכלל מלבוש הן וכן איפכא ולא איפשיטא:

ודרך היוצא ממנו להתכסות נדר בו מותר ביוצא ממנו. שכיון שדרכו להתכסות לא נתכוין אלא בו וכן איפכא:

מה אית לך. דבר שדרכו להתכסות והיוצא ממנו:

שלחי'. עורות והיוצא ממנו הגיזין שעברו ממנו:

נדר ביוצא ממנו אסור בו. הואיל ואין דרך יוצא ממנו להתכסות לבו הוא דנתכוין:

סוסרנה. לבוש של עור בעוד שהצמר עליו שאין דרך היוצא ממנו להתכסות:

ה"ג כיני מתניתא טען והזיע ואמר קונם צמר ופשתן עולין עלי מותר ללבוש ואסור להפשיל אחריו היה לבוש צמר והצר ואמר קונם צמר עולה עלי אסור ללבוש ומותר להפשילן אחריו. וכן הוא בתוספתא ונשמט בדפוס מעלי קמא עד עלי בתרא. כלומר דמפרש לאו דוקא בטען והזיע אמרינן הכל לפי הנדר והה"ד אם הצר מחמת הלבוש הכל לפי הנדר הוא ואסור ללבוש ומותר להפשיל:

הלכה ד

מתני' **מן הבית מותר בעלייה**. דסבר ר' מאיר אין עלייה בכלל בית:

מותר בבית. לד"ה דאין בית בכלל עלייה:

גמ' **נראין דברי רבי מאיר בעירוני**. דליכא דקרי לעלייה בית אבל בכפרים איכא דקרי לה הכי והכל לפי מקום הנודר:

הלכה ה

מתני' **מותר בדרגש**. מפרש בגמ':

מותר במיטה. לד"ה דאין מטה בכלל דרגש ואין הלכה כר' מאיר בכל הני מתניתין:

גמ' **נזקפת ואינה נזקפת**. לענין כפיית המטה של אבל קאי כלו' דרגש אינה נזקפת לגמרי ואין צריך גם כן לכפותה לגמרי אלא על צדה:

שומט קלונטרין שלה. הן הקרביטין המוזכר בבבלי:

עולין ויורדין בו. שני נקליטין אחד מראשותיה ואחד מרגלותיה ומופצלין הן בראשיהן ומניחין קנה מזה ומזה ופורשין עליהן הכילה:

שומטו. להנקליטין ואין צריך לכפותה:

על גופה. שמסרגין החבלין על גבי ארוכו' המטה:

ושאין מסרגין על גופה. אלא מתוכה זהו דרגש וכדלקמן:

והא תנינן. במסכתא כלים המטה והעריסה מאימתי מקבלין טומאה משישופם בעור הדג שדרך לשופן כדי להחליק הארוכות וליפותן ואם מטה מסורגת על גופה לאיזה דבר הוא שפה לארוכות שלה הריהן מכוסות תמיד בחבלים המסורגין על גבה:

ערסייתא קיסרייתא. מטות של עיר קיסרי שיש בהן נקבים בארוכו' ומכניסין ראשי המשיחות דרך הנקבים וקושרין זה בזה והיינו על גופה שתוחבין בארוכות המטה אבל דרגש קושרין בלולאות שהן תלוין בנקבי הארוכות והיינו דקאמר שאין מסרגין על גופה והכי מפרק לה בבבלי דף נ"ו:

הלכה ו

מתני' **מותר ליכנס לתחומה**. אלפי' אמה לכל רוח סביבותי' דכתיב בתחומין ומדותם מחוץ לעיר אלמא תחומין חוץ לעיר מיקרו:

ואסור ליכנס לעיבורה. הבתים היוצאים ממנה בתוך שבעים אמה ושיריים שהיא חשובה כעיר כדתנן בפרק ה' דעירובין:

מן האגף ולפנים. מן סגירת הדלת ולפנים מלשון יגיפו הדלתות:

גמ' **וכי ביריחו היה והכתיב ויריחו סוגרת ומסוגרת ואת אמר אכין**. ויהי בהיות יהושע ביריחו אלא בעיבורה היה וקרי לה ביריחו. וכן אמר בבבלי:

רבי אבין בשם רבי אחא. פליג דקאמר הוה יריחו. ביריחו ממש הוה המעשה אחרי שנכבשה ואין מוקדם ומאוחר:

לית הדא פליגא על רבי יוחנן. אסיפא דמתניתין קאי הנודר מן הבית אסור מן האגף ולפנים והא בלשון בני האדם מן הבית מכניסת תוך הבית משמע וקשיא על רבי יוחנן:

ומשני לית אורחא דבר נשיא. וכי אין דרך בן אדם הרואה חבירו עומד בפתח השער של טבריה והוא חפץ לומר ראיתיו בתוך טבריה אלמא בלשון ב"א פתח העיר כתוך העיר וכן פתח הבית כתוך הבית:

הלכה ז

מתני' **אסור בחילופיהן**. אם החליפן לכתחילה אסור המחליף בדמיהן כדין שאר איסורי הנאה דרבנן גזרו על דמיהן:

ובגידוליהן. שגידולי קונם אסורין אפילו בדבר שזרעו כלה:

שאיני אוכל שאיני טועם. לא אסר עליו אלא אכילא וטעימה מהם בלבד:

בדבר שזרעו כלה. בקרקע כגון חטה וכיוצא בה:

אבל בדבר שאין זרעו כלה. כגון השומים והבצלים שאינו כלה בקרקע אלא שרבה וגדל בגופו אפילו גידולי גידולין אסורין דכגופייהו דמי וארישא נמי קאי הא דאמרינן אסור בגידוליהן דמשמע בגידולי גידוליהן מותר בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אפי' גידולי גידולין אסורין:

גמ' **עד איכן**. אסור בגידוליהן בדבר שאין זרעו כלה:

ייבא כהאי דאמר ר' יעקב. בפ"ט דתרומות גבי טבל דגידולי גידולין אסורין בדבר שאין זרעו כלה וקאמר התם עד שלש גרנות אסורה כלומר עד שלשה גידולין שעושין מהן גרנות אסור מכאן ואילך מותר והכא נמי כן:

הלכה ח

מתני' **קונם מעשה ידייך עלי**. אסר כל מה שהיא עושה ומכינה לו לאכול ואם נטעה אילן הגידולין אסורין:

שאת עושה ואני אוכל עד הפסח. כלו' קונם עלי שאת עושה עכשיו אם אוכל עד הפסח ומשמע אבל לאחר הפסח אני אוכל:

גמ' **כיני מתני'**. הא דקאמר שאת עושה ואני אוכל עד הפסח היינו מה שאת עושה עכשיו עד הפסח איני אוכל ומתכסה ולפיכך מותר לאכול ולהתכסות אחר הפסח:

הלכה ט

מתני' **שאת עושה עד הפסח ואני אוכל**. מה שעד הפסח את עושה קונם אם אני אוכל:

גמ' **כיני מתני' מה שאת עושה עד הפסח איני מתכסה**. לעולם הואיל וסמך בדבריו שאת עושה עד הפסח משמע שאת עושה מעכשיו עד הפסח קונם עלי לעולם:

הלכה י

מתני' **שאת נהנית לי עד הפסח**. הי' עומד אחר החג ואמר לה קונם הנאתי עליך עד הפסח אם תלכי לבית אביך עד החג:

ולאחר הפסח. אם הלכה לאחר הפסח והיא נהנית ממנו קודם הפסח עוברת בבל יחל למפרע במה שנהנית מקודם שהרי הוא הדירה עד הפסח:

גמ' **ואסור ליהנות ממנה מכבר**. כלומר אסורה בהנאתו מקודם הפסח לעולם אע"פ שלא הלכה גזירה שמא תלך אחר הפסח ונמצא הנייתו למפרע באיסור:

הלכה יא

מתני' **ומותרת לילך אחר הפסח**. שהרי לא הדירה אלא עד הפסח ואיידי דתני ברישא עוברת משום בל יחל קתני סיפא דמותרת:

גמ' **ואסור ליהנות ממנה מכבר**. מקודם שתלך:

שמא תלך קודם הפסח גרסינן. כלומר לעולם אסורה מדרבנן בהנאתו אפילו לא הלכה גזירה שמא תלך עדיין בזמן שאסר עלה והכי מסיק בבבלי בפרק ב' דף ט"ו:

סליק פירקא בס"ד

פרק ח

הלכה א

מתני' **קונם יין שאיני טועם היום אינו אסור אלא עד שתחשך**. דכיון דאמר היום לא משמע אלא עד שיגמר אותו יום דהיינו עד שתחשך:

שבת זו. היה עומד באמצע השבוע ואמר שבת זו אסור בכל ימי השבוע ושבת עצמו בכלל איסור של שבוע שעברה דכי אמר שבת זו דעתייהו על ימי החול הבאים ועל יום השבת:

חדש זה. היה עומד באמצע החודש ואמר חדש זה אסור עד תשלום החדש:

וראש חדש שלבא. אין ראש חדש מכלל ימי האיסור אלא להבא הוא נמנה ומותר ואפילו בשני ימים ראש חדש מותר ביום הראשון שהוא יום שלשים לשעבר משום דאינשי קרו ליה ריש ירחא:

שנה זו. אם עמד באמצע השנה ואמר שנה זו אסור עד תשלום השנה ומותר בראש השנה שהוא נמנה עם השנה העתידה לבא:

שבוע זה. היה עומד באמצע השמיטה ואמר שבוע זה אסור עד תשלום השמיטה והשביעית בכלל שמיטה שעברה:
ואם אמר יום אחד כו'. אם עומד באמצע היום ואמר יום אחד עלי אסור עד למחר כעת הזאת וכן אם עומד באמצע החדש ואמר חדש עלי אסור עד יום זה מחדש הבא וכן בשנה וכן בשמיטה:
גמ' **הא משחשיכ' מותר**. כשאמר היום ומקשה הש"ס לית הדא פליגא על ר' יוחנן דאמר בנדרים הלך אחר לשון בני האדם והא בלשון בני האדם הלילה הולכת אחר היום כדמפרש ואזיל:
לית אורחיה. וכי אין דרך בני אדם לומר לחבירו בערב לא טעמתי כלום היום לעת ערב:
ואמר אתמול. בתמיה כלומר וכי הוא אומר לו לא טעמתי אתמול שהרי הלילה מיום אחר הוא אלא רמשית אומר לו והיינו היום לעת ערב אלמא דבלשון בני אדם כשעומד בלילה אומר על היום שלפניו היום ולר' יוחנן אמאי מותר משחשיכה:
אמור דבתרה והוא פליגא. בתמיה כלומר דהדר מתמה על דמקשה מזה הלשון לר' יוחנן ומאי חזית דמקשת מזה אמור מזה הלשון אחר של בני האדם ולא פליגא על ר"י:
לית אורחיה. וכי אין דרך בן אדם לומר לחבירו בבוקר לא טעמתי כלום מערב:
מימור יום דין הוא. בתמיה וכי דעתו על זה היום ודאי אין דעתו אלא על הלילה שלפניו וא"כ מצינו ג"כ בלשון בני האדם היום הולך אחר הלילה:
לית הוא פליגא. כלומר דהדר מקשי ואכתי לית הוא פליגא על ר"י בתמיה והא ע"כ פליגא:
יום זה משבת זו. כלו' הרי האומר לחבירו יום זה משבוע זו או שבוע זו מיום זה תעשה לי הדבר פלוני:
יום זה מהיום. כלומר ודאי יום זה שאמר דעתו מהיום וגם הלילה בכלל ואכתי קשיא מתני' לר"י אמאי מותר משחשיכה דהא בלשון בני האדם גם הלילה בכלל:
כמ"ד. אלא ודאי כמ"ד הלכו בנדרים אחר לשון בני האדם יום זה כמהיום הוא ואסור משחשיכה ברם מתני' דהכא אתייא כמ"ד בריש פ"ו הלכו בנדרים אחר לשון תורה והיום הולך אחר הלילה כדכתיב ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד ומשחשיכה יום אחד הוא:
רב יונה בוצרייא אמר. דלא היא דאפילו כמ"ד אחר לשון בני האדם אתייא דכן אורחיה דבר נש לומר לחבריה:
סובר. המתן לי הדין יומא ודעתו עד שתחשך:
תמן תנינן. לקמן בפרקין עד ראש אדר כו' ומרישא דמתני' קא דייק דתנן קונם יין שאיני טועם לשנה נתעברה השנה אסור בה ובעיבורה וקס"ד דה"ק אסור כל השנה עם חדש

העיבור ועד ניסן והיינו דקתני התם בתריה עד ראש אדר כלו' אם אמר בפירוש עד ראש אדר אינו אסור אלא עד ראש אדר הראשון והיינו דקמתמה הדא אמרה ניסן ר"ה לנדרים דאינו אסור אלא עד כלות חדש העיבור בתמיה והא אנן קיי"ל דתשרי ר"ה לנדרים:

תשרי ר"ה לנדרים. כלומר לעולם תשרי ר"ה הוא לנדרים והא דקאמר אסור בה ובעיבורה לאו שלא אסור אלא בה ובעיבורה קאמר אלא שלא תאמר יעלה אדר השני תחת אלול ויהא מותר באלול דהא שנה קאמר וסתם שנה י"ב חדש:

לפום כן צריך מימר. דאסור אף בעיבורה ולעולם אסור עד ר"ה דתשרי ר"ה לנדרי':

אמר כו' מיום ליום מעת לעת. כלומר דמפרש מיום ליום דקתני היינו מעת לעת ואם עמד באמצע היום אסור למחרת עד אותו זמן שעמד בשעה שנדר:

תני. בברייתא בהדיא מעת לעת:

אסור לאדם להתענות עד ו' שעות בשבת. איידי דאיירי בנדר שבת נקט לה להאי סוגיא הכא:

מתניתא אמרה כן. סוף פרק ג' דתענית היו מתענין בשביל הגשמים וירדו להם קודם חצות לא ישלימו כדמפרש טעמא עד כדון צפרא הוא ולא חל התענית:

אחר חצות ישלימו שכבר עבר רובו של יום בקדושה. בתענית אלמא דעד חצות יום מיחשב כתענית והילכך אין מתענין עד חצות בשבת:

מילתי' דר"י. שמענו מדר"י דמתענין לשעות שמקבלין התענית אפילו לשעות דר' יוחנן הוה רגיל לומר הריני בתענית עד שאסיים פירקי או הפרשה וקרי ליה תענית:

מילתיה. וכן שמענו מדר' יונה ששמע שנפטר בנו של רבי יוסי ואע"ג דכבר אכל גבינה ושתה השלים לתענית כל היום ונחשב לו לתענית:

לווה אדם תעניתו ופורע. כלומר אם מתענה ואינו יכול להשלים תעניתו לווה תעניתו וחשיב היום בכלל תענית אף על פי שאכל כיון שמקצתו התענה עד שלא נמלך ללות אלמא מתענין לשעות ומיהו חייב לפורעו כיון שיום שלם קיבל עליו:

וכי נדר הוא זה. שצריך לפרעו דהא לא קיבל עליו אלא לצעורי נפשיה אי מצי ואי לא לא ולא דמי לשאר נדר שצריך להשלים נדרו. וזה כלישנא קמא בבבלי תענית שם:

איבד תעניתו. משום שיכול להתענות יום אחר תחתיו דקי"ל כרב דלוה ופורע:

והוא שאמר יום סתם. ואז יכול להתענות ליום אחר אבל אם אמר יום זה שוב אינו יכול ללות תעניתו ולפיכך משלים תעניתו היום אף על פי שאכל כזית:

לא אמר. ולא אמרן דאיבד תעניתו אלא כשאכל הא טעם ולא בלע לא כלום הוא:

לא משום ברכה. אין צריך לברך כשהוא טועם בלבד ואין בה משום גזל כו':

משחשיכה. קודם יום התענית ואינו צריך להפסיק מבעוד יום:

ואם אמר. בפירוש שקיבל עליו בחומר תענית צבור צריך להפסיק מבעוד יום:
נדר להתענות. זמן ידוע ונמצאו בו שבתות ויו"ט לוקה על נדרו ואוכל וא"צ היתר חכם דממילא בטל:
חד אמר מתענה. באותן ימים הכתובים במגילת תענית הואיל ומדרבנן הוא שלא להתענות בהן אבל א"צ להשלים:
וחרנה אמר. אף באלו לוקה משום נדרו וא"צ היתר חכם:
אמר רבי אבא. לאו ראיה מחנוכה שאע"פ דאת אמר בטלה מגלת תענית בחנוכה ופורים לא בטלו. והכי מסיק לה בבבלי דר"ה דף י"ט:
מיליהון דרבנין. דלקמן ר' יונתן ור' אבין שצמו באלו הימים ש"מ בטלה מגילת תענית שאף הן כתובים במגילת תענית וכן ר"ז צם ג' מאות צומין כו' ולא חש אם ארעו בהן ימים של מגילת תענית:
מפקד. למלמדי תינוקות אם תבוא אשה לשאול אתכם אם תתענה:
בכל. בכל ימי מגילת תענית מתענין:
ובחנוכה ופורים. שלא בטלו:

הלכה ב

מתני' **עד הפסח אסור עד שיגיע**. דבלשון בני אדם משמע עד ולא עד בכלל:
עד שיהא אסור עד שיצא. דמשמע עד שיהא כולו:
עד לפני הפסח ר' מאיר אומר אסור עד שיגיע. משום דיש במשמעות זה שלשה ענינים איכא למימר עד לפני ימים הראשונים דהיינו עד שיגיע ואיכא למימר עד לפני הימים אחרונים ויהיה מותר בימים אחרונים ואיכא למימר עד לפני הפסח עד שיצא וקאמר ר' מאיר עד שיגיע משום דקסבר לא מעייל איניש נפשיה לספיקא ודבר מבורר קאמר עד שיגיע:
ר' יוסי אומר עד שיצא. דקסבר מעייל איניש נפשיה לספיקא ולמאי דמפכינן בגמרא דר' מאיר לדר' יוסי הלכה כרבי יוסי ואסור עד שיגיע:
גמ' **מחלפא שיטתיה דר' מאיר ודר' יוסי תמן הוא אומר**. בפ"ג דקידושין תנן מי שיש לו שתי כיתי בנות משתי נשים ואמר קדשתי את בתי הגדולה ואיני יודע אם הגדולה שבגדולות או גדולה שבקטנות או קטנה שבגדולות שהיא גדולה מן הגדולה שבקטנות ר"מ אומר כולן אסורות חוץ מן הקטנה שבקטנות דקסבר ר' מאיר מעייל איניש נפשיה לספיקא והואיל ולא ידעינן הי' מינייהו קידש כולן אסורות ור' יוסי אומר כולן מותרות

חוץ מן הגדולה שבגדולות דקסבר לא מעייל איניש נפשיה לספיקא ואין דעתו אלא דבר המבורר שאין להסתפק והיא הגדולה שבכולן:

עד שיצאו כל הרשויות הגדולות. דברי ר' יוסי דהתם מפרש לה כלומר דודאי דעתו להוציא כל הבנות הגדולות ולא נתכוין אלא לגדולה היותר מבוררת והא דנקט הרשויות משום דכולן בוגרות מיירי ונתנו רשות לאביהן לקדשן:

עד שיצאו כל הרשויות הקטנות. אסיפא דהתם קאי קדשתי את בתי הקטנה ואיני יודע כו':

וכא במתני' הוא אמר הכין. דשמעינן להו איפכא וקשיא דר' מאיר אדר"מ ודר' יוסי אדר' יוסי:

א"ל. תנינן בסוטה משמת בן עזאי ובן זומא בטלו השקדנים ששוקדים על הדברים לדקדק אחריהם:

ולא עמד שוקד עד שעמד ירמיה. ולקנתרו בדברים נתכוין:

למה הוא מקנתר לו. ר' זעירא לר' ירמיה על שמקשה לו כן וקאמר משום דכבר קדמו הרי עולם לא כבר הקשה זה ר' אלעזר לר' יוחנן וא"ל לית היא מחלפה שיטתייהו אלא מתני' דהכא הוא מחלפא בגי' וכדתני דבית ר' כן לר"מ אסור עד שיצא ולר' יוסי עד שיגיע:

אנן בעייא עד לפני ואת אמר אכין. בתמיה כלומר אנו רוצין לפרש לפני הפסח דקאמר התנא ובמאי פליגי:

ואת אומר דפליגי אי מעייל נפשיה לספיקא אי לא ובשביל כך הוכרחת להחליף הגירסא הא ליתא דהכא בלישנא בעלמא פליגי:

אמר ר' זעירא לשון ניותי הוא. כלומר דבאמת בלישנא בעלמא פליגי ואין אתה צריך להחליף הגי' דר' יוסי סבר עד לפני הפסח היינו עד דלפני פיסחא שמפנה ויוצא כל הפסח. ניותי שם עיר ודכוותה בפ"ק:

ר' אבין. פליג דמפרש עד שיגיע ועד שיצא דקאמרי על פרוס הפסח קאי שהוא ט"ו יום לפני הפסח וקרי ליה לפני משום דשואלין ודורשין שלשים יום קודם הפסח ופרוס האחרון לפני הפסח הוא:

ההין אמר. ר' מאיר עד שיגיע פרוס הפסח וההין אמר ר' יוסי עד שיצא אבל כשיגיע הפסח עצמו הכל מודים שהוא מותר דלא נדר אלא ממה שנקרא לפני הפסח:

הלכה ג

מתני' **עד הקציר**. אמר קונם יין שאיני טועם עד הקציר של חטים ושעורים:

עד הבציר. של ענבים:

עד המסיק. של זיתים:
אינו אסור אלא עד שיגיע. הואיל ואין לקציר ובציר זמן קבוע כדמפרש ואזיל לא שנא אמר עד שיהא לא שנא אמר עד שיגיע אינו אסור אלא עד שיגיע שכל דבר שאין זמנו קצוב אין בדעת הנודר להכניס עצמו באיסור זמן שאין ידוע לו ולפיכך אמרינן דודאי עד שיגיע קאמר:
גמ' **קבע זמן למשתה בנו ואמר קונם יין שאיני טועם עד שיגיע משתה בני**. מהו למאי קא מדמינן לה:
עד כמי שזמנו קבוע. כלומר כמי שזמנו קבוע הוא ואם אמר עד שיגיע אינו אסור אלא עד שיגיע אבל אם אמר עד שיהא או עד זמן משתה בני אסור עד שיעבור המשתה כמו בנדיר עד שיהא הפסח דזמנו קבוע ואסור עד שיצא או דילמא מאחר שיכול לדחותו לאחר זמן כמי שאין זמנו קבוע דמי ובין אמר עד שיגיע ובין אמר עד שיהא אינו אסור אלא עד שיגיע ולא איפשיטא:

הלכה ד

מתני' **עד הקיץ עד שיעשה הקיץ**. בין אמר עד הקיץ בין אמר עד שיעשה הקיץ. ובנוסחת הבבלי עד הקיץ עד שיהא הקיץ:
עד שיתחילו העם להכניס בכלכלות. לא שיקוצו עראי אלא עד שיקוצו הרבה ומכניסין בכלכלות:
עד שיכפלו המקצועות. הסכינים שהן מיוחדים לחתוך התאנים כשעושין מהן עיגולים נקראין מקצועות וכלומר עד שיכפלו הסכינים ונכנסין לתוך קתיהן שמצניעין אותן לשנה הבאה פ"א המקצועות מחצלאות שמייבשין עליהן התאנים:
הכל לפי מקום נדרו. אם היה רוב תבואות המקום חטים עד קציר חטים ואם שעורים עד קציר שעורים וכן אם היה בהר בשעת הנדר עד שיגיע זמן הקציר והבציר בהר ואם בבקעה עד שיגיע זמן הקציר והבציר של בקע':
גמ' **כלכלות**. ובעי הש"ס מה הן הכלכלות של תאני' או של ענבי' משום שהבציר סמוך אחר הקיץ ומבעיא ליה אם אסור כל זמן הקיץ עד שיגיע הבציר של ענבים:
נישמעינה מן הדא. דקתני עד שיעבור הקיץ עד שיקפלו המקצועות אית לך מימר מקצועות תאנים ולא מקצועות ענבים בתמיה שהרי ענבים גם כן דרכן לייבשן ולעשו' מהן צמוקין ושייך שפיר מקצועות לגבייהו וכן כלכלות ואסור עד שיגיע הבציר:

נישמעינה מן הדא. כלומר דדחי לה הש"ס דאין הכי נמי מקצועות תאנים דוקא ולא של ענבים משום דלא שכיחא כולי האי לעשות צימוקין מן הענבים ולא היה דעתו אלא עד זמן המקצועות של תאנים וכדשמעינן מהאי מעשה דלא שכיחי כ"כ:

חד טעין צימוקין. משאוי אחד של צימוקין נכנס לטבריא:

גמליאל זוגא. כך שמו וכה"ג מצינו בריש פרק ב' דערלה ר' יוחנן שאל לגמליאל זוגא כו' ושאל לו אם חוששין להן משום דמאי:

אין כל א"י כו'. ומח"ל הן ואין חוששין להן:

(**חסר כאן והגהתי כמו שהוא שם**) **ואין כל א"י עושה משאוי אחד של צימוקין**. בתמיה אלא כן א"ל אין מקום בא"י עושה משאוי אחד צימוקין ולא חיישינן שמא מסמוך לטבריא הן אלא ודאי ממקומות הרבה הביאו והילכך תלינן לקולא שמא מח"ל הן דבדמאי הקלו ועכ"פ שמעינן מינה דלא שכיחי צימוקין כ"כ כמו דבלה של תאינים ומקצעות של תאנים קתני בדוקא וכן כלכלה של תאנים ולא של ענבים. ובבבלי פליגי בה תנאי בברייתא והל' כת"ק וכדמסיק הכא:

כתיב עד כלות קציר השעורים וגו' ואת אמר כן. בתמיה דקציר חטים לבד קרוי קציר:

מה דהוא קרייה בדרום היא. קרא מיירי בדרום א"י דשכיחי שעורים טובא ומתני' בגליל מיירי דלא שכיחי שעורים כולי האי והכל לפי מקום הנודר:

נדר מן הקיץ בגליל וירד לו. אח"כ לעמקים:

אסור עד שיבכר בגליל. שהכל לפי המקום שעמד שם בשעת נדרו. בבבלי דף ס"ב. ובין להחמיר ובין להקל כגון שהלך למקום שמאחרין לבכר:

הלכה ה

מתני' **עד הגשמים עד ש י ה ו הגשמים**. באיזה לשון שאמר אסור עד שתרד רביעה שניה שג' זמנים של רביעה הן ומסתמא שניה קאמר שאינה מקדמת כ"כ כמו הראשונה ולא מאחרת כמו השלישית:

עד שיגיע זמנה של רביעה. אע"פ שלא ירדה כיון שהגיע זמנה מותר:

עד שיצא ניסן כולו. שעד אותו זמן רגילין גשמים לירד:

עד שיעבור הפסח. והלכה כר' יודה:

גמ' **עד הגשם**. מאי לאיזה זמן גשם נתכוין ופשיט לה שאסור עד שירד הגשם אחר כלומר גשם האחרון והיינו רביעה שלישית:

תמן תנינן. בפ"ו דשקלים ואיידי דרבי יוסי בעי כגוונא דר"ז מייתי לה הכא:

הרי עלי עץ. אם מביא גיזר אחד או שני גיזרי עצים דחדא מילתא היא:

מתני' אמרה כן. מהמתני' נשמע שכל א' קרבן בפני עצמו הוא דתנינן תמן בפ"ב דיומא תמיד קרב בתשעה כו' בין הערבים באחד עשר הוא עצמו בתשעה ושנים בידם שני גיזרי עצים מפני שבין הערביים היה צריך להוסיף גיזר אחד כדדריש לה התם מקרא דכתיב וערכו עצים על האש כו' וכדמסיק כדי לרבות בעצים אלמא כל גיזר קרבן בפני עצמו הוא:

כל דבר שתלוי ברביעה. הדבר שנדר ממנו תלוי בו שמים עד שתרד רביעה שניה שהיא רביעה בינונית ומסתמא דעתו על הבינונית:

עד שיגיע זמן רביעה. ראשונה:

ויש בהן כדי רביעה שניה. כלומר יש בהן נמי כדי רביעה שניה דסבר לה כר' יוסי בבבלי דף ס"ג דחשיב זמני רביעה בי"ז במרחשון ובכ"ג ובר"ח כסלו ומי"ז עד כ"ג ז' ימים ובו ב' רביעיות:

ולמה נקרא. גשם שמה רביעה ע"ש שרובעת לארץ:

ר"מ כדעתיה כו'. ר"מ ור"י במתני' לשיטתייהו אזלי דפליג בפ"ק דתענית עד אימתי שואלין את הגשמים לר' יהודה עד שיעבור הפסח ותו לא זמן גשמים הוא והילכך עד שיפסקו הגשמים עד שיעבור הפסח הוא ולר"מ עד שיצא ניסן כולו:

הלכה ו

מתני' **נתעברה השנה אסור בה ובעיבורה**. כדמפרש בגמרא דאפילו לנודר מתחילת השנה לא אמרינן דעל סתם שנה נתכוין שהיא של י"ב חדש אלא אסור בה ובעיבורה דהיינו י"ג חדש:

עד ראש אדר. סתם אינו אסור אלא עד ראש חדש אדר הראשון:

גמ' **הדא אמרה כו'**. מפורש לעיל בהלכה א':

והוא. הא דקתני במתני' אינו אסור אלא עד אדר הראשון דוקא בשנדר ואחר כך עיברו ולא היה דעתו בשעת הנדר אלא עד הראשון אבל אם כבר עיברו ואח"כ נדר לא בדא אמרו עד הראשון אלא אסור עד ראש אדר השני כיון שידע שנתעברה השנה סתם אדר אדר השני הוא:

לענין שכר בתים לא שנייא. המשכיר בית לחבירו עד אדר אין חילוק בין עיברו קודם שהשכירו או לא ואם המשכיר אומר עד אדר הראשון והשוכר אמר עד אדר השני יחלוקו חדש העיבור:

ומקשי הש"ס איתא חמי. בא וראה לנדרים לית את חשיש אם לא ידע מעיבור השנה אין את חושש לאוסרו עד אדר השני ולענין ממין את חשש דאמרת יחלוקו בתמיה והא על השוכר להביא ראיה שנתכוין לאדר השני דמוציא מחבירו הוא:

א"ר הילא. אלא כך הוא כדר' הילא דדוקא שעיברו ואח"כ השכיר יחלוקו חדש העיבור ואע"ג דכבר עיברו הואיל דממונא הוא יחלוקו מפני שיכול המשכי' לומר לא נתכוונתי אלא על סתם אדר:

אבל השכיר ואח"כ עיברו לא בדא. אמרינן יחלוקו ואין להשוכ' אלא עד אדר הראשון:

ולענין שטרות כותבין באדר הראשון ובאדר השני. לאו אכתיבה קאי שכותבין אדר הראשון ואדר השני אלא ה"ק באדר הראשון ובאדר השני בשניהן כותבין אדר וכלומר דאדר הראשון אדר קרוי ולא שבט אף על גב דהוא התוספת כדמסיק בפ"ק דמגילה:

אלא שכותבין אדר השני תינייין. ואדר הראשון כותב סתם:

כותב תי"ו. לסימן תינייין ודיו:

הלכה ז

מתני' **שלא נתכוין זה אלא עד שעה שדרך בני אדם לשתות יין**. דודאי רוצה הוא לשתות ד' כוסות של יין שכל אדם שותין בלילי פסח:

עד לילי צום. כלומר בערב צום כיפור שמצוה להרבות בסעודה עי"כ:

עד לילי שבת. שעזרא תיקן שיהו אוכלין שום בלילי שבת מפני שמרבה הזרע:

קונם שאיני נהנה לך. שאיני נהנה משלך:

ונוטל לבניך. דרך כבוד הוא שיקח לבניו ולא לעצמו:

להפר את נדרו. כמו להתיר ולישנא דקרא נקט:

זה כבודי. שאפרנס בני משלי:

שאין את נהנה לי. כלומר משלי:

ר"מ אומר אסור עד שיתן. והה"נ דפליג אקמייתא דאסור עד שיטול כדמפרש בגמרא:

הריני. מחזיק לך טובה כאלו התקבלתי ממך והלכה כחכמים:

גמ' **אף הראשון במחלוקת**. דחלוק היה ר' מאיר אף בראשונה:

אר"ז וכו'. כמפורש לעיל בפרק ג' הלכה ג':

מתני דר' שמעון בן גמליאל. ולא כחכמים דתנן בפרק מי שאחזו ה"ז גיטך על מנת שתשמשו את אבא שתי שנים ע"מ שתניקי את בני שתי שנים מת הבן או שאומר האב אי אפשי שתשמשני שלא בהקפדה אינו גט. כלו' אף על פי שלא הכעיסתו ואין העכבה ממנו אינו גט דבעינן שנתקיים התנאי והכא דלא אפשר אינו גט:

ר' שמעון בן גמליאל אומר כל עכבה שאינה הימנה כזה גט. הואיל ולא הקפידתו ואין העכבה ממנה והוי כאלו נתקיים התנאי והשתא חכמים דמתני' דהכא דסברי שיכול לומר הריני כאלו התקבלתי ונתקיים התנאי והנדר בטל שאין המניעה מן המדיר כר' שמעון בן גמליאל דהתם אתיא מילתייהו דאלו לחכמים דהתם אין הנדר בטל אף על פי שאין המניעה ממנו:

שניא היא הכא. אפילו רבנן דהתם מודו הכא דהא דקאמרי טעמא במתני' שאומר הריני כאלו התקבלתי לאו משום דנתקיים התנאי הוא אלא מפני פתיחת הנדר הוא דזהו הפתח שלו להתיר נדרו שאומר כלום אמרת אלא שאתקבל ממך והריני כאלו התקבלתי והילכך הנדר בטל מחמת הפתח:

ולא נדרים שאין צריכין היתר חכם אנן קיימין. דקס"ד דר' יוסי דהכא נדרי זירוזין הוי כדתנן לעיל פרק ג' המדיר את חבירו שיאכל אצלו הוי נדרי זירוזין ואין צריך היתר חכם כדאמרינן התם ואם כן ע"כ לאו דטעמא משום פתיחת נדר הוא אלא משום דנתקיים התנאי שאין המניעה ממנו ואכתי כר' שמעון בן גמליאל אתייא:

אמר ר' יונה. לא היא דטעמא דמתני' לאו משום נדרי זירוזין הוא אלא דלנדר גמור נתכוין וכל אחד משום כבודו קאמר כדאמרינן לעיל והכא טעמא דתולה נדרו בדבר הוא דאומר לו ע"מ שתטול כו' וכשיאמר הריני כאלו התקבלתי הנדר בטל מפני שהוא פתח נדרו וכדאמרן וככ"ע אתיא:

עד כדון. בעיא בפני עצמה עד כאן לא שמענו במתני' דמותר אלא כהאי גוונא שזה רוצה ליתן לו וזה אומר הריני כאלו התקבלתי:

ברם ההוא דלא בעי מיתן ליה. ואם זה אינו רוצה ליתן לו מאי. א"נ א"ל דאדלעיל קאי דבכה"ג שזה אינו רוצה ליתן ואין כאן פתח וקאמר הש"ס אף בכה"ג יכול הוא לומר לו לא רציתי אלא לבודקך מה בלבך ולכך אמרתי ע"מ שתתן ועכשיו שאני רואה אותך מצטער על זה הריני כאלו התקבלתי ושפיר הוי פתח לנדרו ומותר:

הלכה ח

מתני' **היו מסרבין בו לשאת את בת אחותו**. מפצירין בו שישא בת אחותו מפני שהיא בת גילו וכדאמרינן בפרק ו' דיבמות הנושא את בת אחותו עליו הכתוב אומר ומבשרך לא תתעלם אז תקרא וה' יענה:

הרי אלו מותרות ליהנות לו. שאר הנאה שלא נתכוין זה אלא שלא תהנה ממנו דרך אישות:

גמ' **ר' יהודה היא**. דאמר בפרקין דלעיל הלכה ג' הכל לפי הנודר שרואין להיכן היה דעתו וכוונתו והכא נמי לא נתכוין זה אלא לשם אישות:

הלכה ט

מתני' **שלא נתכוין זה**. המסרב בו אלא לאכילה ושתיה המרובה וכי אמר זה קונם לביתך כו' לא נתכוין לדור הנאה ממנו אלא לאכילה ושתיה מרובה נתכוין ולא שיהא אסור בכניסת הבית וטיפת צונן:

גמ' **הדא אמרה**. זאת אומרת ממתני' דקתני שלא נתכוין זה אלא לסעודה שהיה מסרב בו:

ההן דמשבע לחבריה דלא ייכול. מי שנשבע לחבירו שלא יאכל עמו ומסרב בו חבירו מיירי:

ההן אוכל וההן עבר. כלומר ודאי אין דעתו אלא על זה המאכל והסעודה שהפציר בו חבירו כדמשמע מהמתני'. עבר מלשון עבורא דביתיה הוא הלחם שהסעודה קרוי ע"ש הלחם:

סליק פירקא בס"ד

פרק ט

הלכה א

מתני' **ר' אליעזר אומר פותחין לאדם בכבוד אביו ואמו**. אומרים לו אילו היית יודע שיאמרו העולם לאביך ולאמך ראו גידולים שגידלתם כמה בנכם קל בנדרים ונמצאת מזלזל בכבודם כלום היית נודר:

וחכמים אוסרין. דחיישינן שמא משקר שהוא בוש לומר שלא היה מניח מלידור בשביל כבודם ונמצא שחכם מתיר זה הנדר בלא חרטה ומיירי שאינו מתחרט מעיקרא דהא קי"ל פותחין בחרטה וא"צ למצוא לו פתח אם הוא מתחרט מעצמו מעיקרא:

עד שפותחין כו'. על מילתיה דר' אליעזר קא פריך כי היכי דפותחין בכבוד אביו ואמו ולא חיישינן שמא משקר יפתחו לו נמי בכבוד המקום ויאמרו לו אלו היית יודע שתקרא רע לפני המקום כלום היית נודר וא"כ אין נדרים. כן הוא פי' הרמב"ם במשנה לפי גירסת הספר. וגי' הרא"ש והתוס' והר"ן אמרו לו א"כ אין נדרים כלומר דחכמים השיבו לר' צדוק מהא לא תסייען דאף ר' אליעזר מודה בהא דאין פותחין בכבוד המקום דא"כ אין נדרים ניתרים יפה שאין שום אדם שיעיז פניו לומר שאפילו היה יודע שהוא מיקל בכבוד המקום היה נודר ואפילו לא היה נמנע מתחילה בשביל כך ישקר לומר כן אבל משום כבוד מצוה אחת פותחין והלכה כחכמים:

בדבר שבינו לבין אביו ואמו. כגון שהדירם מנכסיו:
גמ' **רבנן אמרין חזקה שאדם מעמיד בכבוד אביו ואמו**. טעמא דפלוגתייהו מפרש כלומר דרבנן סברי חזקה שאדם מעמיד בכבוד אביו ואמו ואינו מעיז לומר אע"פ שהוא נגד כבוד אבי ואמי נדרתי והילכך חיישינן שמא משקר הוא ואינו מתחרט ומפני הבושה אומר כן. והיותר נראה דגרסינן שאין אדם מעמיד כלומר שאינו מעמיד בנדרו מפני כבוד אביו ואמו ואומר שמתחרט ואע"פ שאינו כן והילכך אין פותחין וכן מוכח מדלקמן:
ר"א אומר פעמים מעמיד כו'. והילכך פותחין:
מודה ר"א לאחר מיתה. של אביו ואמו שאינו מעמיד בדבריו ואינו מעיז ואין פותחין:
הכל מודין בכבוד רבו שאינו מעמיד. בדבריו ואין פותחין:
לא יהו נדרים. ומה בכך ומשני דה"ק דהכתוב וידבר משה אל ראשי המטות תלה הפרשה בראשי המטות לומר שיהא חכם מומחה מתיר את הנדר ואם אומר את כן שפותחין לו בכבוד המקום נמצאת עוקר פ' נדרים מן התורה שלא יהו נדרים נשאלין לחכם שכל א' וא' יפתח זה הפתח לעצמו דשייכא בכל הנדרים וכתיב לא יחל דברו הוא אינו מיחל אבל אחרים מוחלין אותו:
ר' ירמיה בעי את אומר פותחין לו בכבוד אביו ואמו. אמודים חכמים במתני' קאי בדברים שבינו לבין אביו ואמו את אומר דמודים שפותחין לו ומדקתני בכבוד אביו ואמי משמע הא בכבוד המקום אפילו בדברים שבינו לבין המקום אל יפתחו לו בכבוד המקום ואמאי נימא מעתה הואיל בדברים שבינו לבין אביו ואמו פותחין לי בכבוד' וכן נמי בכבוד המקום כדמפרש ואזיל אם נדר לעבור על מצות עשה יפתחו לו בכבוד המקים:
והיינו כבוד המקום. בתמיה כלומר דמשני וכי כבוד המקום הוא אם מקיים המצות או לא:
משמע ליה דלנפשיה הוא מהני. משמע לן מהמקרא שאינו מהנה אדם למקום בעשיית המצות אלא לנפשו הוא דמהנה כהדא דמצינו אם צדקת וגו' ואם חטאת מה תפעל בו אלא הכל לך ולעצמך:
כל השומע ליצרו. כלומר בכגון זה פותחין לו שהוא שומע ליצרו לנדור מחמת כעסו:
כאלו עובד ע"ג. שהיום אומר לו עשה כך ולמחר כו':
לא יהיה בך אל זר. זר שבך ובקרבך אל תמליכהו עליך:
ר"ל פתח. להתיר נדר בזה אילו היית יודע כו' קילר על צוארו שמעצמו הוא נותן קולר עליו ואוסר עצמו במיתר לו ושמא יבא לידי מכשול:
לקסטורייא. כת של שוטרים הממונים לענות האנשים בייסורין ולתתם בקולרין:

וראה קולר פנוי. ומכניס ראשו לתוכו וכן זה הנודר שלא נזהר מלראות בצער שעבר על האחרים שקדמוהו בנדרים כאלה וכן הוא אומר לאסור אסר על נפשו שנותן איסרי קולרין עליו כמד"א כו':

כבונה במה. לע"ז:

וקשיא. על הא דר' יונתן דמדמה נדרים לע"ז שהיא בסקילה ונדרים אינן אלא בל"ת אפילו אם עובר ואינו מקיימו:

ואת אומר אכן. המקיימו כמקריב עליו אלא לית לך הפתח הזה אלא כהאי דאמר ר' ינאי ושייך שפיר לדמות לע"ז:

יש בוטה. כדדריש לה בבבלי פ"ב כל הבוטה ראוי לדוקרו בחרב:

כמדקרות. לשון רבים שלאחר שנדר מן הככר אוי לי אם יאכל ואוי לו אם לא יאכל שמצטער וחוטא על נפשו:

אין לא אכיל חטי על נפשיה גרסינן:

הילך אצל החכם והוא מתיר נדרו. כדסיפא דקרא ולשון חכמים מרפא:

לאסור איסר. כלומר שאתה מוסיף איסר על איסר תורה:

רבי יוחנן פתח ותהי. כלומר שאומר לו תהית אם אתה מתחרט או כדו תהית אם אתה עומד בנדרך כדאמר בבלי שם:

ואלול' דתהא הוא אתי. כלומר ואם לא תהית עדיין הוא יבא בלבך להתחרט וכלומר תן דעתך אם עומד אתה בנדרך:

ותהות לא כנולד הוא. בתמיה וקי"ל אין פותחין בנולד:

התהות מצויה. מצוי' הוא שמתחרט על נדרו ובנולד השכיח פותחין:

כהדא. שמצינו שפתחו לו בחרטה לר"ש:

הוה נסיב ליה מכא. כלומר שהיה לוקחו ממקום זה ומעמידו במקום אחר והיה חוקרו ודורשו אם ימצא לו איזה פתח וע"י כן נעתק ממקום למקום עמו:

עד. שהעמידו הזקן במקום השמש והיה מעיין בכליו לפלות מכנים וע"י כן היה ר"ש מצטער בעצמו שהיה עומד בשמש ונמאס עליו מעשה הזקן לנגד עיניו ואמרין ליה כו'. ובבבלי שם דף כ"ג עובדא כה"ג בנוסחא אחרת:

בברחו שנים. בשנים שעברו הייתי משרת אצל ר"מ וממנו למדתי לעשות כן:

מקלו של ר"מ היתה בידי. להפלגת קדושתו ושבחו של ר"מ אמר כן א"נ הכונה משענתו של ר"מ שהיה נשען עליו תמיד ללמוד ממנו:

שרא נדרא ומקיים ליה. היה מתיר נדרו ואע"פ כן היה מקיים הנדר אח"כ וקאמר הש"ס דמספקא לן מ"ט עשה כך:

אין משום. אם משום שהיה חושש ר' ירמיה שהמתיר לו נדרו לא היה כדאי ולא ידע למצוא לו פתח כראוי ובשביל כך לא היה סומך עליו או משום שאין היצר תאב אלא לדבר האסור וכשהתיר נדרו לא היה יצרו תוקפו כ"כ:

ולא. ידעין טעמיה דר' ירמיה. משום מה:

ר' ירמיה. כשהיה רוצה למנוע עצמו מן הדין היה אומר עיניו כהות פסול מלדון דכתיב כל ריב וכל נגע ומקשינן ריבים לנגעים ואיידי דאמ' לעיל מנהגו של ר' ירמיה בנדרים נקט נמי להא:

ר' מנא נדר. מיין של אביו ועלה אביו להתיר נדרו משום דברים שבינו לבין אביו ואמו כדלקמיה:

מה אנן קיימין. במתני' דקתני דברים שבינו לבין אביו ואמו פותחין לו בכבוד אביו ואמו:

אם באומר הנייתי על אבא. הא אמר ר' יעקב בקידושין שכופין את הבן שיזון האב והרי הוא משועבד לו ולא חל הנדר. אלא. ע"כ כן אנן קיימין בנדר שלא יהנה מאביו והיינו דברים שבינו לבין אביו ואמו שאביו מצטער על כך ולפיכך פתח ר' מנא בזה:

דאת נדרן. שרגיל אתה לנדור ואין דעת הבריות נוחה מזה:

הלכה ב

מתני' **ועוד אמר רבי אליעזר**. קולא אחרת בנדרים:

פותחין. בנדרים בנולד כגון דבר שאינו מצוי ונולד ונתחדש אחר שנדר ואלו ידע בשעת הנדר שיתחדש דבר זה לא היה נודר:

וחכמי' אוסרים. דטעמא דחרטה שע"י החרטה הנדר נעקר מעיקרו ובדבר שאינו מצוי אינו נעשה נדר עקור מעיקרו שבשביל זה לא היה מניח מלידור כי היה סבור שלא יבא לעולם:

ונעשה סופר. ת"ח והכל צריכים לו:

או שהיה משיא את בנו בקרוב לא הייתי נודר. וכגון שנדר לזמן ולא היה סבור שישיא את בנו בתוך אותו זמן ויצטרך לילך לחופת בנו:

וחכמים אוסרין. משום דנקט גווני טובא הדר ותני דבכולהו ר"א מתיר וחכמים אוסרין והלכה כחכמים:

גמ' ר' יוסי בשם ר' יהושע בן לוי גרסינן כדלקמן:

ממשה למד ר"א. דאשכחן שפתח לו הקב"ה בנולד דכתיב כי מתו כל האנשים וס"ל מתים ממש נולד הוא. חסר כאן וה"ג ורבנן טעמייהו וכי מתים היו והלא דתן ואבירם היו דכל מקום שנאמר נצים נצבים דתן ואבירם הן אלא שירדו מנכסיהם וכמתים חשיבי

והלכך פתח לו הקב"ה בזה משום דעניות שכיחא היא ולאו נולד הוא. א"ר ירמיה הדא דאת אמר. טעמא דר"א:

עד שלא נשאו ונתנו בדברים בכנולד הם. כלומר קודם שנשאו ונתנו רבנן עמו באלו דברים שהם כנולד אבל לאחר מכאן חזר בו ר"א מדבריו מטעמא דאמרן דלא מוכח ממשה ור' יוסי משמע ליה שר"א עמד במחלוקתו וכדלקמן:

חיילי' דר' יוסי. ראייתו של ר' יוסי דסבירא לי' אליבא דר"א דפותחין בנולד דמשמע ליה מתו ממש ולא ס"ל להאי דרשה כל מקום שנאמר נצים כו' מן הדא דתנן פרק ה' דנזיר:

זו טעות טעה נחום המדי. שכשעלו נזירים מן הגולה ומצאו בית המקדש חרב אמר להן נחום המדי אלו הייתם יודעין שבהמ"ק חרב הייתם נודרים ואמרו לו לאו והתירן וכדמפרש התם מה טעות טעה שפתח להן בנולד ונחום המדי סבר לה כר"א ומדאשכחן דנחום המדי הורה כר"א ש"מ לא חזר בו ר"א והייני טעמיה דר' יוסי:

א"ר זעירא. כלומר דר"ז פליג ולעולם נחום המדי לא הורה כר"א דפותחין בנולד אלא דס"ל דהתם לאו נולד הוא שהרי נביאי' הראשונים היו מתנבאין בעוד שב"ה היה קיים שעתיד ליחרב וכדמצינו במקרא היכל ה' היכל ה' על מקדש ראשון ושני אלא שזה טעותו של נחום המדי דהכין הוה צריך מימר לון בזה הלשון היה לו לומר לא הייתם יודעים כו' אבל באמת לענין דינא אם היה אומר להם כן לאו נולד הוא:

אמר ר' הילא. פליג על ר"ז דס"ל כר' ירמיה:

עוד הוא כנולד. אע"פ שהיו יודעין שיחרב מ"מ לא היו יודעין מתי ויכולין לומר היינו סבורין שהדברים רחוקים עוד ולימים רבים כדאשכחן שאמרו ישראל ליחזקאל החזון וגו' וא"נ היה אומר להן כן לא הוי פתח כלל אלא ע"כ דבנולד פתח להן זה טעותו דס"ל כר"א וש"מ לא חזר בו ר"א:

ואתייא דר' ירמיה. שחזר בו ר"א כר' זעירא ודר' יוסי דס"ל שעמד ר' אליעזר במחלוקתו כר' אילא:

דתנינן. הא דתנינן בפ' בני העיר אין מוכרין בהכ"נ אלא על תנאי משום בזיון ובעי הש"ס ע"כ כשבנאה מתחילה לשם כנסת בנייה לשם חצר והקדישה אח"כ לבהכ"נ מהו אם יש לה דין קדושת בהכ"נ:

נשמעינה. ופשיט לה ממתני' דקתני ונעשה לבהכ"נ ש"מ יש לה דין קדושת בהכ"נ מדקרי לה סתם בהכ"נ:

מאימתי קדשה. זה החצר שהקדישה לבהכ"נ:

העושה תיבה לשם ספר. תוספתא בפ"ב דמגילה שעשה תיבה או מטפחת להשתמש בהן הספר:

זו שבנייה. מתחלתה לשם חצר ואח"כ הקדישה לכ"ש דלא קדשה אלא משעה שנשתמשו בה לבהכ"נ:

אילו כו'. זו בעיא אחריתא היא וחסר כאן והכי איתא התם אילו שעשאן לשם חולין והקדישן מהו. ועל התיבה והמטפחות קאי אם חלה הקדושה עליהן אח"כ וקאמר כמה דאת אמר תמן בנייה לשם חצר והקדישה קדשה והכא עשאן לשם חולין והקדישן קדשו:

הלכה ג

מתני' **יש דברים שהן כנולד**. נראין כנולד ואינם כנולד ומותר וא"צ שאלה לחכם כדקאמר הכא בגמרא:

וחכמים מודים לו. וכך היא גירסת הרמב"ם אבל הרא"ש גורס ואין חכמים מודים לו:

אמרו לו מת. ואף על גב דמיתה נולד הוי הואיל ופירש בשעת נדרו בעבור מה הוא נודר נעשה כתולה נדרו בדבר ולפיכך אם מת או שעשה תשובה שרי:

גמ' **שמואל אמר**. טעמא דמתני' משום נדר טעות הוא דמיירי בשעה שנדר כבר מת או עשה תשובה וכן בסיפא כבר מת הכלב כו':

ר' אילא בשם ר"א. מפרש טעמא מפני שהוא תולה נדרו בדבר ונעשה כאומר קונם שאיני נהנה כו' ואם לבש לבנים מותר בו וה"נ מותר וא"צ היתר חכם וכן אמר רבי זעירא בשם רבי יוחנן דסבירא ליה טעמא דר' אילא והילכך אף הוא א"צ היתר חכם:

הלכה ד

מתני' **שאתה עובר על לא תקום ולא תטור**. שאם בקשת ממנו כלי ולא השאילך והדרת הנאתך ממנו או שעשה לך דבר שלא כהוגן ומתוך שנאה הדרתו והתורה אמרה לא תשנא את אחיך בלבבך התורה הזקיקתו לפרנסו ולאהבו ולהחיותו:

שמא יעני. ואי אתה יכול לפרנסו מחמת נדרך ואם אמר אלו הייתי יודע בשעת הנדר בכל אזהרות הללו לא הייתי נודר הרי זה מותר:

גמ' **כתיב לא תקום ולא תטור היך עבידא כו'**. כלו' דמפרש טעם המקרא דרך משל ה"ז דומה למי שמחתך בשר בסכין והכה הסכין על ידו שאם תעלה על דעתך לחזור ולהכות להיד שהכתה בסכין על ידו האחרת ולנקום נקמת היד שהוכתה וה"נ כמו כן שהרי אמרה תורה ואהבת לרעך כמוך:

זהו כלל גדול בתורה. מקרא של ואהבת לרעך כמוך עיקר גדול הוא לקיום התורה שמתוך זה יזהר במשאו ומתנו עם הבריות ובכלל זה הקנאה והכבוד וכיוצא באלו ועי"ז ימנע מהרבה עבירות ויקיים רוב המצות:

זה ספר תולדות אדם זה כלל גדול מזה. משום סיפא דקרא נקט דכתיב בדמות אלהים עשה אותו וכשיתבונן אדם בזה יזהר מאוד בכבוד חבירו וכדאמר בב"ר אם עשית כן דע למי אתה מבזה בדמות אלקים עשה אותו ולכן אמר זה כלל גדול מזה לפי שהוא כולל ב' ענינים שבהזהר אדם בכבוד חבירו לחוס על כבוד קונו שהוא בדמות אלקים מכ"ש שיזהר מלמעול מעל בה' ולהיות זריז בעשיית המצות לכבודו ית':

שמא יעני לאו כנולד הוא. בתמיה ואמאי פותחין בזה:

עניות מצויה. היא ונולד דשכיח טובא לאו נולד הוא ופותחין בו:

כהדא. שמצינו העניות מצויה בכל עת לסיבה מן השמים כהאי עובדא:

חד בר נש. שהיה לו דין עם א' והיה בעל דינו עשיר ורצה להביאו ולדון עמו לפני רב ושלח רב אחר זה העשיר והשיב עם זה אני אבא לדון כך וכך יבא עלי אם כל גמלים ערביים יבאו לא יוכלו לטעון מפתחות האוצרות שלי ודרך גוזמא הוא לומר שכ"כ עשיר הוא ואין כבודו להתיצב עמו לדין:

שמע. רב ואמר מה זה מתגאה בדבר שאינו שלו תהא פחתה וקללה בממונו וכן הוה ליה שמיד נפקת קלווסים יצאה הגזרה מלפני המלך שיכנס הוא וכל אשר לו לטמיון לאוצר המלך ובא לפני רב ופייסו שיתפלל עליו שתחזור עליו נפשו שיפטרנו המלך ויחזיר לו שלו והתפלל עליו וחזר לו:

הלכה ה

מתני' **פותחין לאדם בכתובת אשתו**. אם נדר לגרשה פותחין לו אילו היית יודע שיהא עליך לפרוע כתובתה כלום נדרת אם אמר לאו מתירין אותו:

אפי' את מוכר שער ראשך. לאו דוקא כדמפרש בגמרא:

גמ' **וגובין**. וכי גובין כתובה מן המטלטלין דקאמר שער ראשך והא מטלטלי לא משתעבדי לכתובה ואפי' מיניה דידיה:

אמר ר' בא. ה"ק אע"ג דתימר גובין מן המטלטלין בתמי' כלומר דמיירי שיש לו קרקע ואמר הא ממטלטלי לא תגבה וקרקע צריך אני בשביל עצמי אומרים לו שיתן ואפילו אתה מוכר שער ראשך ואוכל תגבה היא הקרקע. והכי מפרק לה בבבלי:

מהו לומר ליורשין לגבות מן המופקדין גרסינן. וכלומר דהשאלה היא אם מת הוא והיא תובעת כתובתה מן היורשין מהו לומר להן לגבות לה מן המטלטלין המופקדים ביד

אחרים אם נימא דכזכתה בהן מחיים דמי ואע"ג דמטלטלי לא משתעבדו לכתובה גובה מהן או דילמא לא:

מתניתא אמרה כן. ממתני' שמענו שאין אומרין להיורשין להגבות אפילו מהמטלטלי' המופקדין כדתנן פ' הכות' מי שמת והניח אשה וב"ח ויורשין והיה לו מלוה או פקדון ביד אחרים ר"ט אומר ינתנו לכושל שבהן למי ששטרו מאוחר או לאשה כדמפרש התם דאע"ג דמטלטלי לא משתעבדי הני הואיל ומופקדין ביד אחר דמי שזכתה בהן מחיים דמי ר"ע אומר אין מרחמין בדין אלא ינתנו ליורשין שכולן צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה והילכך משמת זכו בהן היורשין וברשותן הן וה"נ הא צריכה שבועה כשתגבה מן היורשין. וגי' הספר קשה להולמו דמה שאלה היא זו אם היורשים גובין לה מן המשועבדין ומי גרעה משאר כתובת אשה וכן א"א לפרש על יורשים דפשיטא דאף יורשים גובין מן המשועבדין:

מהו מישבעונה. לאשה זו שנדר בעלה לגרשה וכשבאת לגבות מהבעל מיירי אם משביעין אותה שלא תפסה או דילמא לא כשם דבגרושה בעלמא קי"ל דגובה כתובתה בגיטה בלא שבועה ולא חיישינן לצררי:

תמן אמרין מן תבנא לא גבאי ומן גופיה גבאי. דרך משל הוא שהבריות אומרים מן החוב שלי לא גביתי ממנו ומעצמו יתן לי דבר מה בתמיה ולואי שיפרע חובי וה"נ כן הוא דלא חיישינן שמא מעצמו התפיס לה צררי מקודם והלואי שיפרע לה עכשיו וכמו דלא חיישינן בגרושה דעלמא:

הלכה ו

מתני' **פותחין ביו"ט ובשבתות**. אם נדר להתענות או שלא לאכול בשר לזמן קצוב אומרים לו אלו שמת אל לבך לשבתות וי"ט שבתוך הזמן כלום היית נודר ואין זה פותח בכבוד המקום כדאמרינן ריש פרקין דבכבוד מצוה אחת פותחין:

אותן הימים. שמצא להם פתח להתחרט החכם מתירן ושאר כל הימים שאין עליהם חרטה נשארין באיסורן:

עד שבא ר"ע ולימד. מן המקרא כדאמרי' הכא בריש מכלתין דכתיב ככל היוצא מפיו יעשה דוקא בשכולו קיים:

שהנדר שהותר מכללו שהותר מקצתו הותר כולו שלא נדר מעיקרא אלא על דעת שיתקיים כולו נמצא התרת מקצתו פתח לכולו:

הותר אחד מהן. בחרטה ע"י התרת חכם או מעצמו כגון שהיה אביו או אחיו א' מהן כדתנן לעיל פ"ג:

לזה ולזה. וכגון שתלאן זה בזה שאסר על הראשון בקונם ואמר על השני ה"ז כראשון והשלישי כשני וכן כולם הותר הראשון הותרו כולם שכולם תלוין בו:

שאיני נהנה לזה קרבן ולזה קרבן. בבבלי פ"ג דף כ"ו מוקי להא כר"ש דאמר גבי שבועות הפקדון אם היו חמשה תובעים אותו וכפר ונשבע והודה שאינו חייב קרבן על כל א' וא' עד שיאמר שבועה לכל א' וא' והילכך ה"נ צריך שיאמר לזה קרבן ולזה קרבן אבל חכמים אומרי' אם אמר שבועה שאיני חייב לך ולא לך ולא לך חייב על כל א' וא' וה"נ אם אמר לא לזה ולא לזה אע"פ שלא הזכיר קרבן על כל א' הוי כל א' נדר בפני עצמו וכן הלכה:

והלא המיושן יפה למעיים. מפרש בבבלי והא לא נדר אלא משום רע ואפי' לא יהי' טוב ולא רע מותר אלא ה"ק חדא שאין רע ובהכי שרי ועוד מפני שהיא יפה וכן צ"ל בבצל:

ולא במיושן בלבד הותר אלא בכל היין. מסקנת הבבלי בפ"ג שם דדוקא שאינו מקיים דבריו הראשונים כלל שאומר אלו ידעתי כן לא הייתי נודר כלל או הייתי אומר ישן מותר וחדש אסור אבל אם אמר אלו הייתי יודע הייתי אומר כל יין אסור עלי חוץ מן הישן אינו מותר אלא בישן בלבד וכל שאר יין אסור דהא לענין שאר יין אכתי מקיים דבריו הוא:

גמ' **תני היתר ממנו ולמטה**. אשאיני נהנה לזה ולזה קאי ואם הותר האמצעי ממנו ולמטה מותר ממנו ולמעלה אסור מפני שתלאן כולן זה בזה. ובנוסחת הבבלי גריס הכי במתני' בהדיא ובפ"ג שם מייתי לה נמי בשם ברייתא להכריח דמתני' תלאן זה בזה מיירי:

בנות שבע. תאנים לבנים ויפות:

לא הייתי נודר. כלל דבזה עוקר דבריו הראשונים הוא כדפרישית במתני':

הלכה ז

מתני' **פותחין לאדם בכבוד עצמו ובכבוד בניו**. אם נדר לגרש את אשתו:

מה ראת אימן של אילו להתגרש. אם לא שנמצא בה ערות דבר ונמצא פוגם את בניו ולא חיישינן בהא שמא ישקר ואינו מתחרט אלא שהוא בוש לומר שאינו חושש לכבוד בניו:

גמ' **אלא בכבוד עצמו בלבד**. ולא בכבוד בניו דחיישינן שמא משקר הוא:

דברתיך נסבה שם ביש. שתצא עליה שם רע שיאמרו אלולא שראת בה דבר מגונה לא היית נודר ממנה:

ולא מתני' היא. דפותחין בכבוד בניו ומאי קמ"ל האי עובדא דר' יוחנן ומשני דקמ"ל דלא תיסבור כר"י בן בתירה דפליג אמתני' אלא הלכה כסתם משנה:

הלכה ח

מתני' **אלא שהנדר טעות**. מעיקרא שהיתה לבנה בשעת הנדר וא"צ שאלה לחכם: **מעשה באחד שנדר כו'**. בבבלי קאמר מעשה לסתור ומפרש דחסורי מחסרא והכי קתני ר' ישמעאל אומר אפי' כעורה ונעשית יפה שחורה ונעשית לבנה ומעשה נמי כו' דר' ישמעאל פליג וסבר שאע"פ שלא נעשית יפה אלא לאחר הנדר מותר דכיון שיכולין לייפותה לא היתה כעורה מעיקרא ואין הלכה כר' ישמעאל:

גמ' **עשה לה**. ר' ישמעאל עין של זהב משלו תחת עין שחסרה לה שן של זהב תחת שן שחסרה לה ובלשון הזה אמר לו זכה במה שעליה זכה אותה עם מה שעליה שעשיתי לה וכן הוא בתוספתא זכיתה בה ובכלים שעליה:

הלכה ט

מתני' **וכך הוא אומר בשאול בנות ישראל אל שאול בכינה**. סיפיה דקרא המלבישכם שני עם עדנים וגו':

גמ' **והיה מעלה להן מזונות**. להנשים והיינו עדנים שהיה מאכילן למעדנים:

מה ת"ל עדי זהב. כלומר כפל המקרא למה עדנים מעלה עדי זהב אלא עדנים על מזונות קאי וע"י כך היה עדי זהב נאה להן שאין תכשיט נאה אלא על גוף מעודן:

בנויות שבישראל. הם הת"ח שנקראים בנאיות ועוסקים בנוין וברומו של עולם:

ומיד ת"ל עדי זהב. שבהו לא שייך עדי זהב על לבושן אלא שהיה שומע טעם הלכה מפי חכם ומקלסו והיינו דקאמר המעלה עדי זהב רמז ליפוי וחיבוב דבריהם שע"י כך הת"ח מתפאר בהן כמו האיש המתפאר בלבושי עדיין זהב:

סליק פירקא בס"ד

פרק י

הלכה א

מתני' **נערה מאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה**. אפי' נדרים שנדרה בעודה פנויה דארוס מיפר בקודמין בשותפותיה דאב כדיליף בגמרא ונערה דנקט לאפוקי בוגרת שאין לאביה רשות בה ואינו מפר נדריה וארוס בלא שותפותיה דאב נמי לא מצי מיפר אבל ה"ה נמי דבת י"א שנים ויום א' שדינה להיות נדריה נבדקין אם ידעה לשם מי נדרה ולשם מי הקדישה כדתנן בפ' יוצא דופן אם נתארסה אביה ובעלה מפירין נדריה:

הפר האב. ביום שמעו ולא הפר הבעל. ומשום דברישא איכא למיטעי ולפרש אביה ובעלה מפירין נדריה אביה או בעלה הילכך הדר תני הפר האב כו' לאשמועינן דתרווייהו צריכין להפר:

ואין צריך לומר אם קיים אחד מהן. שאם קיים אחד מהן אין השני יכול להפר והא קמ"ל שאע"פ שנשאל אחד מהם לחכם על הקמתו שקיים כדקי"ל נשאלין על ההקם אפילו הכי אין זה שנשאל על ההקם יכול להפר יותר הואיל ולא היו יכולין שניהם להפר בבת אחת שהרי זה לא היה יכול להפר קודם שנשאל והילכך נתבטלה הפרתו ושוב אינו מועיל:

האב. חוזר ומיפר חלקו של בעל דבהפרה ראשונה לא הפר אלא החצי שלו וצריך לחזור ולהפר חלק הבעל. אבל דברי חכמים אין צריך להפר. דכיון שמת הבעל נתרוקנה לרשות האב והוא הפר לה כבר:

גמ' **כתיב ואם היו תהי' לאיש ונדריה עליה וגו' במה אנן קיימין**. במה הכתוב מדבר אם בנשואה כבר כתיב למטה ואם בית אישה נדרה:

כבר כתיב ואשה כי תדר וגו'. ואסרה אסר בבית אביה:

זו נערה מאורסה. ומדכתיב ואם היו תהיה משמע וי"ו מוסיף על ענין ראשון דכתיב לעיל מיניה כי הניא אביה אותה ולומר שנערה מאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה:

נדרים שנדרה עד שלא נתארסה. ונתארסה אח"כ מניין:

ונדריה עליה. משמע שהיו עליה מכבר בעודה בית אביה מכאן שהארוס מיפר בקודמין בשותפותיה דאב:

בבוגרת ארוסה. מדכתיב היו תהיה דריש דמשמע במהוה עצמה הכתוב מדבר והיא בוגרת שאין לאביה רשות בה:

יאות א"ר אלעזר. דמשמעות המקרא כך הוא אבל קשיא על דבריו דהיכי ס"ד דקרא בבוגרת ארוסה מיירי שהאב והבעל מפירין לה בשותפות הא מכיון שבגרה לא כבר יצאת מרשות אביה והויא כיתומה שמת אביה ומי מיפר לה ודאי הבעל מיפר וה"נ בבוגרת ולא שייכא בה שותפותיה דאב:

וקשיא על רבנן. ומהדר הש"ס דלרבנן דס"ל בנערה מאורסה הכתוב מדבר אבל בוגרת ארוסה הבעל לבדו מיפר נמי קשיא דאם עד שלא נכנסה לרשותו מיפר לה נכנסה לרשותו לכ"ש וא"כ אם בית אישה נדרה למה לי:

מה מקיימין רבנן ונדריה עליה. השתא נחית לפרושי לרבנן דס"ל בוגרת ארוסה הבעל מיפר באיזה נדרים אינון קיימין והיכי מפרשי לקרא ונדריה עליה דמשמע שהיו עליה מכבר:

אם בנדרי' שנדרה עד שלא נתארסה ונתארסה. בעודה נערה:

כבר נראה לאב ולבעל להפר. ושוב אין הבעל מפר לבדו אפי' בגרה אח"כ ויצאת מרשות האב דכיון שנראה לשניהם אין אחד מהם יכול להפר:

אלא כן אנן קיימין. הא דכתיב ונדריה עליה ומשכחת לה דהבעל מיפר בבגר לבדו:

בנדר שנדרה עד שלא מת אביה ומת אביה והיא בוגרת. כלומר שמת אביה או שבגרה ויצאה מרשותו ונתקדשה אח"כ דבכה"ג לא נראה לשניהם מעולם ובכי הא הבעל מיפר לבדו בבגר:

מנן לר' אלעזר. דמוקי קרא בבוגרת ארוסה ומניין לנערה מאורסה שאביה ובעלה מפירין נדריה:

בין איש לאשתו עד כדון בבעל כו'. כלומר מדסמך הכתוב בין איש לאשתו בין אב לבתו ש"מ דיש נדרים שהאיש לאשתו והאב לבתו מפירין לה ואיזו זו נערה המאורסה דלא יצאת לגמרי מרשות האב ולא נכנסה לגמרי לרשות הבעל וקמ"ל קרא דברשות שניהם היא להפרת נדריה:

מה מקיימין רבנן. האי קרא בין איש לאשתו בין אב לבתו דלדידהו נפקא לן נערה המאורסה מאם היו תהיה:

ולא שבינה לבין אחרי'. שאין הבעל מיפר אלא נדרים שבינו לבינה וכן האב לבתו:

ולית לר"א כן. לשון שאלה הוא אם ר"א פליג בזה וקאמר דאית ליה נמי הכי וכולא מתמן אית ליה כולה מהאי קרא נפקא ליה מדכתיב בין איש לאשתו וגו' דוקא דברים שבינו לבינה ומדסמכן הכתוב יליף לה לנערה המאורסה שאביה ובעלה מפירין נדריה:

ואין צ"ל שקיים א' מהן. קתני במתני' ומתמה הש"ס איתא חמי בא וראה מה צריך לאשמועינן השתא היפר האב כו' כלומר דהפרת זה בלא זה לאו כלום היא ואת אומר אכן דאין צריך לומר שקיים אחד מהן ומאי קא משמע לן בהא:

לא על הדא אתאמרת. לאו אירישא דמתני' קאי היכא ששניהם קיימין אלא על הדא כגוונא דתנינן בברייתא:

היפר. האב את חלקו ולא הספיק הבעל להפר עד שמת. לא הספיק לשמוע שיפר לה עד שמת:

בשלא הקם. השתא מסיק למילתיה דמתני' הא קמ"ל לדברי חכמים דסברי א"צ להפר חלקו של בעל והיינו בשלא הקם אבל אם הקם לה הבעל ואח"כ מת שוב אין האב יכול להפר דמהו דתימא הואיל והשתא נתרוקנה לרשות האב הקמה דבעל לאו כלום היא קמ"ל:

את אמר. כמו אמר מר האב מיפר חלקו של הבעל כשמת הבעל ומפרש הש"ס דאם ביקש להקים כלומר אם לא הפר מתחילה ומבקש עכשיו להקים באומר מוקם ליך סתם סגי דכיון שהקם שוב אין הפרה:

מופר לך חלקו של בעל. כלומר אבל בהפרה ורוצה עכשיו ג"כ להפר חלקו של בעל צריך שיאמר בפירוש מופר לך חלקו של הבעל דאי לאו הכי מחזי כחוזר ומיפר חלקו:

פשיטא דא מילתא. אם הבעל היפר לבדו ולא היפר האב את חלקו דלאו כלום היא ואם עברה על נדרה לוקה דלא מצינו שתעלה הפרת הבעל לבדו שהרי אפי' אם מת האב לא נתרוקנה לרשות הבעל כדתנן לקמן ופשיטא לן דהפרת הבעל לבדו אינו מועיל כלום אפילו לענין מלקות:

היפר האב. אלא הא קא מיבעיא לן אם האב היפר לבדו מהו שתלקה אם עברה על נדרה הואיל והבעל לא הפר חלקו או דילמא בכה"ג מאחר שאם ימות הבעל נתרוקנה לרשות האב אמרינן דתעלה נמי השתא הפרת האב לפוטרה ממלקות:

ניחא כמ"ד אין מיתה בהפרה. כלומר דהש"ס מפרש דהבעיא אינה אלא למ"ד לעיל אין מיתה בהפרה כלומר כיון שמת הבעל שוב אין צריך הפרה מחלקו כדסברי חכמים והילכך הפרת האב לבדו הפרה מעלייתא היא ואיכא למיבעי שאפי' בחיי הבעל תיהני לפוטרה ממלקות:

ברם כמ"ד יש מיתה בהפרה. אבל לב"ש דסברי לעיל דשייכא שפיר הפרה אף במיתה שאפי' מת הבעל צריך האב לחזור ולהפר חלקו וא"כ הפרת האב לבדו לאו מעלייתא היא אפי' לענין מיתה וכאן ה"נ מכיון שאינו מיפר לה הבעל ועברה על נדרה לוקה לב"ש וליכא למיבעי לדידהו:

הבעל האחרון. אם חזרה ונתארסה בו ביום האחרון מפר חלקו של ראשון עם אביה:

מתניתא אמרה כן. ממתני' דלקמן שמענו כן דקתני נדרה והיא ארוסה ונתגרשה בו ביום ונתארסה בו ביום אפי' למאה אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה והה"ד אם מת הראשון ונתארסה בו ביום דחד טעמא אית להו הואיל ולא יצאת לרשות עצמה שעה אחת:

הלכה ב

מתני' **מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל**. שאין הבעל מיפר נדרי אשתו עד שתנשא:

מת הבעל נתרוקנה רשות לאב. ומפר כל ימי נערותה דכתיב בנעוריה בית אביה ומהא שמעינן נמי דכל זמן שהיא נערה לא תצא מרשות אביה אפילו היא ארוסה והילכך ברישא כי מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל:

שהבעל מיפר בבגר. אם קידשה כשהיא בוגרת והך סיפא ר"א היא כדמפרש בגמ':

והאב אינו מיפר בבגר. דכתיב בנעוריה:

גמ' **הוון**. בני הישיבה בעיי מימר דדוקא בשלא היפר האב חלקו ומת לא נתרוקנה רשות לבעל שיפר לבדו אבל אם הפר האב חלקו ומת בהא לא קאמר לא נתרוקנה רשות לבעל אלא דהבעל מיפר נמי חלקו:

נישמעינה. ת"ש ממתני' דלקמן דאין חילוק ולעולם לא נתרוקנה רשות לבעל:

דרך ת"ח כו'. ומסיפא קא דייק דקתני התם וכן הבעל עד שלא תכנס לרשותו אומר לה כל נדרים שנדרת עד שלא תיכנס לרשותי הרי אלו מופרין שמשתכנס לרשותו אינו יכול להפר שאין הבעל מיפר בקודמין ואע"ג שהפר לה האב חלקו כדקתני ברישא כל נדרים שנדרת בתוך ביתי הרי הן מופרין אפ"ה צריך הבעל לומר לה כן ולא אמרי' מכיון שהפר האב יכול הבעל להפר אפי' אחר שתכנס לרשותו דלא מיקרי קודמין כיון דלית כאן אלא חלקו משום דבשעת הנדר היה נראה לשניהם וה"נ כן הואיל בשעת הנדר נראה לשניהם והילכך לעולם לא נתרוקנה רשות לבעל הדא אמרה אפי' הפר האב חלקו כו' גרסינן:

הוון בעיי מימר. בסיפא היו רוצין לפרש איפכא דדוקא בשהפר הבעל חלקו נתרוקנה רשות לאב אבל לא הפר הבעל חלקו ומת לא נתרוקנה רשות לאב כיון שהנדר היה נראה לשניהם:

נישמעינה. לזה מן מתני' דלקמן דקתני נדרה והיא ארוסה כו' אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה וע"כ בשלא הפר לה הראשון מיירי דאל"כ למה לי הפרת האחרון הרי האב יכול להפר חלקו אחר שהפר הבעל חלקו אלא בשלא הפר הראשון וקתני אביה והאחרון מפירין ואע"ג דזה הנדר היה נראה לשניהם לאביה עם הראשון אפ"ה כיון שנכנסה לרשות האחרון להפר בשותפות האב מיפר הוא עם האב והכא נמי אפילו לא היפר הבעל חלקו כשמת נתרוקנה רשות לאב כשאין שם ארוס אחר והוא לבדו מיפר:

מת האב כו' ר' חגיי בעי. לפני ר' יוסי מי נימא דעד כאן לא קאמר אלא בנדרים שנדרה משנתארסה הואיל ובשעת הנדר היה נראה לשניהם והילכך מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל:

נדרים שנדרה עד שלא נתארסה. אם בזה נמי אמרינן מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל אע"פ דבשעת הנדר לא היה רשות שניהם עליה. והיותר נראה דאפכא גרסינן

הכא בבעיא ראשונה דעד כאן בנדרים שנדרה עד שלא נתארסה מפני שבשעת נדרה לא הוה עליה אלא רשות האב והילכך לא נתרוקנה רשות לבעל אבל בנדרים שנדרה משנתארסה מאי דאיכא למימר הואיל ובשעת הנדר היה גם רשות בעלה עליה דבכה"ג אמרינן דנתרוקנה רשות לבעל. והשתא שייך שפיר התשובה שהשיבו:

א"ל וכי נדרים שנדרה עד שלא תתארס ונתארסה. לאו דאפי' בזה כבר נראו לאב ולבעל להפר לה אחר שנתארסה:

דתימר. כלומר ואפילו הכי את אומר בהן מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל והה"ד בנדרי' שנדרה משנתארסה דמאי שנא הדא אמרה אפילו נדר שנדרה משנתארסה מת האב לא נתרוקנה לרשות הבעל:

חסר כאן הבעיא וניכר החסרון מתוך משמעות הענין וה"ג נדרה עד שלא נתארסה נדרה משנתארסה מת הבעל נתרוקנה לרשות האב. ואסיפא קאי מת הבעל נתרוקנה רשות לאב ובעי דילמא עד כאן בנדרים שנדרה עד שלא נתארסה הואיל ובשעת הנדר לא היה עליה אלא רשות האב והילכך עכשיו חוזרת לרשותו אבל בנדרים שנדרה משנתארסה וברשות שניהם היא אם בדא נמי אמרינן מת הבעל נתרוקנה רשות לאב ופשיט ליה נמי הכי וכי נדר שנדרה עד שלא נתארסה ונתארסה לא כבר נראו לאב ולבעל להפר לה כשנתארסה:

דתימר. ואפי' הכי את אומר מת הבעל נתרוקנה רשות לאב וה"ד בנדרים שנדרה משנתארסה דמאי שנא הדא אמרה כו':

שהבעל מיפר בבגר. מתני' דר' אליעזר היא. דתני לעיל בבוגרת וארוסה הכתוב מדבר ולומר שבשהיא נתארסה כשבגרה הבעל מיפר לבדו ולא איירי כלל בשותפות האב:

הלכה ג

מתני' **נתגרשה בו ביום**. ששמע האב שאם עבר היום שוב אינו יכול להפר:

ונתארסה בו ביום. לאחר:

אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה. שהארוס מיפר בקודמין ואפילו נדרים שנדרה בפני ארוס הראשון דכתיב ונדריה עליה נדרים שהיו עליה כבר:

כל שלא יצאת לרשות עצמה שעה אחת. לא מחמת נישואין ולא מחמת בגר:

גמ' **היו תהיה**. כתיב אפי' מאה הויות שנתקדשה למאה זה אחר זה בו ביום אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה:

אמר ר' יוסי מתניתא אמרה כן. לאו אדר' הילא קאי שהרי מפורש בהדיא במתני' ור' הילא דרשא דקרא אשמועינן אלא כדקאמר לעיל סוף הלכה א' שאם מת החרוס הראשון

ונתארסה לאחר בו ביום אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה כמו בנתגרשה ומהו דתימא ה"א שאני מת דנתרוקנה רשות לאב בנדר זה קמ"ל הואיל ולא יצאת לרשות עצמה שעה אחת. ואיידי דמייתי לעיל ראיה מהאי מתני' נקט לה הכא וכן דרך הש"ס הזה:

הלכה ד

מתני' **עד שלא היתה בתו יוצאת מאצלו**. קודם שתבא לרשות הבעל:

וכן. הארוס אומר לה כן עד שלא תכנס לרשותי שמשתיכנס לרשותו אינו יכול להפר. שאין הבעל מיפר בקודמין:

בוגרת וששהת י"ב חדש. בוגרת כדינה שזמנה חלוק הוא שאם תבעה להנשא ביום הבגר נותנין לה י"ב חדש לפרנס עצמה ואם לא תבעה ביום הבגר אין לה י"ב חדש אלא מיום הבגר ואם עברה עליה י"ב חדש מיום הבגר אין לה אלא שלשים יום כמו אלמנה כמפורש בפ' אע"פ:

וששהת י"ב חדש. נערה שתבעה להנשא וזמנה קצוב י"ב חדש שמכאן ואילך הבעל חייב במזונותיה ובנוסחת הבבלי בוגרת ששהת י"ב חדש ומסיק לה בגמ' תני וששהת:

ואלמנה. ששהתה שלשים יום משתבעה לינשא שהיא אוכלת משל בעלה:

הואיל ובעלה חייב במזונותיה. שכל הנודרת על דעת בעלה נודרת וס"ל לר"א כיון שהיא ניזונת משל בעלה מסתמא על דעתו נודרת:

אין הבעל מיפר. יחידי עד שתיכנס לרשותו והלכה כחכמים:

גמ' **מיסבר סבר ר"א דבמזונות הדבר תלוי**. כלומר למאי דשמעינן לר' אליעזר דהפרת נדרי' של הבעל במזונו' תלוי ולפיכך קידש אשה על מנת לזון אותה מיד אע"פ שלא כנסה הבעל מיפר לה לבדו:

נשא אשה על מנת שלא לזון גרסינן האב מיפר לה. ולא הבעל דהכל במזונות תלוי:

דברי חכמים. ולטעמייהו דחכמים לעולם אינו מפר לבדו בארוסה ואפי' נותן לה מזונות כדר' יעקב בר אחא בשם ר"י לעולם כו' וקמ"ל דלא תימא דרבנן לא קאמרי במתני' עד שתיכנס לרשותו אלא לומר דאין הדבר תלוי במזונות לבד אלא עד שתיכנס גם כן לרשותו ומיהו עד שיזונה נמי בעינן קמ"ל דלא אלא משתיכנס לרשותו בלבד הדבר תלוי לדברי חכמים ואפילו אם נשא אשה על מנת שלא לזונה הבעל מיפר לה:

הלכה ה

מתני' **שומרת יבם כו' ר' אליעזר אומר יפר**. בבבלי מוקי לה בשעשה בה מאמר מיירי וכן משמע הכא בגמ' בהלכה דלקמן וסבירא ליה לר' אליעזר מאמר קונה קנין גמור ואם היא נערה ויש לה אב אביה ויבמה שעשה בה מאמר מפירין נדריה:

רבי יהושע אומר לאחד אבל לא לשנים. דלא סבירא ליה לר' יהושע מאמר קונה קנין גמור מיהו ס"ל דיש זיקה וזיקה ככנוסה כלומר כשאר ארוסה שהבעל מיפר בשותפות האב וכשאין שם אלא יבם אחד הוא דמיפר אבל כשיש שני יבמין אין שום אחד מהן מיפר שאין ברירה:

ר' עקיבה אומר לא לאחד ולא לשנים. דקסבר זיקה אינה ככניסה ומאמר אינו קונה קנין גמור מן התורה והל' כר' עקיבה:

גמ' **על דעתיה דר' אליעזר גרסינן**. כלומר דבעי הש"ס לר' אליעזר דס"ל היבם מיפר ואפילו יש כאן שני יבמין דאגידא בהו והן דאמר ר' אבהו בקידושין פרק האומר גבי האומר לאשה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר שלשים יום ובא אחר וקידשה מעכשיו ולאחר עשרים יום כו' דאפילו קידושי מאה תופסין בה והשתא בעי לר' אליעזר מי מיפר לה נדריה הראשון מיפר או אפילו אחד מכולן הואיל ובכלהו אגידא היא:

והאי דאמר ר' יעקב. וכן הא דאמר ר' יעקב בשם ר' יוחנן בפ"ק דקידושין דמייעד אמה העבריה אפילו לבנו קטן ומי מיפר לה דקטן אין לו זכות ומי נימא הואיל ואכתי קצת אגידא ביה בהאדון הוא מיפר לה נדרה:

והאי דאמר ר' יעקב. ברישׁ פ' חרש דאשתו של חרש ושל שוטה אפילו אשם תלוי אין בה להביא עליה מי מיפר נדרים כלומר אם האב יכול לבדו להפר נדרה הואיל דקידושי החרש לאו כלום הן או לא ולא איפשיטו כל הני בעיי:

הלכה ו

מתני' **מה אם אשה שקנה הוא לעצמו**. היינו ארוסתו:

אשה שקנו לו שמי'. יבמתו:

אינו דין שיפר נדריה. בשותפות עם האב:

שיש לאחרים בה רשות. שגם היא זקוקה לשאר האחים שאם עשה בה יבם זה מאמר ובא אחיו אח"כ ועשה בה מאמר תפיס גם השני דיש מאמר אחר מאמר:

מה אתה משיב על יבם אחד. כלומר תשובתך טובה על דברי ר' אליעזר שאומר אפי' בשני יבמין היבם מיפר מה תשיבני על דברי שאני אומר לאחד ולא לשנים:

אין היבם גמורה לאישה. ליבמה אינה קנויה לו לגמרי להתחייב מיתה הבא עליה כשם שהארוסה גמורה לאישה לענין חיוב מיתה הבא עליה:

גמ' **עד שלא נכנסה לרשותי**. קודם שארסתיה:

משנכנסה לרשותי. כלומר משקידשה הוגמרה לי להיות מיפר בשותפות האב:

אשה שהיה לי בה רשות עד שלא נכנסה לרשותי. היינו יבמה קודם שעשה בה מאמר היה לו חלק בה משום זיקה:
משנכנסה לרשותי. כשעשה בה מאמר אינו דין שתגמור לי להיות זכאי בהפרת נדריה בשותפות האב:
שכשם שהיה לך בה חלק. קודם שעשית בה מאמר והיה לך בה חלק משום זיקה כך היה לאחרים עמך בה חלק שהרי היא זקוקה לשניהם:
אמר לו. ר' עקיבא כשם שלא חלקת לנו בין שומרת יבם אחד כו' היינו לענין חיוב מיתה ואין הבא על היבמה חייב סקילה ואפי' עשה בה היבם מאמר כשם שחייב על נערה המאורסה:
יכול בנדרים ובשבועות כן. דברי ר' יהושע הם ששאל לר' עקיבא אם לענין נדרי' ושבועות גם כן לא תחלוק שאפי' ביבם אחד ועשה בה מאמר שאינו מיפר נדריה כמו הארוס:
אמר לו. ר"ע אבל באמת כן הוא אף בנדרים ובשבועות:
אמר לו. ר' יהושע אילו היית בימי ר' אלעזר בן ערך שאמר המאמר קונה קנין גמור גרסי' כדאמר ביבמות פרק כיצד מה היית אומר והשיב לו ר"ע דהכא מודה נמי ר"א בן ערך שאינו מיפר לה נדריה אע"פ שעשה בה מאמר עד שתיכנס לרשותו ומטעמא דאינה גמירה לי לענין חיוב מיתה לכ"ע:

הלכה ז

מתני' **כל נדרים שתדורי מכאן**. כלומר משעה שאצא מכאן עד שאבא ממקום פלוני הרי הן קיימין:
לא אמר כלום. דהוה ליה קיום בטעות לפי שיש נדרים שאינו רוצה בקיומן:
הרי הן מופרין. ר"א אומר מיפר. דמסתמא אין אדם רוצה בנדרי אשתו:
אם היפר נדרים שבאו לכלל אסור. לאחר שנדרה שאסורה בהם אם אין הבעל מפר לה:
את שבא לכלל הקם. נדרים שחלו כבר:
לא בא לכלל הפר. ואע"ג דאיכא ק"ו בע"כ היקשן הכתיב:
חזר ר' אלעזר כו'. גירסת הדפוס חסרה ומשובשת והגהתי כמו שהוא בתוספתא ובבבלי:
גמ' **השיבו**. חכמים על דברי ר' אלעזר שלמד מק"ו והרי המקוה יוכיח שמעלה את הטמאין מטומאתן בטבילה ואינו מציל את הטהורין מלטמא שאם טבל בעודו טהור לא מהניא ליה טבילה שלא יטמא אח"כ אם יגע בטומאה ואף אני אביא הבעל שאע"פ שמיפר נדרי אשתו לאחר שנדרה אינו מיפר מקודם שנדרה:

מה אם במקום שאינו מיפר נדרי עצמו משנדר. שהרי הוא בעצמו אינו יכול להפר נדרו אלא אם כן נשאל לחכם דכתיב לא יחל דברו הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו:
הרי הוא מיפר נדרי עצמו עד שלא ידור. כדאמרינן לעיל בפרק ג' הרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה עומד בראש השנה ואומר כל נדרים שאני עתיד לידור בטלין:
מקום שהוא מיפר נדרי אשתו משתידור כו'. והשיבו לו חכמים לא מה למיפר נדרי עצמו עד שלא ידור שכן אם רצה להקם מוקם. כלומר שהרי בידו להקם נדריו אם לא יתנה עליהם מראש השנה:
שכן אם רצה להקם. לה מתחילה קודם שתידור אינו מוקם דבזה כ"ע מודים כדקתני ברישא דמתני':
ואומר. ועוד דהקישן הכתוב אישה יקימנו וגו':

הלכה ח

מתני' **הפר נדרים**. שאמרה תורה ואם ביום שמוע אישה יניא אותה:
כל היום. עד שתחשך שנאמר ביום שמעו והא דכתיב מיום אל יום צריכא דלא תימא ביממא אין בליליא לא קא משמע לן מיום אל יום דזמנין שיש לו זמן להפר מעת לעת כגון שנדרה בתחילת הלילה:
ויש בדבר להקל ולהחמיר. כלומר פעמים שיש להפרה זמן מרובה ופעמי' זמן מועט:
כיצד נדרה בלילי שבת. הא דנקט בלילי שבת לאשמועינן שמפירין נדרים בשבת ואפי' שלא לצורך השבת אבל החכם אינו מתיר בשבת אלא נדרים שהם לצורך השבת אע"פ שהיה לו פנאי מע"ש יכול להתיר לצורך השבת אבל שלא לצורך השבת לא מפני שיכול להמתין עד לאחר השבת:
נדרה עם חשיכה. שנדרה בשבת סמוך לחשיכה מיפר עד. שלא תחשך והיינו להחמיר שצריך להפר לה קודם שתחשך שאם לא הפר וחשיכה אינו יכול להפר ואין הפרת נדרים מעת לעת אלא אם כן נדרה מתחילת הלילה:
גמ' **תני ר' יוסי בי רבי יהודה כו'**. גירסת הדפוס משובשת ומוחלפת וה"ג כמו שהגהתי בכאן כפי גי' הבבלי דף ע"ו:
מה טעמא דרבנין. במתני' דאמרי הפרת נדרים כל היום בלבד:
ביום שמעו. כתיב דמשמע אותו היום בלבד:
מה טעמא דר' יוסי בר' יהודה. דאמר מעת לעת מיום אל יום כתיב דמשמע מאותה שעה ביום זה עד למחרת באותה שעה:

מה מקיים ר' יוסי בר' יודה טעמא דרבנן ביום שמעו ומשני תיפתר שנדרה בתחילת הלילה. וביום שמעו הוי נמי מעת לעת וכי תימא ביום שמעו למה לי הא ממילא ש"מ דאם נדרה מתחילת הלילה מפר לה מיום אל יום כל המעת לעת איצטריך דאי לא כתיב אלא מיום אל יום ה"א מחד משבתא לאידך חד בשבתא ליפר לה דמיום אל יום משמע אל יום שכמוהו להכי איצטריך ביום שמעו ביום אחד שלם מעת לעת. הכי מפרק לה בבבלי שם:

מה מקיימין רבנן טעמא דר' יוסי בר' יודה מיום אל יום ומשני תיפתר שנדרה בתחלת לילי שבת ונשתתק. בתוך מעת לעת ואינו יכול להפר ושוב חזר לדיבורו וכדמסיק לקמיה:

על דעתיה דר"י בר' יודה נותנין לו כ"ד שעות. כלומר בהפרת נדרים דעלמא ר' יוסי בר"י לקולא ורבנן לחומרא דלר' יוסי נותנין לו כ"ד שעות ולרבנן אין לו אלא אותו היום בלבד עד שתחשך אבל בנשתתק וחזר לדיבורו איפכא הוא לר"י בר' יודה לחומרא ולרבנן לקולא כדמפרש ואזיל:

על דעתיה דר"י בר' יודה מצטרפין לו כ"ד שעות. לומר אפי' אותן שעות שנשתתק ואינם ראוין להפרה מצטרפין לו לכ"ד שעות דהפרת נדרים אינם אלא בתוך מעת לעת:

על דעתיה דרבנן. דילפי מביום שמעו דמשמע יום הראוי לשמיעה שיפר בו לאפוקי שעות שאינן ראוין להפרה אינם בתוך המנין ולעולם הוא מפר עד שיחזור לדיבורו כלומר משעה שהוא חוזר לדיבורו מחשבינן ואם חזר לדיבורו לפני שקיעת החמה שעה אחת ולא הפר עוד אינו יכול להפר ואם לא חזר לדיבורו עד למחרת מיפר והולך למחר עד שתחשך ולהכי אתא מיום אל יום לרבנן לומר דזמנין משכחת לה שהוא מיפר מיום אל יום ביום המחרת שאותן השעות שנשתתק אינם מן המנין:

מופר לך במנחה. אם אמר לה כלשון הזה לא אמרינן דדעתו להקם עד המנחה ושוב אינו יכול להפר אלא מיפר הוא לעולם ובמנחה תחול הפרה קאמר וכן במוקם לך במנחה דעתו שתחול הקמה במנחה ומוקם לעולם:

מופר לך עד המנחה. לא אמרינן דדעתו היה שאינו מופר אלא עד המנחה ולאחר מכאן יקום אלא כאומר מופר ליך מן המנחה ולמעלה ומופר לעולם:

תמן תנינן. סוף פ' מי שהחשיך מפירין נדרים בשבת ונשאלין לנדרי' שהן לצורך השבת:

תני בין נדרים כו'. כלומר הא דקתני שהן לצורך השבת אנשאלין לחוד קאי אבל הפרת הנדרים של בעל לאשתו מיפר הוא אפילו נדרים שאין לצורך השבת מכיון שלאחר השבת שוב אינו יכול להפר:

ונשאלין. לחכם דוקא נדרים שהן לצורך השבת כגון שנדרה מאכילה או מתכשיטין מפני כבוד השבת הא שלא לצורך השבת לא מפני שהזקן יכול הוא להפר כלומר להתיר למחר ואין הזמן עובר לפיכך אין נשאלין שלא לצורך השבת:

וכרבי יוסי בר' יודה ור"א בר"ש דאמרי הפר נדרים מעת לעת אפי' נדרים שהן שלא לצורך השבת לא יפר גרסינן. והאי אפי' אהפרת נדרים דבעל לאשתו קאי כלומר אם נימא דהאי ברייתא לא אזלא אלייבייהו דלדידהו אפילו בהפרת נדרים נמי אסור שלא לצורך השבת כיון דיכול להפר למחר:

תיפתר דברי הכל הברייתא וכשנדרה בתחילת לילי שבת איירי דלאחר השבת שוב אינו יכול להפר אפי' לר' יוסי בר' יודה ולפיכך מפירין אפי' שלא לצורך השבת:

הבעל שאמר. לאשתו אין כאן נדר אין כאן שבועה בלשון התרת חכם או שהחכם אמר מופר ליך בטל ליך בלשון הפרה לא אמר כלום אלא זה כהלכתו וזה כהלכתו הבעל בלשון הפרה דוקא כלישנא דקרא את בריתי הפר משום דהפרת הבעל מכאן ולהבא הוא ובלא טעם והזקן אומר אין כאן נדר אין כאן שבועה משום דעוקר הנדר מעיקרא ע"י פתח וחרטה:

ראשונים. דורות הראשונים היו נשאלין שאלה זו מהו שישאל אדם על הקמתו. אתר שהקים לה אם יכול עוד להתירה ע"י שאלה שנשאל לחכם על הקמתו ויכול להפר לה בו ביום או לא ולא איפשיטא ובבבלי פשיט לה נשאלין על ההקם ואין נשאלין על ההפר:

היך עבידא. זו בעיא אחריתא היא כלומר איך הדין אם נדרה כו':

פשיטא שאינו מפר לה לענין הבעל. בלשון הפרה כמו הבעל דכהקם לה דמי כיון שלא הפר ביום שמעו ושוב אינו יכול להפר אלא מהו שיפר לה לענין הזקן כלומר שיתיר נדרה דרך התרת החכם ע"י פתח:

מה אנן קיימין. ומפרש הש"ס במאי עסקינן הבעיא זו אם בנדרים שבינו לבינה נדרי עצמו הן ומאי תיבעי ליה הא אין אדם מתיר נדרי עצמו ונדר שבינו לבינה כנדרי עצמו הן:

אלא כן אנן קיימין בנדרים שבינה לבין אחרים. שאינו יכול להפר ואם מתיר הוא בדרך התרת חכם:

ולא ר' יודה היא. כלומר דמתמה הש"ס ואכתי מאי קא מיבעיא ליה ואמאי לא יכול להתיר ולא ר' יהודה הוא דקאמר דאין אדם מתיר נדרי אשתו שבינה לבין אחרים ואע"פ שאין תועלת לו בהיתרה משום דאשתו כגופו כדתנן בפרק ב' דנגעים כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו רבי יהודה אומר אף לא נדרי אשתו שבינה לבין אחרים וכיון דיחידאה היא לא קי"ל כוותיה:

תני בשם ר' יודה. כלומר דמשני יש דתני בשם ר' יודה ור' חייא תני לה בשם חכמים והילכתא כוותייהו ואין יכול להתיר נדרי אשתו שבינה לבין אחרים:
מהו להתיר. החכם מהו שיתיר נדרים בלילה וקאמר דקל וחומר הוא ומה בהפרת הבעל שכתוב ביה ביום שמעו הרי הוא מיפר בלילה דהא לכ"ע אם נדרה בתחילת הלילה מיפר לה בלילה וביום המחרת כדכתיב מיום אל יום נדרי זקן שהוא מתיר ואין כתיב בהן ביום לא כ"ש דמתיר בלילה:
מהו להתיר ע"י תורגמן. אם אין הנודר יכול לפרוט הנדר אלא על ידי תורגמן:
נישמעינה מן הדא. דר' בא נעשה תורגמן לפני ר' יוחנן לאשה אחת שבאת לשאול על נדרה ולא היתה יכולה להבין סוריבטין א"נ סוריסטין לשון ארמי ש"מ שמתירין על ידי תורגמן:
והשואל צריך להיות עומד מן הדין. קרא דכתיב ועמדו שני האנשים וגו':
אין לי עומדין אלא נידונין. בעלי דינין:
ת"ל עמדו. הוי צריך למיכתב וכתיב ועמדו לרבות כל השואל שצריך להיות עומד:
איחר בעמידה כדי לומר אין כאן נדר. כלו' כפי זמן היתר הנדר והפתח שהתיר לו היה מתעכב בעמידה וללמדו נתכוין שאף הנשאל מותר בעמידה:
דקונתיה. שם המקום:
מישרי נדרא דגמליאל בר בריה. של גמליאל דקונתיה וא"ל לר' מנא לא תעביד לי כמו שעשית לזקיני אלא שב את ואני עומד דס"ל כמ"ד הנשאל יושב:
שלשה שיודעין לפתוח. יודעין למצוא פתח להתיר הנדר מתירין כזקן מומחה:
סברין. בני הישיבה מימר במקום שאין זקן מומחה הוא דמתירין ג' הדיוטות וקאמרי רבנן דקיסרין אפי' במקום שיש שם זקן מומחה:
אמרין. חסר כאן וכך היא הגירסא מצאתי בהר"ן אמרין קומי ר' יסא רב הונא שרי נדרין ר' זירא בעא קומי דר' יסא רב הונא ראשי המטות א"ל ואין לית רב הונא ראשי מטות מאן אינון ראשי מטות רב הונא ראש לראשי מטות כלו' שהיה מתמה על שרב הונא מתיר נדרים יחידי והא ראשי המטות כתיב וקס"ד דמומחה סמוך בעינן ורב הונא לא היה סמוך ולא נקיט רשותא מריש גלותא דאי לאו הכי מאי קא מתמה והשיב ר' יסא דלא בעינן סמוך אלא מומחה ורב הונא ראש לכל המומחין:
מהו למנות זקנים לדברים יחידים. כגון להתיר נדרי' לבד או להתיר בכורות לבד:
רב מניתיה רבי. רבי היה נותן רשות לרב להתיר נדרים ולראות כתמים ש"מ שנותנין רשות לדברים יחידים אע"פ שאין לו רשות בכל הדברים:

מן דדמך. משנפטר רבי ביקש רב מר' גמליאל בנו ליתן לו רשות להתיר מומי בכורות ולא רצה להוסיף לו:

ור' יוסי בר' בון אמר. לא כך היה המעשה אלא רבי נתן לו רשות לכל הדברים ובהיתר בכורות לא נתן לו להתיר אלא מומין שבגלוי כו' וכן משמע בבבלי סנהדרין דף ה' דאמר משום דרב בקיע במומי טפי ושרי מומי דלא ידעי אינשי והאי חששא לא הוי אלא במומין שבסתר:

אע"ג. ואפילו למ"ד שמותר למנות זקינים לדברים יחידים ודוקא שיהא ראוי זה לכל הדברים כהדא שריב"ל היה ממנה ונותן רשות לכל תלמידיו והיה מצטער על אחד שלא הי' יכול למנותו מפני שהיה לו גבן בעיניו והיה לו מום בעין:

ומני יתיה לדברים יחידים. כלומר והיה לו למנותו לדבר אחד מה שהוא ראוי לו כגון להתיר נדרים אלא הדא אמרה הראוי למנותו לדבר אחד צריך שיהא ראוי לכל הדברים:

אפילו לדבר אחד אינו ראוי. למנותו:

מהו למנות זקינים לימים. על זמן מה ולא כל הימים:

פייס. בקש מר' יודא הנשיא שיכתוב לו אגרת אחת של כבוד מפני שצריך אני לילך לחוצה לארץ בשביל פרנסתי:

שלוחינו וכיוצא בנו. וראוי לכל הדברים וזהו נתינת רשות:

עד שיגיע אצלינו. ניתן לו הרשות עד זמן שיחזור ש"מ ממנין לימים ידועים:

אכן כתב ליה. בזה הלשון כתב עליו הרי שלחנו לכם אדם גדול שאינו בוש לומר על הדבר לא שמעתיו מפני ששבח הוא לאדם גדול להיות מודה על האמת ולא יבוש בדבר:

מהו להתיר בפלינס. מין כתונת קטן בלשון יוני כלומר הא דתני לעיל אין נשאלין אלא עטופין מי בעינן דוקא עטיפת סודר וטלית או אפילו כעין עטיפת עראי סגי:

במקום שאין טלית. היה הדבר ואין ראייה מכאן:

בנדרים הקלים. שאין צריך כ"כ עיון לבקש פתח להתיר ובאלו אין צריך עטיפא:

פרק יא

הלכה א

מתני' **אלו נדרים שהוא מיפר**. הבעל לאשתו והאב לבתו:

נדרים שיש בהן עינוי נפש. כדכתיב לענות נפש אישה יקימנו ואישה יפרנו:

אם ארחץ כו'. בגמרא פליגי בפירושא דמתני'. ובבבלי מפרש לה הכי דמתני' נדרים ושבועות קתני דבלשון חכמים שבועות בכלל נדרים הם וה"ק אם ארחץ כלו' הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ היום הרי נדר אם לא ארחץ שבועה שלא ארחץ הרי שבועה

וכן אם אתקשט הנאת קישוט אסורה עלי לעולם אם אתקשט היום אם לא אתקשט שבועה שלא אתקשט:

אמר רבי יוסי אין אלו נדרי ענוי נפש. אנדר בלבד פליג רבי יוסי על הת"ק דס"ל אם אמרה הנאת רחיצה אסורה עלי לעולם אם ארחץ היום אין זה נדר של עינוי נפש שהרי אפשר לה שלא תרחץ היום ולא תהיה הנאת רחיצה אסורה עליה לעולה שמניעת יום אחד מרחיצה וקישוט אינו עינוי נפש דניוול של יום אחד לא הוי ניוול:

גמ' **נדרים שבינו לבינה**. כגון נדרה שלא לשמשו או שאר דברים הגורמים איבה בינו לבינה מנין מדכתי' בין איש לאשתו:

באב מנין. שאינו מפר לבתו אלא באלו נדרים:

בין אב לבתו. הקישן הכתוב מה הבעל כו' כדלעיל ריש נערה מאורסה:

בין לנדרי' בין לשבועות הבעל מפר. כדכתיב וכל שבועת איסר:

רשב"ל אמר לנדרים מיפר. דוהפר את נדרה כתיב אבל לשבועות אינו מפר וקרא דכל שבועת איסר מוקי לה בתפסה בלשון נדר כדאמרינן ריש פ"ק:

אף בנדרי הזקן פליגי. במה שהזקן מתיר:

ולשבועות אין הזקן מתיר. דלא יחל דברו דמינה ילפינן שאחרים מוחלין לו בנדר כתיב וס"ל לא ילפינן שבועות מנדרים:

כהדא דר' יוסי גרסינן:

מתעטף ויתיב ליה. ר' יוסי לשמוע ממנו ולבקש לו פתח וא"ל מה אשתבעת כלומר מהו הל' הנדר שלך:

איפופי ישראל לא עללה לביתי. איפופי הוא לשון אלהות ודוגמתו במדרש פסיקתא גבי מנשה מלך יהודה אמר אי ענית לי ענית אי לא ענית אמינא כל אפיא שוין ר"ל אלהות. כלומר שנשבע באלהי ישראל שלא תיכנס אשתו לביתו:

וא"ל ר' יוסי איפופי ישראל ולא עללה לבייתך. כלומר זו שבועה גמורה בודאי ולא תיכנס לביתך שאין לך היתר דס"ל כר"ל דאין הזקן מתיר לשבועות. ובבבלי פ"ג דף כ"ח פלוגתא דב"ש וב"ה היא ולב"ה יש שאלה בשבועות:

ר' זעירא פתר מתניתא. פלוגתא דרבנן ור' יוסי מפרש ולא נחית לפרושי אם ארחץ אם לא ארחץ עד לקמן ופליגי ר' זעירא ור' הילא בפירושא דפלוגתייהו דר' זעירא מפרש כר' יוסי ורבנן בתרתי פליגי דמה דקרו להו רבנן נדרי עינוי נפש פליג ר' יוסי ואמר אין אלו אלא דברים שבינו לבינה ופליגי נמי דלרבנן יש הפרש בין נדרי עינוי נפש ובין נדרים שבינו לבינה:

ולר' יוסי אין חילוק כדלקמן:

אילו הן נדרי עינוי נפש כר' יוסי. כלומר הא דקתני במתני' דלקמן אלו הן נדרי עינוי נפש מסקנא דמילתיה דר' יוסי היא כשאמרה קונם פירות העולם עלי כו' דזה בלבד נקרא עינוי. נפש לר' יוסי וכן הא דמחלק לקמן במתני' בין פירות העולם בין פירות מדינה זו הכל ר יוסי הוא דקאמר לה:

רבנין אמרין. השתא מפרש מה בין עינוי נפש לדברים שבינו לבינה לרבנן דבנדרי עינוי נפש אם הפר לה מופר לעולם אפי' לאחר שיגרשנה ונדרים שבינו לבינה אינו מופר אלא כל זמן שהיא עמו וכי מגרשה חייל עלה נדרא:

ר' יוסי. סבר בין נדרי עינוי נפש בין נדרים שבינו לבינה אם הפר מופרין הן לעולם ולקמיה פריך במאי פליגי:

והא רבנין אמרין כו'. כלומר א"כ דלר' יוסי נדרים שבינו לבינה נמי מופרין הן לעולם מאי האי דקאמר ר' יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש אלא נדרים שבינו לבינה מה ביניהון דמאי שנא אי קרית להו נדרי עינוי נפש או נדרים שבינו לבינה:

ומשני בשאמרה קונם הנייתי עליך אם אצא מרשותך. כלומר שתלתה איסור הנאתה עליו אם תרחץ ותתקשט. ולא אסיק אכתי למילתיה עד לקמיה:

ויפר לה. כלומר דקס"ד דמקשה דה"ק קונם הנייתי עליך מעכשיו אם אתגרש ואצא מרשותך וא"כ יפר לה עכשיו ואכתי במאי פליגי ומשני בשלא אמרה אלא כן קונם הניית גופי עליך לכשאצא מרשותך אם ארחץ ואתקשט:

ה"ג רבנין אמרין נדרי עינוי נפש הן ר' יוסי אמר נדרים שבינו לבינה הן. ולגי' הספר אפשר לפרש דר' זעירא ור' הילא תריהון אמרין אליבא דרבי יוסי דנדרים שבינו לבינה הן וה"פ דר' יוסי לדבריהם דרבנן קאמר דלמאי דקאמרי רבנן דנדרי עינוי נפש הן אם לא תרחץ ולא תתקשט ויכול הוא להפר שלא תאסר הנאתה עליו אפי' לכשתתגרש וקאמר להו ר' יוסי לדידי מופרין הן לעולם דבין שהן נדרי עינוי נפש ובין שהן נדרים שבינו לבינה מפר הוא לעולם אלא לדידכו דנדרים שבינו לבינה אינן מופרין אלא כל זמן שהיא עמו אודו לי מיהת דהנאת רחיצה וקישוט לאו נדרי עינוי נפש הן אלא נדרים שבינו לבינה ואם תלתה בהן הנאתו ממנה לאחר שתתגרש אינו יכול להפר:

על דעתיה דר' זעירא. דאמר לרבי יוסי דאמר דברים שבינו לבינה אם הפר מופרין הן לעולם ר' יוסי ור"י בן נורי שניהן אמרו דבר אחד:

דתנינן תמן. לקמן בפרקין קונם שאיני. עושה על פיך דהוו דברים שבינו לבינה ר' יוחנן בן נורי אומר יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו מחמת נדרה אלמא כי הפר לה מועיל הפרה בדברים שבינו לבינה אף לאחר שיגרשנה כר' יוסי:

ר' הילא פתר מתניתא אילו נדרים כו'. כלומר דרבי הילא פליג אדר' זעירא בהא דקאמר דרבי יוסי ורבנן בתרתי פליגי ובעיקרא דדינא נמי לרבנן יש הפרש בין נדרי עינוי נפש ובין דברים שבינו לבינה ולרבי יוסי אין שום הפרש וכן בהא דמפרש ר' זעירא דמתני' דלקמן אלו הן נדרי עינוי נפש רבי יוסי הוא דקאמר לה ולדידי' הוא דמחלקינן בין פירות עולם ובין פירות מדינה זו ורבי הילא לא מפרש הכי אלא ה"ק אילו נדרים כו':

מהו אמר ר' יוסי. כלומר ובמה פליג ר' יוסי וקאמר בהא פליג שאין אילו נדרים נקראים נדרי עינוי נפש אלא אילו נדרים שבינו לבינה הן ואם הפר אינו מופר לעולם דבהא לא פליג רב יוסי אדרבנן דבעלמא יש הפרש בין נדרי עינוי נפש לדברים שבינו לבינה אלא דבנדרים דהאי מתני' לחודייהו הוא דפליגי ואילו הן נדרי עינוי נפש דקתני במתני' דלקמן דברי הכל היא ובין לרבנן ובין לר' יוסי מחלקינן בין אמרה פירות העולם עלי ובין אמרה פירות מדינה זו עלי:

אם ארחץ אם לא ארחץ. פיסקא דמתני' היא:

ותני כן כו'. תניא כוותי' דת"ק דאלו הן נקראין נדרי עינוי נפש:

בין על דעתיה דר"ז ובין על דעתיה דרבי הילא. קשיא דמחלפה שיטתיה דרבי יוסי דהא תרוייהו סברי אליבא דר' יוסי דאין רחיצה מקרי נדר עינוי נפש והא לא שמענו כן לר' יוסי:

דתני. ברייתא הובאה בבבלי דף פ' והתם רמי גם כן דר' יוסי אדר' יוסי:

מעיין של בני העיר. שמושך והולך לעיר אחרת ואין בו כדי סיפוק שתיהן:

הן ואחרים הן קודמין לאחרים. חייהן וחיי אחרים חייהן קודמין ורשות בידן לסותמו שלא ילך לעיר אחרת שלמטה הימנה:

אחרים ובהמתן. חיי אחרים וצורך בהמתן של אותה העיר חיי אחרים קודמין. ובבבלי לא גריס חלוקה זו:

כביסתן וחיי אחרים. אם אין בהן אלא כדי שיעור אחד מהן לצורך כביסת בגדיהן או לחיי אחרים כביסתן קודמת לחיי אחרי':

מאן תנא כביסה חיי נפש. ודמי לחייהן וחיי אחרים ר' יוסי היא אבל לרבנן חיי אחרים קודמין לכביסתן וכן תני לה בבבלי בהדיא:

דתני אין נותנין מהן. ערי מקלט ומגרשיהם אין נותנין מהן למשרה לשרות הפשתן ולא לכביסה דלחייתם כתיב ורבי יוסי מתיר בכביסה מפני שהוא חיי נפש והשתא מסיק הקושיא מחלפא שיטתיה דר' יוסי:

תמן. במתני' הוא אמר דאפי' רחיצה לאו חיי נפש היא והכא הוא אמר כביסת בגדים חיי נפש בתמי':

אדם מגלגל ברחיצה. מגלגל עצמו ויכול להתאפק מלרחוץ גופו ואין אדם מגלגל בכביסה וכן משני בבבלי דלר' יוסי אלימא ליה כביסה דערבוביתא דמנא מתיא לידי שעמומיתא:

יהודא איש הוצא. עשה עצמו נטמן במערה ג' ימים לעיין ולעמוד על טעמו של דבר מנין לחייהן שקודמין לחיי עיר האחרת. ובבלי שם האי עובדא בנוסחא אחרת והתם קאמר דהוי קשה לי' טעמי' דר' יוסי דאמר כביסתן קודמת לחיי אחרים:

אתא כו'. וקרא ר' יוסי לר' אבא בריה וא"ל מדרש המק' דכתיב תהיינה הערים האלה עיר עיר ומגרשיה סביבותיה ודרשינן תהיינה לעיר ועיר לכל צרכיה ואח"כ לצורך סביבותיה:

מי גרם לך. שלא ידעת הטעם דלא ילפת עם חברך אלא עשית נטמן במערה בפני עצמך:

ניחא אם ארחץ. שנית אם ארחץ דמיירי שתלתה הנאתה ממנו אם תרחץ וכדאמרן אלא אם לא ארחץ קשי' ותרחץ ולא תיתסר בהנאתו:

א"ר מנא בשאמרה קונם הנייתי עליך משארחץ אם ארחץ. כלו' האי אם לא ארחץ דקתני לא דאמרה קונם אם לא ארחץ אלא סיומא דמילתא דרישא היא שאמרה קונם הנאתי עליך אם ארחץ אם שלא כך אעשה שלא ארחץ ולאו אקונם קאי אלא לחזק דבריה הראשונים שלא תהיה מותרת בהנייתו עד שתקיים נדרה שלא תרחץ:

ויפר לה. ואמאי פליג ר' יוסי אם תלתה הנאתו בכך א"כ יפר לה:

בשלא אמרה אלא קונם הניית גופי כו'. שתלתה הנאת תשמישה עליו לכשתרחץ ופריך א"כ קשה טפי דאפי' הפרה אינו צריך אלא ויכוף לה דהא משעבדא ליה ואין הנדר חל כלל:

לא כן אמר רב הונא. הנייתי עליך כופה ומשמשתו שמשועבדת לו הנייתך עלי ה"ז יפר:

שנייא היא כו'. לאו תירוצא הוא אלא טעמא הוא דמפרש מאי שנא באמרה הנייתי עליך כופה אותה ובאמרה הנייתך עלי צריך להפר מפני שהיא הנייתו והנייתה ואין מאכילין לאדם דבר האסור לו ומכל מקום קשיא במתני' שאמרה הנייתי עליך יכוף אותה:

א"ר אבא מרי אם ארחץ אם לא ארחץ לעולם. השתא הדר ביה מכל הני אוקימתא דאמר לעיל דלא בתלתה הנאתו ממנה מיירי אלא כולה בהנאת רחיצה מיתפרשא וכגון שאמרה הנאת רחיצה לעולם עלי אם ארחץ היום וה"ק קונם אם ארחץ היום ואם ארחץ לא ארחץ לעולם וכולה חדא מילתא וחד נדר הוא ובהא פליגי רבנן ור' יוסי דרבנן סברי ניוול דחד יומא ניוול הוא ומפר לה משום נדרי עינוי נפש ור' יוסי סבר לאו ניוול הוא

ואפשר לה שלא תרחץ היום ולא תהיה אסורה לעולם. וזהו כגוונא דמפרק בבבלי אלא דהתם מוקי לסיפא דלא ארחץ דקאמרה בשבועה הוא וכדפרישי' במתני' והכא כולה מילתא בחדא נדרא מיתפרש' וכן אם אתקשט אם לא אתקשט לעולם שאם לא אקיים אתקשט היום לא אתקשט לעולם:

רבנן דקסרין בשם ר' נסא. מפרשי דכולה מתני' בין רחיצה וקישוט חדא נדרא הוא וכגון שתלתה רחיצה בקישוט וקישוט ברחיצה ולהכי תני לתרוייהו וה"ק אם ארחץ היום לא אתקשט לעולם וכן איפכא והאי אם בתרא נמי מיתפרשת כדלעיל אם לא אקיים אלא שארחץ לא אתקשט לעולם:

הלכה ב

מתני' **אלו הן נדרי עינוי נפש**. מסקנא דמילתיה דר' יוסי היא כגוונא דמפרש ר"ז לעיל בהא:

יביא לה ממדינה אחרת. דכיון דמותרת לאכול מפירות אין זה עינוי נפש:

ואם לא היתה פרנסתו אלא ממנו. שחנווני זה מקיפו ולא ימצא אחר שיהא מקיפו ופעמים שאין לו מעות ונמצא שהוא מתענת הילכך יפר:

דברי ר' יוסי. בבבלי קאמר למה לי למיתנא תו דברי ר' יוסי אלא לאשמועינן דכל מתני' דהאי פירקא אזלא כוותיה דמחלק בין עינוי מרובה לעינוי מועט ובין עינוי לזמן מרובה לבין עינוי של זמן מועט ואין הלכה כן אלא הבעל מפר כל נדר שיש בו עינוי נפש ואפילו אינו אלא לשעה אחת ובין עינוי גדול ובין עינוי קטן וכן בנדרים ושבועות שבינו לבינה אלא דיש הפרש בין עינוי נפש לדברים שבינו לבינה כדקאמר הכא לעיל לרבנן:

גמ' **אמרה קונם פירות העולם עלי והיו שם**. פירות צבורין בר"ה לפני החנות יקח לה מהן דלא היתה כוונתה על אלו הפירות אלא על פירות אחרים שיבאו לאחר מכאן דלא קאמרה פירות אלו:

והיו שם אכסנאין. ממדינה אחרת מוכרין פירות יקח מהן ולא אמרינן מכיון שמוכרין במדינה זו היתה כוונתה גם עליהם אלא דוקא מבני זו המדינה קאמרה:

כתיב וכל נדר. ודריש וכל לרבות כל מה שאסרה עליה אפילו אין בו עינוי נפש מרובה כגון פילפל שאיני טועמת:

קלוסקין. כמו גלוסקא:

ולא סוף דבר שיש. לפניה מאותו המין אלא אפילו אין שם מאותו המין. דדעתה היתה אפי' יביא לה אחר מאותו המין לאסו' עליה וכלומר דאשמועינן דאם אסרה עליה סתם

ממין א' מהמינין ולא אמרה מפירות זו המדינה דעתה אף על אלו שיביאו ממדינה אחרת ואע"פ שאין מין זה מצוי בזה המדינה:

היו לפניה שתי חתיכות אחת יפה. ויש בה עינוי נפש ואחת רעה ואין בה עינוי נפש כשהיא מתענה ממנה:

ונתנה עיניה ביפה. כלומר שנתנה עיניה לאכול מן היפה ולא נדרה אלא מן הרעה ה"ז יפר:

מפני מה הוא מפר. הואיל ואין בה עינוי נפש א"כ למה הוא מיפר:

חברייא אמרין מפני נדרי עינוי נפש שלה. כלומ' אע"פ שאין כאן עינוי נפש שהרי יכולה להנות מן היפה אפ"ה נדר של עינוי נפש הוא שהרי נדרה שלא לאכול מזה ויכול להפר:

מפני נדרי עינוי נפש שלו. כלומ' אף על פי שהיא אינה מצטערת עכשיו בנד' זה שהרי היפה לפניה אע"פ כן הוא מצטע' כשהיא מרגלת עצמה לנדו' ולהתענות:

כל הנדרים אדם מיפ'. לאשתו חוץ מאומרת הנייתי על פלוני דאין כאן נדרי עינוי נפש ולא דברי' שבינו לבינ':

הא הניית פלוני עלי יפר והא תנינן קונם פירות חנוונוי זה עלי אינו יכול להפר ומשני פתר לה שמואל מתני' כרבי יוסי. דכולה ר' יוסי קאמר לה דסבירא ליה דלא הוי עינוי נפש הואיל ויכול ליקח מן האחרים וחלוקים עליו חביריו והלכה כרבנן דהוי נדרי עינוי נפש. וכן מפרק להא דשמואל בבלי דף פ"ב:

דתנינן. הא דתנינן במתני' אם לא היתה פרנסתי אלא ממנו דמודה רבי יוסי דהוי עינוי נפש ומפרש טעמא דהוא מקיף לי' דהוא יהב לי' כלומר שחנוני זה מכירו ומאמינו ונותן לו בהקפה ובכל עת שירצה הוא נותן לו ור' מנא קאמ' טעמא דהוא יהב לי' מוקמא טבא שנותן לו במקח הטוב וסחורה טובה והילכך מודה ר' יוסי בהא דהוי עינוי נפש ויפר:

הלכה ג

מתני' **קונם שאיני נהנית לבריו' אינו יכול להפר**. שאין זה מנדרי עינוי נפש שהרי יכולה להתפרנס משל בעל דבעל לאו בכלל בריות הוא והא מתני' נמי ר' יוסי היא כדלעיל ואין הלכה כן אלא מפר הוא משום נדרי עינוי נפש:

ויכולה היא ליהנות. חדא ועוד קאמ' כלומ' ועוד טעמא אחרינא שאינו יכול להפר שהרי יכולה היא ליהנות מלקט שכחה ופיאה שאינה נהנית מן הבריות דמתנות עניי' הן ונמצא שאין כאן עינוי נפש:

קונם כהנים ולוים נהנין לי. אין זה תלוי בנד' אשה אלא לדמיון קתני כי היכי דקונם שאינה נהנית לבריות מותר' במתנו' ענייי' ה"נ המדי' כהנים ולוים מנכסיו מותרין במתנות כהונה ולויה ויטלו על כרחו:

גמ' **כיני מתניתא ויכולה היא ליהנות בלקט ושכחה ופאה**. כלומר כן הוא ודוקא אלו קתני דיכולה היא ליהנות ולאפוקי מעשר עני כדקתני בברייתא ולקמי' מפרש טעמא:

לית כן מעשר עני. הך ברייתא לאו עיקר דאין כן הדין במעש' עני שמעשר עני ניתן בזכיה כלומר שיש לבעל הבית זכיה בו ליתנם בטובת הנאה ולזכות למי שירצה ונהנית מן הבריות מיקרי והילכך אסור:

ואילו בעזיבה. אבל לקט שכחה ופאה עוזב ומפקיר אותן ולא שייכא בהו נתינה והילכך מותרת:

ר"י ב"ח אומר אדם נותן מעשרותיו בטובת הנאה. יכול אדם ליקח דבר מה בשביל טובת הנאה שנותן לזה מעשרותיו וס"ל טובת הנאה ממון הוי כדמפרש טעמא דדריש לה מדכתיב לא יהי' משמע שיש לו ג"כ הנאה מקדשיו:

ור' יוחנן אמר אין אדם נותן מעשרותיו בטובת הנאה. שאין רשאי ליקח שום דבר בשביל זה וטובת הנאה שזה מחזיק לו טובה בשביל שנתן לו לא הוי ממון ור' יוחנן דריש לו יהי' שהרשות בידו ליתנם לכל מי שירצה אבל צריך ליתן לו בחנם:

מתני' פליגא על ריב"ח. דקתני יטלו ע"כ ואי טובת הנאה הוי ממון הרי אסורין בהנאתי ואמאי יטלו:

פתר לה. ריב"ח דמתני' מיירי שאינו רוצה ליתן כל עיקר והילכך לא שייך בי' טובת הנאה שהרי אי אפשר לעכבם לעצמו ולפיכך שקלי בע"כ:

תדע שהוא כן. דע"כ טעמא משום הכי הוא שהרי קתני בסיפא כהני' ולוים אלו יטלו אחרים. אבל להני מצי מעכב דלא שקלי אלמא טובת הנאה ממון אדא ע"כ טעמא דרישא משום דאסר להו מכילהו כהני' ולוים ולעכב לעצמו אי אפשר והוי כאילו אינם שלו:

מתניתא. ברייתא פליגא על ר"י דקתני אומר הוא לישראל הא לך סלע זה כו' אלמא דרשאי ליקח בשביל טובת הנאה וקשיא לר"י:

פתר לה. ר"י דהתם מיירי שרוצה ליתן לשנים ובן בתו של זה א' מהן וזה נותן לו סלע שיתן כולו לבן בתו והילכך מותר הואיל ובלאו הכי הי' רוצה ליתן לו אלא שנוטל סלע שיתן לזה את כולו:

בעון. בני הישיבה קומי ר"ז כהן לישראל. מאי אם דוקא קתני הכא הא לך סלע זה ותנם לבן בתי כהן דמשמע שישראל אומר לחבירו ישראל אבל כהן לישראל לא או אפי' כהן לישראל:

ר' אוסר. והשיב להם שאסור משום דנראה ככהן המסייע בבית הגרנו' כדלקמן:

מה ר' יוסי אמר. בדבר זה רבי יוסי בן חנינה דמתיר ליקח בשביל טובת הנא' אם אפי' בכהן לישראל:

לא אגיבון. לא השיבן כלום על שאלה זו וכן הוא בסוף האיש מקדש. וכלומר שלא חש להשיבם דודאי ריב"ח אפי' בכהן לישראל מתיר כדדריש מקרא:

הכין אגיבון. כך השיב להם ר"ז:

ע"ד דר' יוסי בר חנינא כהן לישראל למה הוא אסור. כלומר וכי תעלה על דעתכם דר"י בר חנינא אוסר בכהן לישראל דא"כ קשה למה הוא אוסר הרי מדרשת הקרא נפקא לי' דמותר:

לא מפני מראית העין. על כרחיך לומר משום גזירה בעלמא דנרא' ככהן המסייע בגרנו':

אף ר' יוחנן אית לי' ישראל לישראל אסור מפני מראית העין. בתמי' כלו' א"כ לדבריכם במאי פליג ר' יוחנן עלי' ע"כ שאוסר אפי' בישראל וכי שייך בי' מפני מראי' העין וליכא למימר דגזר אטו כהן לישראל דהיא גופא גזירה מפני מראית העין אלא ודאי ריב"ח מתיר אפי' בכהן לישראל ור' יוחנן אוסר בכהן לישראל מפני מראית העין:

ה"ג בדמאי אמר ר' יוסי בר בון כו' כמו שהגהתי כאן כלומר דמתמה על דקאמ' מפני מראית העין והא חילול וביזוי קדשים יש כאן בכהן לישראל:

ועוד מן הדא. שמעינן דחילול קדשים יש ועובר בלא יחלל:

ואם נתן ה"ז חילל. ועליו הכתוב אומר ולא יחללו וגו' והן מחללין אותן יותר שנותנין להמסייעין:

ראשיה בשחד ישפטו. וסיפי' דקרא וכהניה במחיר יורו ונביאיה בכסף יקסמו:

ג' פורעניות. כנגד ג' עבירות:

מתני' פליגא על ר"י. דקתני המקדש בתרומות כו' אפי' ישראל ה"ז מקודשת אלמא טובת הנאה ממון דאי לאו הכי במאי מיקדשא אי לאו בטובת הנאה שהיה לו בה:

פתר לה. ר"י בתרומה שנפלה לו מאבי אמו כהן. שכל התרומה היא שלו ובידו למכור לכל מי שירצה. ובבבלי סוף האיש מקדש מוקי לה בטבלים שנפלו לו מאבי אמו כהן דאי בתרומה פשיטא דמקודשת אלא בטבלים וקמ"ל דמתנות שלא הורמו כמו שהורמו דמיין וזכה הכהן בחייו בתרומה שבהן להורישו לזה:

הלכה ד

מתני' **קונם שאיני עושה על פי אבא כו' אינו יכול להפר**. דלא הוי לא נדרי עינוי נפש ולא דברים שבינו לבינה ובהא כ"ע מודים באוסרת הנאתה על פלוני שאין הבעל מיפר:
שאיני עושה על פיך א"צ להפר. משום דמשעבדא ליה ואע"ג דקונם כהקדש והקדש מוציא מידי שיעבוד אלמוה רבנן לשיעבודיה דבעל שאין הקונם מפקיע שיעבודו:
שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו. כדתנן בפ' אע"פ ומה היא עושה לו משקל חמש סלעים כו' וקסבר ר"ע דהמותר על זה שלה היא וחייל עלה נדרא דהא לא משעבדא ליה ולפיכך צריך להפר והפרה מועלת בו משום דהוי דברים שבינו לבינה שא"א שלא יתערב אותו העודף בשל בעלה ות"ק לא חייש להכי משום דס"ל דהעדפה נמי דידיה הוי:
ר' יוחנן בן נורי אומר יפר שמא יגרשנה. בפ' אע"פ מפרש לה דר"י בן נורי ס"ל נמי בהעדפה כת"ק דשל בעל הוי וכדמפרש התם בהעדפה שע"י הדחק פליגי והילכך משום העדפה אין צריך להפר אלא שמא יגרשנה ומשום עיקר מעשה ידיה צריך הפרה דלאחר שיגרשה פקע שיעבודיה דבעל ואז הנדר חייל ותהא אסורה לחזור לו והלכה כריב"ן:
רבי עקיבא אומר יפר. השתא מפרש לטעמייהו דאמאי צריך להפר לרבי עקיבא הא עיקר מעשה ידיה ודאי שלו וקאמר ר' בא דהיינו טעמא:
גמ' **תמן תנינן**. פרק אע"פ ושם מפורש היטב להני אוקימתא עד ד"ה קדשו וע"ש:
וכא. והכא במתני' נמי מפרשינן לפי פלוגתייהו דהתם:
אינו יכול להפר. לא קאי על מעשה ידיה לבעל אלא ברישא גבי שאיני עושה ע"פ אבא ואגב גררה נסבה:
ר"מ אומר אינו צריך להפר. כלומר לר"מ דקאמר התם המקדיש מעשה ידי אשתו הקדש ולא מחלק כלים בין העדפ' לעיקר מעשה ידיה דהמותר נמי הקדש קאמר והיינו ת"ק דהכא דס"ל דהכל שלו ולא חייל הנדר וא"צ להפר:
ר' יוחנן הסנדלר אומר שלה ר"ע אומר שלה. כלומר ר"י הסנדלר דהתם ס"ל כמו ר"ע דהכא דהמותר שלה ולפיכך יפר משום העדפה וכדמפרש טעמא לקמן. והיינו למאן דמוקי פלוגתייהו דרבי מאיר ור"י הסנדלר דלאו במקדיש דבר שלא בא לעולם פליגי אלא במה תיקנו מעשה ידיה והמותר למי פליגי כמפורש בכתובות:
ריב"ן אומר שלו. דס"ל המותר נמי שלו כת"ק והילכך קאמר טעמא שמא יגרשנה דכל זמן שהיא תחתיו לא חל הנדר:
בשאסרה מעשה ידיה מלעשות עד ה' סלעים הוא כופה. כלומר' ודאי על עיקר מעשה ידיה שהיא מחוייבת לעשו' לו עד ה' סלעים לא חל הנדר אלא כופה לעשות וא"צ להפר

אלא דטעמא דמפר משום מכאן ואילך כלומר המותר על שיעור הקצוב שאינו יכול לכופה ושלה הוי והילכך חל הנדר:

שמתיירא כו' לפום כן ר"ע אומר יפר שלו. כלו' והילכך אף על עיקר מעשה ידיה שהן שלו קאמר ר"ע דצריך להפר דשמא לא יוכל להזהר ויהנה ג"כ מן האיסור מן העדפה שהוא שלה:

ריב"ן אמר יפר ל"ג עד לקמן ואגב שיטפא דא"ר הילא דלקמן טעו המדפיסים:

א"ר הילא איפשר לה לעשות ה' סלעים מצומצמות. כלומר דר' הילא מקשי על טעמיה דר"ע דאמר יפר אף שלו ואמאי הא איפשר לה להזהר שלא לעשות יותר מחמש סלעים מצומצמות ועל זה אינו חל הנדר דהא עד ה' סלעים כופה:

מכן ואילך כו'. כלומר דמשני שאע"פ כן צריך להפר על הכל שהרי יותר מזה אינו כופה ולפיכך חיישינן שמא תעדיף כל שהוא מחמש סלעין ובקל לא יוכל ליזהר ונמצא שנהנה מן האיסור. לפום כן יפר שלו גרסינן:

ר' יוחנן בן נורי אמר יפר א"ר הילא טעמא דר"י בן נורי. כלומר ודאי משום העדפה לא הי' צריך להפר לריב"ן דס"ל נמי כת"ק דשלו אלא שמתוך שיודעת שאם הוא מגרשה תהיה אסורה לחזור לו שאז חל הנדר ואף היא מקניטתו כדי שיגרשנה ותיאסר עליו ולפיכך אמר ריב"ן יפר:

הלכה ה

מתני' **נדרה אשתו וסבר שנדרה בתו.** שאמרו לו בתו נדרה ומתוך כך הפר לשם בתה או איפכא:

נדרה בנזיר. שאמרה הריני נזירה:

בקרבן. לשום נדר:

ה"ז יחזור ויפר. דהפרה קמייתא הפרה בטעות הויא ולא הוי הפרה דכתיב כי הניא אביה אותה עד שתהיה הפרה לעצמה של אותה הנודרת וכתיב ושמע אביה את נדרה עד שידע איזה נדר נדרה ועל הדבר שנדרה:

גמ' **אפילו שמע ושתק ואפילו שמע וקיים.** כלומר הא דקתני במתני' יחזור ויפר משום הפרה בטעות לאו דוקא הפרה בטעות אלא הה"ד אם שמע ושתק שתיקתו לאו כלום הוא דאפשר אם ידע שהיא בתו היה מפר לה וכן אם שמע וקיים לאו כלום דהקמה בטעות נמי לאו כלום הוא והכי איתא בהדיא בתוספתא פ"ז נדרה אשתו וקיים לה וסבור בתו כו' ה"ז יפר ואם רצה להקים מקיים:

הלכה ו

מתני' **כולו קיים**. אף על הענבים ואין יכול לחזור ולהפר דכתיב אשה יקימנו ודרשינן יקום ממנו דאם הוקם מקצת הנדר הוקם כלו אבל יפירנו דליכא למידרש הכי אינו מופר עד שיפר כולו ובבבלי מסיק דמתני' אינה להלכה אלא קי"ל. כחכמים דמקשי הקמה להפרה מה הפרה מה שהפר הפר דהא ליכא למידרש מיפרנו הפרה במקצת אף ההקמה מה שהקם הקם ומה שלא קיים לא קיים ואף על גב דבהתרת חכם אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כלו בהפרת הבעל והאב אינו כן:

גמ' **אית תניי תני יקימנו ממינו**. דרשינן מה מינו ממקצתו וכן יפירנו ואף על גב דליכא למידרש הכי ס"ל להאי תנא מקשינן הפרה להקמה:

אית תניי תני יקימנו כולו ויפירנו כולו. דוקא דס"ל מקשינן הקמה להפרה:

אית תניי תני יקימנו ממינו. כמשמעות המקרא וההפרה כמשמעותיה ולא מקשינן מידי והיינו כתנא דמתני':

אמרה קונם תאינה שאיני טועמת ועוד ענב. דבמתני' קתני קונם תאינים שאיני טועמת וענבים שאיני טועמת הרי אלו שני נדרים וטעמא דאמרה שאיני טועמת לכל חדא חילקה לשנים ואם קיים לענבים לא קיים לתאנים וחייבת עליהן שני לאוין ואם לא אמרה כן אלא אמרה ועוד ענב אם הוו כב' נדרים או לא וקאמר הש"ס דפלוגתא דר' ישמעאל ור' עקיבה היא דפליגי לקמן אם אמרה הריני נזירה לאחר שלשים יום ונשאת בתוך שלשים יום דרבי ישמעאל סבר הולכין אחר שעות חלות הנדר ור' עקיבה סבר הולכין אחר האיסור בשעה שנדרה ואסרה על עצמה והכא נמי לרבי ישמעאל הרי כאן שני נדרים דבשעה שעוברת על נדרה תרי איסורין איכא תאינים ועוד ענב שאסרה על עצמה ולר"ע הולכין אחר שעת האמירה ולא הוי אלא נדר אחד שהרי תלתה הענב בתאינים ולא אמרה ענב שאיני טועם:

הלכה ז

מתני' **יודע אני שיש נדרים**. שאדם יכול לנדור אבל איני יודע שיש מפירין שהבעל יכול להפר שום נדר ואחר כך נודע לו שהפרה מועלת:

יפר. בתוך אותו יום שנודע לו דעד ההוא יומא לא קרינן ביום שמעו:

יודע אני שיש מפירין. שיש מקצת נדרים שהבעל מיפר אותן אבל איני יודע שזה נדר שהוא מאותן הנדרים שהבעל מיפר:

רבי מאיר אומר לא יפר. לאחר זמן לכשיודע לו שזה נדר הוא שהבעל מיפר דכיון שידע בטיב הפרה ולא היפר פושע הוא אף על פי שלא ידע שזה נדר מה איכפת ליה היה לו להפר ואיכא מקצת שמיעה ככל שמיעה:

וחכמים אומרים יפר. דסברי הואיל ולא ידע ביומא קמא שזה נדר לא מיקריא ביום שמעו דמקצת שמיעה אינה ככל שמיעה והלכה כחכמים:

גמ' **טעמא דרבי מאיר**. דאמר לא יפר משום דאמרינן עילה היא שמצא הבעל עליה דהרי היה יודע שיש מפירין ומה איכפת ליה אם זה נדר או לא אלא רוצה הוא שתדור כדי לבקש עילה ולומר אי אפשי באשה נדרנית ויגרשנה לפיכך פושע הוא ואינו יכול להפר:

דלא כן היה לו להפר משעה ראשונה גרסינן. ולגי' הספר אפשר לפרש דאדרבנן קאי וגרסינן ורבנן דלא כן כו' כלומר דלא חיישי להכי דאי משום זה הרי בידו לגרשה כשירצה אלא הא דלא הפר משום דלא ידע שזה נדר הוא:

הלכה ח

מתני' **המודר הנאה מחתנו**. שהוא הדיר הנאה מחתנו והוא רוצה ליתן לבתו מעות:

ובלבד שלא יהא לבעליך רשות בהן. ותנאו קיים ולא קנה הבעל ואע"ג דבמתנה זו מצילו מן הטורח שהרי אשתו ניזונת מן המעות הללו ומזונותיה היו עליו אצולי מטרחא אינה חשובה הנאה:

גמ' **תני**. בברייתא ולא ליך כלומר שצריך נמי לומר לה שלא יהא ליך רשות בהן לעשות מה שתרצי אלא מה שאת נושאת ונותנת בתוך פיך אמר רבי מאן תנא ולא ליך רבי מאיר היא דר' מאיר עושה יד העבד כיד רבו ויד האשה כיד בעלה ומה שזכתה האשה זכה בעלה כדאמר בפרק קמא דגיטין ובקידושין ולפיכך טעמא מפני שאמר ולא ליך מותרת ליזון מהן הא אם לא אמר ולא ליך הרי זכתה בהן לכל דבר ומה שזכתה אשה זכה בעלה והוי כמי שקנה הבעל מיד האב:

הלכה ט

מתני' **ונדר אלמנה וגרושה וגו' יקום עליה כיצד**. כלומר לגופיה לא צריך קרא דכיון שאין לה בעל מי יפר לה אלא כשנדרה כשהיא אלמנה לזמן ולא הגיע זמן הנדר עד שנשאת:

אינו יכול להפר. אף על פי שהנדר חל כשהיא תחתיו דבתר שעת אמירת הנדר אזלינן:

נדרה והיא ברשות הבעל והוא מיפר לה. כיצד ומפרש אמרה הריני נזירה כו' והפר לה הבעל אע"פ שנתאלמנה אחר כך הרי זה מופר דהכל הולך אחר שעת האמירה ואשמועי' היכא דבאה ברשות עצמה בשעת הנדר והיכא דהיא ברשות אחרים נמי:

נדרה בו ביום. וגירשה בו ביום והחזירה בו ביום ואחר כך שמע את נדרה:

אינו יכול להפר. כיון שיצאת ברשות עצמה בין נדר להפרה דאין הבעל מיפר בקודמין:
גמ' **הדא היא**. פלוגתא דרבי ישמעאל ור' עקיבה שנזכר בכמה דוכתי במכילתין דר' ישמעאל סבר הולכין אחר שעת חלות הנדר ור' עקיבה סבר הולכין אחר שעת האסור ומתני' דרבי עקיבה היא:
היה נדר ואסר כאחת. בעיא היא אם חלות הנדר ואמירת האיסור באין כאחת כלומר ברשות אחת מאי ומפרש היך עבידא אמרה הריני נזירה לאחר שלשים יום ושמע בעלה ולא היפר לה וגירשה והחזירה בתוך שלשים יום קודם חלות הנדר והיינו נדר ואסר כאחת ששתיהן הן כשהיא תחת רשות בעלה ומיבעיא לן מכיון דאפסקה גירושין בתוך הזמן אי מצי מיפר או לא ולא איפשיטא:

הלכה י

מתני' **תשע נערות**. הנך תשע כולהו איתנהו בכלל תלת דהיינו יתומה בחיי האב ויתומיה ממש ובוגרת דבכל חד מהני תלתא גווני היא יוצאת מרשות אביה:
בוגרת והיא יתומה. שנשאת ומת בעלה כשהיא נערה והיא יתומה בחיי האב שאחר שנשאת אין לאביה רשות בה ובגרה אחר כך ונדרה נדרה קיים שאין האב יכול להפר שהרי היא בוגרת ועוד שהיא יתומה בחיי האב. וכ' הרמב"ם בפי' המשנה שיש בכאן שתי סבות מונעות ההפרה ר"ל אפילו לא היתה בוגרת אלא שהיא יתומה בחיי האב שהוא העיקר בסדר כלל הזה אלא דהתנא חשיב בין שהיא בוגרת כו':
נערה בוגרת והיא יתומה. שנשאת ומת בעלה והיא יתומה בחיי האב ונדרה כשהיא נערה ובגרה לאחר מכאן:
נערה. בשעה שנדרה שלא בגרה עדיין ונשאת ומת בעלה והוא יתומה בחיי האב והנך תלתא יתומה בחיי האב כייל להו:
בוגרת ומת אביה. שבשעה שנדרה היתה בוגרת ומת אביה והיינו יתומה ממש. נערה שלא בגרה כו' וכלו' בין שבגרה בין שלא בגרה ומת אביה והנך ג' יתומה ממש כייל להו:
נערה שמת אביה ומשמת אביה בגרה כו'. כלומר בין שמת אביה בין שאביה קיים והיא בוגרת והנך תלתא בוגרת כייל להו ובגמרא אמרו דחכמים לא שנו אלא ג' נערות בוגרת ויתומה ממש ויתומה בחיי האב אלא דרבי יהודה הוא דמחלקן לתשע:
ר' יהודה אומר אף המשיא בתו הקטנה כו' ועדיין היא נערה. כלומר דאשמועינן אפי' היתה קטנה כשנשאת יצתה מרשות אביה בהנהו נשואין והא דקתני ועדיין היא נערה ה"ה נמי דאפי' היא קטנה כיון שנשאת אין לאביה רשות בה והא דנקט נערה משום דנדרי קטנה אינה כלום:

גמ' **אמר ר"י שתים הן**. בבבלי אמר רב זו דברי ר' יהוד' אבל חכמים אומרים שלש נערות כדפרישית במתני'. והכא קאמר ר' יוחנן דאינן אלא שתים משום דלא חשיב יתומה ממש ויתומה בחיי האב אלא בחדא בוגרת וכל הנך נכללין באלו השתים:

ולמה תנינן תשע בשביל לחדד את התלמידים. שידעו לשאול ולהשיב:

וכרבי יודה שלש. כלומר רבי יהודה הוא דחשיב לשלשה כללות כדפרישית במתני' ומחלקן לתשע לחדד התלמידים:

הלכה יא

מתני' **קונם שאיני נהנית לאבא ולאביך כו' הרי זה יפר**. דכיון דנאסרה בהנאת אביה ואביו על ידי שהיא עושה לבעלה גנאי הוא לבעל והוי דברים שבינו לבינה:

גמ' **תני רבי נתן אומר לא יפר**. משום דאכתי לא חל הנדר שכל זמן שלא עשתה לפי בעלה לא נאסרה בהנאתה וסבר רבי נתן דאף הבעל אין יכול להפר עד שיחול הנדר כמו החכם שאינו מתיר עד שיחול הנדר:

וחכמים אומרים יפר. דקסברי דוקא בהתרת חכם בעינן עד שיחול הנדר כדמפרש בבבלי דף צ' דכתיב לא יחל דברו משמע משעה שיחול אבל הפרת הבעל לא בעינן עד שיחול דכתיב מפר מחשבות ערומים כלומר לשון הפרה שייך משעת מחשבה קודם שחל:

מפני מה הוא מיפר. נדר דקתני במתני':

חברייא אמרי מפני עינוי נפש שלו. כלומר דהוי דברים שבינו לבינה ולו הוא גנאי וצער מזה שנאסרה בהנאת אביו על ידו:

מפני עינוי נפש שלה. כלומר דלה הוא גם כן צער ועינוי נפש מזה ולא פליגי לדינא אלא כגוונא דפליגי לעיל בהלכה ג':

הלכה יב

מתני' **בראשונה היו אומרים שלש נשים יוצאות ונוטלות כתובה**. בבבלי מוקי לה באשת כהן דאי באשת ישראל אי ברצון מי אית לה כתובה ואי באונס אמאי יוצאת דהא לא מותסרה על בעלה אלא באשת כהן באונס דאסירא ליה ולא הפסידה כתובתה דמצי אמרה ליה אנא הא קאימנא וגברא הוא דנסתפחה שדהו שקדושת כהונתו גרמה לו שתהא אסורה לו דהא אונס בישראל מישרא שרי הילכך מזלו גרם ויש לה כתובה:

טמאה אני לך. בא עלי אדם אחד וטימאני לך:

השמים ביני לבינך. כדמפרש בגמרא שהוא מרוחק ממנה לגמרי ובבבלי מפרש דאינו יורה כחץ וכלומר קמי שמיא גליא ואינה יכולה לברר ומיירי בבאה מחמת טענה דאמרה בעינא חוטרא לידא ומרה לקבורה דאי לאו הכי אמרינן לה זיל לא מפקדת אפריה ורביה:

ונטולה אני מן היהודים. שאסרה תשמיש של כל היהודים עליה ובעל בכלל ואף על גב דלעיל גבי קונם שאיני נהנה לבריות אמרינן דבעל לאו בכלל בריות הכא מוכחא מילתא דמכוונה לאסור עליה המותר דכל ישראל הא קיימא עלייהו באיסור אשת איש:

חזרו לומר. כשנתקלקלו הדורות וחשו שהיא נותנת עיניה באחר ומשקרת להפקיע עצמה מבעלה:

תביא ראיה לדבריה. שנאנסה ובלאו הכי לא מהימנינן לה:

יעשו דרך בקשה. כדמפרש בגמרא יעשו סעודה ויפייס ועצה טובה קמשמע לן:

יפר חלקו ומשמשתו. דהוי דברים שבינו לבינה ומפר לעצמו ותהא נטולה מן היהודים לכשתתגרש:

גמ' **הא לא הביאה ראיה לדבריה**. שנטמאה פשיטא שהיא מותרת לביתה למשנה אחרונה אפילו הוא כהן אלא הא מספקא לן כדרבי הילא:

אמר רבי הילא לא מסתברא. דרך שאלה הוא כלומר מי לא מסתבר שאם היה הבעל חבר שיחוש לעצמו דילמא קושטא קאמרה ואם היא אשת כהן שתאסר בתרומה מי נימא דלא אמרו אינה נאמנת אלא לאסור עצמו על בעלה אבל גבי איסורא דידה שלא לאכול בתרומה נאמנת:

אבא. שהתירה בתרומה בעובדא דלקמי' ידע רישא וסיפא דמתני' כלומר מדיוקא דרישא שמעינן דבאשת כהן מיירי מדקתני ניטלת כתובה ובאשת ישראל לא מיתוקמא כלל לא באונס ולא ברצון כדפרישית במתני' וע"כ באשת כהן ובאונס ומדקתני בסיפא אינה נאמנת סתם ש"מ אפילו לתרומה דאם לא כן אתה מוציא לעז על בניה. א"נ אנא ידע רישא וסיפא גרסינן ועל העובדא דלקמי' קאי כלומר יודע אני ראש וסוף מהמעשה שהתירוה בתרומה ודוגמתו בגיטין בפרק התקבל סוף הלכה א':

איסטרטיות. אנשי חיל וצבא:

והטיל שכבת זרע בין ברכיי. בא עלי והתירה בתרומה שאינה נאמנת כלל:

הביאם. כמו הביהם שומר הבהמות שלי פיתה אותי ואשה זו פנויה היתה כדמוכח לקמן:

אמר לה אין הביאם אסור. שאלה אם הביאם גוי ואסור שביאתו אוסרת בתרומה ואמרה לו כן ואסרה בתרומה:

ופריך הכא את אומר ואסרה. שמאמינין לדבריה והא לעיל אמרינן שאינה נאמנת כלל:

תמן באת לוסר עצמה. שאמרה הטיל שכבת זרע בין ברכיי ונתכונה לאסור עצמה על בעלה ולפיכך אינה נאמנת כלל והתירה בתרומה אבל הכא ניכר מתוך דבריה שנתכונה

להתיר עצמה דסתמא קאמרה הביאם שלי ולא אמרה שהוא גוי עד ששאלה ר' יצחק אם הביאם הוא אסור ולפיכך אסרה בתרומה:

כן תהא האי איתתא רחיקה. גי' הר"ן כן האי איתתא רחיקא כלומר שאומרת שהיא מרוחקת ממנו ואינו משמש עמה ולגירסת הספר תהא שאוסרת עצמה עליו:

יעשו סעודה. ומתוך כך מתפייסין והן מתרגלין לבא ביחד דרך הסעודה ושלום ביניהן:

תני כלוי אני ממך. אכינויי נדרים קאי דגם זה הוא כינוי נדר כדאיתא בריש מכילתין:

נתגרשה. אתהא נטולה מן היהודים קאי כלומר יפר חלקו ומשמשתו ואם תתגרש תהא נטולה מן היהודים ותלך ותדבק בערביים שחשקה נפשה בהן ואסרה היהודים על עצמה:

האשה כו' הוא נותן אצבעו בין שיניה. הוא הגורם לנזירות שלה שלא הפר לה:

שכן אם רצה להפר יפר גרסינן וכן הוא בתוספתא וכך היא הגי' בבבלי פרק המדיר דף ע"א למאי דמפיך לה התם:

היא נתנה אצבעה בין שיניה. היא הגורמת שכן אם רצה להקם מוקם והוי לה שלא תידור שמא יקם לה הבעל:

או שאמרה. כלומר ולפיכך אם אמרה אפשי שאהא נזירה רוצה אני בכך שלא יפר לי בעלי תצא שלא בכתובתה שהיא גרמה לעצמה:

וגרסינן הכא כמשנה ראשונה. כלומר דבעי הש"ס אם דברי רבי מאיר ורבי יהודה אליבא דמשנה ראשונה הם האומרת נטולה אני מן היהודים יוצאת ונוטלת כתובה אע"ג שהיא גרמא בנדרה והילכך סברי נמי רבי מאיר ור"י דנוטלת כתובה:

דלא כן מה כן אמר רבי מאיר ורבי יהודה. דאם לא כן מה טעמא דרבי מאיר ור"י ומשני לעולם ואפילו כמשנה אחרונה שחזרו לומר שמפר חלקו ומפני מה אינו מיפר לה לפיכך הוא הגורם שאינו מפר ואם אמרה אפשי שאהא נזירה יוציא ויתן כתובה:

רבי יוסי ורבי שמעון כמשנה אחרונה שחזרו לומר שאינה נוטלת כתובה וקאמר הש"ס דאפילו תימא דדבריהם אזלי אפילו למשנה ראשונה דמפני מה נדרה היה לה להזהר שלא תדור שמא לא יפר לה בעלה וכלומר דפלוגתא דהני תנאי לא שייכא כלל למתני' ובין למשנה אחרונה ובין למשנה ראשונה שפיר אתיא והא דאמרו במשנה ראשונה נוטלת כתובה אף על גב שהיא גרמה בנדרה שאני הכא דנטולה אני תשמיש מכל היהודים קאמרה ומוכחא מילתא דתשמיש קשה לה ולפיכך נדרה וכאנוסה דמיא והילכך אמרו שכופין אותו להוציא וליתן כתובה אלא שאח"כ חזרו לומר שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר ותהא מקלקלת על בעלה אבל התם דבנזירות נדרה ולפיכך אם

אמר אי איפשי באשה נדרנית או שהיא אמרה איפשי שאהא נזירה תצא שלא בכתובה שהיא הגורמת לעצמה דמפני מה נדרה:

סליק פירקא וכולא מסכת דנדרים בס"ד הדרן עלך פרק אלו נדרים וסליקא לה מסכת נדרים